

ወያኔን ማስወገድ አይደለም የሚያስቸግረው ፤ አስቸጋሪው

ነገር አገርን መገንባት ነው !!

„ We are just leaving barbarism and are still entirely at the beginning. The French, however have already gone a piece of the way and have a century`s lead in every respect.” Friedrich the Great II to Wilhelm of Prussia

መግቢያ

የወያኔን አገዛዝ ነፍስ ለመዝራት ፣ ወይም የአገዛዙን ዕድሜ ለማራዘም የሚደረገውን በአንዳንድ ምሁሮች የሚነዛውን የማያስፈልግ አጻጻፍ ትተን ፣ እስከዛሬ ድረስ በተለይም ብዙዎቻችንን ያስጨነቀንና የሚያስጨነቀን ፣ የቀድሞዎቹ አገዛዝም ሆነ ወያኔ ያተራመሰውን አገር እንዴት መገንባት አለብን ? የሚለው ሳይሆን ፣ እሱን አስወግዶ እንዴት ስልጣን መያዝ ይቻላል የሚለው ነው። ይህ ዐይነቱ ፣ እኛን ብቻ ሳይሆን ከአርባ ዐመታት በላይ በሌሎች የተለያዩ የአፍሪካ አገሮች ይካሄድ የነበረውን የትግል ዘዴና ፣ ዛሬም በእኛ አገር የሚከናወነውን ፣ ከብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች ልምድ እንደምናየው ሀዘቦችን ከድህነት አለቆ የተከበረ አገር የሚያስገነባ የትግል ዘዴ አይደለም።

በአንዳንዶች አስተሳሰብ ካልሆነ በስተቀር ፣ ዛሬ ለአገራችን ክብር ፣ ነፃነት ፣ ሰላም ፣ በሳይንስና በቴክኖሎጂ ላይ ለተመሰረተ የኢኮኖሚ ግንባታ መታገል ፣ ለድህነትና ለረሃብ መወገድ ፣ እንዲሁም ለጠንካራ አገር መገንባት የምንታገል ኃይሎች ግልጽ የሆነ ነገር አለ። ይኸውም የወያኔ አገዛዝ ስልጣን ላይ እስካለ ድረስ ፣ ወይም የስልጣን ተካፋይ እስከሆነ ድረስ ፣ ወይም ደግሞ ፓርላሜንት ውስጥ ተቀምጦ ችግር ፈጣሪ እስከሆነ ድረስ የኢትዮጵያ ህዝብ የሚፈልገውን ስልጣንና ሰላም በፍጹም ማግኘት እንደማይችል ነው። በታሪክ እንደታየው ያልተገለጸለት ኃይል ስልጣን እስኪያዘ ድረስ ፣ ወይም የስልጣን ተካፋይ እስከሆነ ድረስ በምንም ዐይነት አንድ በፀና መሰረት ላይ ሊቆም የሚችል አገር መገንባት በፍጹም እንደማይቻል ነው። አሁንም በታሪክ እንደተረጋገጠው ፣ ዕውነተኛ ስልጣን ለማምጣት ከተፈለገ ፣ በአረጅ በሬ ማረስ መጓተት ብቻ ነው ትርፉ እንደሚባለው አነጋገር ፣ በአረጁ ሰዎችና በአረጅ አስተሳሰብ በሳይንስና በቴክኖሎጂ ፣ እንዲሁም በጥበብ ላይ የተመሰረተ አገር ገንብቶ አንድን ህዝብ ዕውነተኛ ነፃነት ማጎናፀፍ እንደማይቻል ነው። ስለዚህም በዚህም ተባለ በዚያ አገልግሎት አርቆ-አሳቢ ነኝ ለማለት ካልሆነ በስተቀር የዛሬው አገዛዝ በአገር ግንባታ ውስጥ ሊሳተፍ የሚችል ኃይል አይደለም ፣ ብቃትም እንደሌለው በአለፉት 21 ዐመታት አረጋግጧል።

ሰሞኑን በአንዳንድ ምሁራን ነን ባዮች የሚሰራጨውን ጽሁፍ ሳነብ ፣ እነዚህ ጸሃፊዎች አይ የአገዛዙን ዕድሜ ለማራዘም ሆነ ብለው የሚነዙት ውዥንብርና ማደናገሪያ ነው ፣ ወይም ደግሞ አገዛዙ እስከዛሬ ድረስ የፈጸመውን ወንጀልና ሆነ ብሎ የሚያካሂደውን የተበላሽ የፖለቲካ ፣ የኢኮኖሚ ፣ የማህበራዊና የሚሊታሪ ርዕዮተዓለም በደንብ የተረዱት አይመስለኝም ወደሚለው መደምደሚያ ላይ እንድደርስ አስገድዶኛል። እንደሚታወቀው በታሪክ ውስጥ ለአንድ አገር ነፃነት የሚደረገው ትግል እጅግ አልክ አስጨራሽ እንደሆነ ከአውሮፓው የሀብረተሰብ ግንባታም ታሪክ የምንማረው ነው። በተለይም በዛሬው በግሎባላይዜሽን ዘመን ሶፊስታዊ አስተሳሰብ በተሰፋፋብነትና ፣ እንደኛውን አቋም ከሌለው ለመለየት በሚያስቸግርበት ሁኔታ ውስጥ ፣ ብዙ ሰዎች መደናገራቸው አይቀርም። በተለይም በየአገሩ የሚካሄደው የስልጣን ሽኩቻና ፣ ተግባራዊ የሚሆነው የኢኮኖሚ ፖሊሲ በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠሩ ሀዘቦችን ወደድህነት ዓለም በሚገፈቱበትና አገሮችን በሚያተራምስበት ዘመን በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠሩ ሀዘቦች ግራ ተጋብተው ይገኛሉ። በዚህ እጅግ በተወናበደ ዓለምና ፣ በተለይም ደግሞ የርዕዮተ-ዓለም ግልጽነትና ከሌለ በጠፋበት ዘመን ምሁር ነን ከሚሉ ኃይሎች የሚጠበቅ አንድ ነገር አለ። ይኸውም ዛሬ ሳይንስና ቴክኖሎጂ ተሰፋፋቶ የሰው ልጅ ኑሮ ሊቃለል በሚችልበት ዓለም ውስጥ ለምን በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠሩ ሀዘቦች ወደ ድህነት ዓለም ይገፈቱሉ? ለምንስ አገራቸውን ጥላው በመሰደድ ለተጎሳቆለ ኑሮ ይዳረጋሉ? ብሎ መጠየቅ በተገባ ነበር። እንደሚታወቀው ማንኛውም ምሁር ነኝ ባይ የሚመራበትና የሚያምንበት ፣ እንዲሁም የሚጽፍበት የፍልስፍናና የአሰራር ስልት መሰረቶች መኖር አለበት። በዚህም መሰረት አንድን ሁኔታ በደንብ አድርጎ መመልከት ፣ ማጥናትና መተንተን መቻል አለበት። የፖለቲካንም ጉዳይ በሚገባ ለማየትና ለመተንተን የሚችል መሆን አለበት። ትንሽ ምልክት ሲያይ ወይም አንድ ነገር ሲፈጠር በመቻሉ የሚወሰደ አቋምና የሚሰጠው ትንተና ብዙ ሰዎችን ሊያደናግር ይችላል። በአንዳንዶቻችን ዘንድ ደግሞ ትዝብት

ውስጥ ይከተላል። የሚያስፈልገው ክርክር ውስጥ ይከተናል። የሚሆን የማይሆን ክርክር በመግጠም ከቁም ነገር እንደንዘናጋ እንሆናለን። ስለዚህም ማንኛውም መልዕክቱን ለማስተላለፍ የሚፈልግ ሁሉ ከመጻፉ በፊት ቁጭ ብሎ ማውጣትና ማውረድ አለበት። ይህ ማለት ግን ድርቅ ያለ አቋም ይውሰድ ማለት አይደለም። በአጭሩ በየጊዜው አቋማችንን እንደሁኔታው በቀያየርን ቁጥርና ፣ ተቻኩለን ከተጨባጭ ሁኔታዎች ጋር የማይገናኙ አስተሳሰቦች ከሰነዘርን ከምሁሮች የሚሰነዘርን ሃሳብ ሁሉ ትክክል ነው ብሎ የሚቀበል ሊዘናጋ ይችላል። ይህ ዐይነቱ አካሄድ ደግሞ የግዴታ ስልጣን ላይ ሆኖ አገር የሚያተራምሰውንና የሚሸጠውን ፣ እንዲሁም ህዝብን የሚያሰቃየውን ሌጂቲሜሲ ይሰጠዋል ፤ ስልጣን ላይ ለመቆየት ይረዳዋል።

የሰማያዊ ፓርቲ በግንቦት 25 ፣ 2005 ዓ.ም በጠራዊ ሰላማዊ ስልፍ ላይ የወጣውን በመቶ ሺህ የሚቆጠር ህዝብ ጩኸት በደንብ ለዳምጠ ስልጣኔና ዕውቀት እያለ ነበር የሚጮኸውና የሚያስተጋባው። ይህም ማለት የኢትዮጵያ ህዝብ የሚፈልገውንና የሚመኘውን ነገር በደንብ ጠንቅቆ ያውቃል ማለት ነው። ምኞቱና ፍላጎቱ በአንድ ሰው ብቻ እንደማይፈታ ጠንቅቆ የተገነዘበ ይመስላል። በተለይም ፈላጊና ነን የሚሉ ምሁራን መገንዘብ ያለባቸው ጉዳይ ፣ ሶክራተስ እንደሚለው አንድን ነገር ከጠቅላላው ሁኔታ ነጥሎ መወሰድ አጅግ አደገኛ ነው። አንድን „አርምጃ“ ወሰደን ጅምሩ ትክክል ነው በዚያው ግፋብት ብለን የምንቻኮል ከሆነ እንደዚህ ዐይነቱ ውሳኔ ኤምፕሪሲስታዊ ወይም ሶፊስታዊ አቋም ነው። በሌላ አነጋገር የዛሬ የኢትዮጵያ ሁኔታ አዲስ ሰው የጠቅላይ ሚኒስትርነቱን ቦታ ስለወሰደ ቀና መንገድ የሚይዝና የሚፈታ አይደለም። የችግሩ ምንጭና ዋና ምክንያት እስካልተወገደ ድረስ ወደፊት ፈቀቅ ማለት አይቻልም። ስለሆነም በዚህ ዐይነቱ የቃላት ድርድራ እንዳንደቻችንን ካልሆነ በስተቀር ሰፊውን ህዝባችንን ማታለል አይቻልም። ከዚህ ዐይነቱ መወናዎትና ማወናዎት ለመለቀቅና የትግሉን መስመር ብቻ ሳይሆን ፣ ከድል በኋላ የአገራችንን ችግር እንዴት አድርገን መፍታት እንችላለን በሚሉት ነገሮች ላይ ለመወያየት የራሴን ሃሳቦች እስነዘራለሁ። በመጀመሪያ ደረጃ ግን ምን ርዕይ ይዘን ነው የምንታገለው? የሚለው ላይ ትንሽ እንወያይ። በርዕይ ላይ ግልጽነት ሲኖረን ለተናጠል ጉዳዮች ተቀራራቢ መፍትሄዎች መፈለግ ይቻላል።

ለምን ዐይነት ርዕይ ነው የምንታገለው?

በመሰረቱ አሉታዊ የሆነ ወይም የጨለመ ርዕይ የለም። ርዕይ ሁልጊዜ ተስፋ ሰጪና ከቆንጆ ነገር ጋር የተያያዘ ነው። ይሁንና ግን እንዳንደቻችን በማወቅም ሆነ ባለማወቅ በዚህኛው ወይም በዚያኛው ርዕዮተ-ዓለም በመጠመድ ለቆንጆ ነገር እየታገሉ እየመሰሉቸው የአንድን ህዝብ ፍላጎት ወደማጨለም ያመራሉ። ለምሳሌ ሽብርተኛ ተብለው የሚፈረጅባቸው ራሳቸው በሃይማኖት ሽፋን ስር በመሰለፍና ለቆንጆ ነገር እየታገሉ እየመሰሉቸው በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠሩ ህዝቦችን በማሳሳት ጨለማዊ ኑሮ እንዲኖር ያደርጉታል። አንድን ህዝብ ጭፍን የሃይማኖት ሰለባ በማድረግ በማሰብ ኃይሉ ሊሰራ የሚችለውን ነገር እንዳይሰራና ኑሮውን አሻሽሎ ሰላማዊ ኑሮ እንዳይኖር ያግዳታል። ይህ ዐይነቱ ችግር አብዛኛውን ጊዜ የሚመነጨው ፈልሳሳዎች እንደሚሉት ሰዎች አርቆ የማሰብ ኃይላቸውን መጠቀም የማይችሉ ከሆነ ነው። ለዚህ ደግሞ ዋናው ምክንያት የተወለዱበት አካባቢና ቤተሰብ ፣ ያደጉበትና የቀሰሙት ትምህርት በማሰብ ኃይላቸው ላይ የሚኖራቸው አዎንታዊና አሉታዊ ተፅዕኖ ነው። ማንም ሰው ከመጥፎ አስተሳሰብ ጋር አወለድም። ይሁንና ግን አንድ ሰው ሲወለድ የሚወረወርበት ህብረተሰብአዊ አወቃቀር ፣ ባህላዊ ክንዋኔና የዕድገት ደረጃ ቀስ በቀስ አስተሳሰቡን እየቀረጹት ፣ አርቆ-አሳቢ ወይም ደግሞ አርቆ-የማያሰብ በመሆን አይ ለቆንጆ ነገር ይታገላል ፤ ካሊያም ደግሞ አስተሳሰቡ ስንኩል በመሆን ወደበጥባጭነትና ወደተንኮል ተብታቢነት በማምራት የሰው ልጅ ኑሮ እንዲጨልም ያደርጋል። ለምሳሌ የአንዳንድ ፈላስፎችን ፣ ገጣሚዎችንና የድራማ ሰዎችን የህይወት ታሪክ ሰናኑብ እነዚህ ሰዎች ከመጀመሪያውኑ ከጥሩ ሁኔታ ጋር ስለተጋጨ በማሰብ ኃይላቸው ጥሩ ነገር ሰርተውና ፣ ለጠቅላላው የሰው ልጅ የሚሆን የስልጣኔ መመሪያ ጥለው ለማለፍ በቅተዋል። አብዛኛዎቹም በተግባር ተተርጉመዋል።

ከዚህ ስንሳ የኛ ለጥሩ ነገር መታገል ወይም ለአንዳች ርዕይ እዚህና እዚያ መረጃ ለመሰረቱ ከላይ ከጠቀስኩት ሁኔታ ውጭ ሊሆን አይችልም። አስተሳሰባችን የህብረተሰብአችንና የዚህ ዓለም ውዝንብር ርዕዮተ-ዓለም ውጤት በመሆኑ ፣ ርዕዮችንም በዚህ የሚወሰን ነው። በግልጽ ለመወያየት ፣ ሃሳብን ሳንገድብ ለመከራከርና ወደ አንዳች ፍሬያማ ነገር ለመምጣትና ፣ ህዝባችን የሚመኘውን የበለጸገና ሰላማዊ ኑሮ ለማስፈን ከመጀመሪያውኑ የተቀረጹበት ርዕዮተ-ዓለምና አስተዳደሮችን ይወስኑታል። እንደሚታወቀው ትናትም ሆነ ዛሬ ፣ ምናልባትም ወደፊት በየአገሮች የሚኖሩ ህዝቦች ዕጣና ርዕዮቸውን ዕውን ለማድረግ ተማርኩ ወይም ኤሊት ነኝ በሚለው የሚወሰን ነው። የዓለምን ታሪክ ለገለበጠ ፣

በዚህም በዚያም ብሎ ስልጣን ላይ ቁጥጥ ያለ ፣ አይ ጥሩ አገር በመገንባት ይታወቃል ፤ ካሊያም ደግሞ በጨለማ አስተሳሰብ በመጠመድ የአንድ ህዝብ ዕድል የጠመመ እንዲሆን ያደርጋል ። በታሪክ ውስጥ በማንኛውም አገር አንድ ህዝብ ይህን ነገር ነው የምፈልገው ብሎ በመነሳት የራሱን ምኞት ተግባራዊ ለማድረግ የቻለበት ጊዜ አልነበረም። በሌላ ወገን ግን የሰው ልጅ እንደማይሰበሰብ ከመደራጀቱና የሰራ-ክፍፍል ወደማዳበር ሲያመራ በራሱ የማሰብ ኃይል በፈቃድ በመተባበር በተናጠልም ሆነ በጋርየሽ እንዳንድ ነገሮችን እንደሰራና ሰላማዊ ኑሮም ይኖር እንደነበር የተረጋገጠ ነው። ይሁንና ግን የአንድ ህብረተሰብ አወቃቀር እየተወሰነ ሲመጣና ፣ የሰራ-ክፍፍል ሲዳብር መንግስት የሚባለው ነገር በመፈጠር ስልጣንና ሀብትን በመቆጣጠር የአንድን ህዝብ ዕድል ወሳኝ ወደመሆን አመራ። በተወሰነ መልኩም ቢሆን ዛሬም ያለው ሁኔታ ይህ ነው። በሌላ አነጋገር የሀብት ፈጠራና የሀብት ክፍፍል ምንጭ ሊሆንና ፣ በአንድ አገር ውስጥ የተስተካከለ ዕድገት መኖርና አለመኖር ወሳኝ ሚናን የሚጫወተው በስልጣን ላይ ያለው ኃይልና ፣ በአጠቃላይ ሲታይ ኤሊት ነኝ የሚለው በሚመራበት ርዕይና ንቃተ-ህሊና የሚወሰን ነው።

ከዚህ ስንሳ የረዥሙን የተወሰነ የህብረተሰቦችን ታሪክ ሁኔታ ወደ ጎን ትተን ፣ ከአርባ ዓመታት ወዲህ የህዝባችን ዕጣና የህብረተሰብአችን ዕድገት ሊወሰን የቻለው ፣ በአንድ በኩል በወታደሩ አገዛዝና በወያኔ መንግስት ሲሆን ፣ በሌላ ወገን ደግሞ ለብሄረ-ሰብ ነፃነት እንታገለለን በሚሉትና በጠቅላላው በኤሊቱ ነው። በተለይም ባለፉት 40 ዓመታት ብሄረ-ሰብ ነፃ አወጣለሁ ብለው ከሚታገሉ „ድርጅቶች“ ባሻገር የኢትዮጵያ ነገር ያገባኛል የሚሉና ፣ እንዳንደቻ ደግሞ ካለኔ ድርጅት በስተቀር ለኢትዮጵያ ህዝብ ጥሩ ርዕይ ያለውና ዕድሉንም ሊወስን የሚችል ሌላ ድርጅት የለም አያሉ አምረው የታገሉና የሚታገሉ ፣ እነዚህ ሁሉ በህዝባችን የትላንትናውና ፣ የዛሬው ፣ እንዲሁም የወደፊት ጥሩ ወይም መጥፎ አኗኗር መመስረት ላይ ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል ፤ ይጫወታሉም። እንደሚወራው ከሆነ በአሁኑ ጊዜ ወደሰማንያ የሚጠጉ ፓርቲዎች እንዳሉ ይታወቃል። የኢብዛኛዎች ፓርቲዎች ፍልስፍናና ርዕይ ፣ እንዲሁም አደረጃጀትና አገርን የመምራት ብቃት በሚገባ የሚታወቅ ነገር የለም። ከዚህ ስንሳ ለብሄረ-ሰብም ሆነ ለኢትዮጵያ ህዝብ ነፃነትና ደህንነት እታገለለሁ ፣ የተሻለ የትግል ልምድም አለኝ የሚሉት ሁሉ ፣ ምን ዐይነት ፍልስፍና እንዳላቸውና ፣ ስልጣን ቢይዙ እንኳ በምን ዐይነት ፖሊሲ እየተመሩ የተተራመሰውንና የተመሰቀለውን የአገራችንን የኢኮኖሚ ፣ የማህበራዊና የህብረተሰብ ችግሮችና ፣ እንዲሁም የባህል ቀውስ እንደሚፈቱና ሰርዓት ባለው መልክ ማስተካከል እንደሚችሉ በግልጽ የተቀመጠ ነገር የለም። በአጠቃላይ ሲታይ የአንድ ህዝብ ርዕይ በተግባር የሚመነዘር መሆን አለበት። የሚታይ መሆን አለበት። የሚዳሰስ መሆን አለበት። የሚበላና የሚቀመስ መሆን አለበት። በአንድ ህዝብ አኗኗር ላይ ትርጉም የሚኖረውና ፣ የአንድን ህዝብ የፈጠራ ችሎታ የሚያዳብር መሆን አለበት። ርዕይ ሲባል አንድን ህዝብ ታሪክ የሚያሰራው መሆን አለበት። በአንድ ወቅት የሚከሰትና ቡግ ብሎ እንደሚጠፋ አሳት ሳይሆን ፣ ተከታታይነት የሚኖረውና ፣ ከአንድ ትውልድ ወደሚቀጥለው ትውልድ የሚተላለፍ መሆን አለበት። ርዕይ ሲባል በጥሩ መሰረት ላይ የሚገነባና በቀላሉ የማይገረሰስ መሆን አለበት። በዚህኛው ወይም በዚያኛው አዲስ ኃይል ሊናወጽ የማይችል ፣ ወይም ደግሞ የውጭ ኃይል እየገባ እንደፈለገው የሚፈተፈትበትና ፣ ወጣቱን የሚያሳስተበት ሁኔታ መሆን የለበትም። እንደሚታወቀው ርዕይ እንደ ዓለማዊ የሚታይ ቢሆንም ፣ እዚያው በዚያው ክንውናዊ(Process)ነው። ምክንያቱም ማንኛውም ነገር ቢሆን በደረጃዎችና በዕድገት የሚወሰን ስለሚሆን ፣ ወደ አንዳች ርዕይ ለመድረስ በመጀመሪያ ደረጃ አንድ ድርጅት ወይም የብሄረ-ሰብ ነፃ አውጭ ነኝ የሚል ሁሉ ከመጀመሪያውኑ የሚመራበት ፍልስፍና ወሳኝ ሚና ይኖረዋል። በአንዳች ዐይነት ፍልስፍና የማይመራ ፣ ዝም ብሎ ጠብመንጃ አያነሳ ነፃ መውጣት አለብኝ የሚል ታጋይ ነኝ ባይ ሁሉ የመጨረሻ መጨረሻ ነፃ አወጣጥሁ የሚለውን ህዝብ ወደጨለማ ኑሮ ውስጥ ይከተዋል። ይህ ዐይነቱን ጭፍን ጉዞ ከአገራችን ታሪክ መማር እንችላለን። ለዚህ ጥሩ ምሳሌ የሚሆኑት ደግሞ ፣ የሻብያ አገዛዝና ፣ በአገራችን ምድር ደግሞ ከሃያ አንድ ዓመታት በላይ ስልጣን ላይ ቁጥጥ ያሉት ሰዎች ናቸው። የርዕያቸውንም ውጤት ህዝባችን እየቀመሰው ነው።

ያም ሆነ ይህ በዛሬው ወቅት የኢትዮጵያ ህዝብ የሚጠይቀውና እንዲመለስለት የሚፈልገው ጥያቄ አለ። ይኸውም አገሪን በታትንልኝ ፣ በዚህም በዚያም ብለህ የውጭ ኃይል ባርያ አድርገኝ ሳይሆን ፣ ተከብራ የምኖርበትን አገር እንድመሰርት መንገዱን አሳየኝ ነው የሚለው። የኢትዮጵያ ህዝብ የሚለው እኔ ኦሮሞ ነኝ ፣ አማራ ነኝ ፣ ትግራ ነኝ ፣ ወላይታ ወይም ኩሎ ኮንታ ነኝ አያለ የሚያናቁረውን ፣ በመሰረቱ የውጭ ኃይል አቀንቃኝ የሆነውን ኃይል ሳይሆን ፣ በዚህች አገር ሁላችንም እንደ አንድ ህዝብ በጋራ ተነስተን አገር እየገነባን የተራጋጋችና ተከባብረን የምንኖርባትን ኢትዮጵያ ለመመስረት ነው አያለ ነው ጩኸቱን የሚያሰተጋባው። ስለሆነም አያንዳንዱ ጠብመንጃ አንስቶ ወይም ሳያነሳ እታገለለሁ የሚለው ኃይል በሙሉ የኢትዮጵያ ህዝብ የሚመኘውን ርዕይ ዕውን ለማድረግ አስከዛሪ

የሚመራበትን ፍልስፍና ወይም መመሪያ ትክክል መሆኑንና አለመሆኑን በየጊዜው መመርመር ይኖርበታል።

ከዚህ ስንሳ በየቦታው በአገርም ውስጥ ሆነ ከአገር ውጭ የሚንቀሳቀሱ ድርጅቶች ከፍተኛ ችግር እንዳለባቸው ግልጽ ነው። ሃሳባቸውንና ርዕዮቸውን ለማስረዳት የሚችሉ አይደሉም። አብዛኛዎቹ በምን ፍልስፍና ላይ በመመርኮዝ አዲስ አገር እንደሚገነቡ ሲያስተመሩን አይታይም። በየቦታው ሽርጉድ ሲባል አንድም ስበሰባ ላይ ምን ዐይነት ኢትዮጵያን ነው የምንፈልገው? በሚለው ላይ በጥናት መልክ ቀርቦ ውይይት ሲካሄድ አይታይም። በየአገሩ ከተማዎች የአዳራሽ ውስጥ ስብሰባዎች ሲካሄድ አሰልፎ ንግግሮች ከመቅረባቸው በስተቀር ፣ አንድም ሰው ቢሆን በመነሳት ኢትዮጵያችን ፣ እንደሁብረተሰብ እንደትገነባ ከተፈለገ ፣ ተግባራዊ መሆን ያለበት የኢኮኖሚ ፖሊሲ ይህ ዐይነቱ ነው ብሎ በጥናት መልክ በፓዎር ፖይንት አቀራረብ ሲያቀርብ አይታይም። ጥያቄም የሚጠይቅ የለም። ብቻ ያለው የወደፊት ጉዞ ኢትዮጵያ ኢትዮጵያ አያሉ ህዝብን ከማደናቆር በስተቀር ማንኛውም ቢሆን ለአገራችን ለተወሳሰበው የፖለቲካ ፣ የማህበራዊ ፣ የኢኮኖሚና የባህላዊ ችግሮች መፍትሄ ሲያቀርብ አይታይም። በሚደረጉ ዝግጅቶች በሙሉ ሆነ አሻጥሮ የሚሰራ ይመስል ምሁራዊ ውይይትና መፍትሄ ሲቀርብ አይታይም። ግራ የተጋባውም ምስኪን የውጭው ህዝብ መፍትሄውን ለመስማት ሳይሆን የሚፈልገው ፣ ዝም ብሎ ለማድመጥና ፣ የእነ አቶ አክሌን ንግግር ሰምቶ በሱ ረክቶ ለመሄድ ብቻ ነው። በእኔ ዕምነትና አመለካከት ይህ ዐይነቱ አካሄድ ታሪካዊ ወንጀል ከመፈጸም ውጭ ሊታይ አይችልም። ስለሆነም በእርግጥ ርዕይ አለን ብለን የምንታገል ከሆነና ፣ በዚህ ወይም በዚያኛው ፖሊሲ ነው የአገራችንን ችግር መቅረፍና ፣ የመጨረሻ መጨረሻም ማስወገድ የምንችለው ብለን የምናምን ከሆነ ፣ ወደ ውጭ ወጥተን መከራክር ፣ መወያየትና ግራ የተጋባውን ህዝባችንን ማስተማር አለብን። ህዝብን ግራ ከማጋባት ይልቅ በርዕይና በፍልስፍናና ላይ ያተኮረና ፣ ደረጃ በደረጃ የህዝባችንን ችግር ሊፈታ ወደሚያስችል ፖሊሲና የአጻጻፍ ስልትና ክርክር ማትኮር አለብን። ከዚህ ዐይነቱ አስቸጋሪ ሁኔታ በመነሳት ትክክል ናቸው ብዬ የማምንባቸውን ነጥቦችና የአፈታት ዘዴዎች በተናጠል አትታለሁ ። በመጀመሪያ ግን የስርዓት ጥያቄ ላይ ትንሽ እንቆይ።

የስርዓት ጥያቄ!

ስርዓት ማለት ምን ማለት ነው? ስርዓት የሚለውን በቀጥታ ወደ እንግሊዘኛው ሲይስተም ወደሚለው ብንተረጉመው የተሻለ ስዕል እናገኛለን። እንደሚታወቀው ማንኛውም ህይወት ያለው ነገር ሁሉ በስርዓት የተደራጀ ነው። በተወሰነ የአውቃቀር ስልት የተዘጋጀ ነው። በራሱም ውስጥ ራሱን የማደራጀትና የማደግ ውስጣዊ ኃይል አለው። ለምሳሌ ለጊዜው አንኳ ቢሆን በተፈጥሮ ውስጥ መናጋት ቢደርስ ተፈጥሮ በራሷ ውስጣዊ ኃይል በመረጋጋት ተናግቶ የነበረው ሁሉ በተፈጥሮ ራሱን በራሱ የማደራጀትና የማደግ ኃይል እንደገና ወደመስተካከል ያመራል። ሰውነታችንም ቢሆን ራሱን የቻለ ሲይስተም ወይም በስርዓት የተደራጀ ነው ማለት ይቻላል። ይሁንና ግን በማወቅም ሆነ ባለማወቅ ፣ ወይም በአንዳች በማይታወቅ ምክንያት ሰውነታችን አስፈላጊውን እንክብካቤ ሲያጣ የሰውነታችን ኦርጋኖች ወደ መናጋት ያመራሉ። የአጋጣሚን ነገር ወደጎን ትተን የኛ በስርዓት መንቀሳቀና ማሰብ ወይም አዳዲስ ነገሮችን መፍጠርና ለህብረተሰብአችን አስተዋፅዖ ማድረግ በኛ በስነ-ስርዓት ማደግና ጭንቅላታችን በስነ-ስርዓት መቀረጽ የሚወሰን ነው። ንቃተ-ሀሊናችንም ሆነ የኑሮአችንን ሁኔታ ሊወሰን የሚችሉት ከላይ በተጠቀሱት ነገሮች ሲሆን ፣ አስተዳደራችን የተወሰነ እንከን ካለበት በቀላሉ ሊወገድ ለሚችል አደጋ መጋለጥ አንችላለን። በሌላ ወገን ግን ከኛ ቁጥጥር ውጭ በሆነ ሁኔታ በመጋለጥ የወደፊቱ አኗኗራችን ሁኔታና የህብረተሰብአችን ስርዓት የሚናጋበትና በቀላሉ ማስተካከል የማይቻልበት ሁኔታ ይፈጠራል። ያም ሆነ ይህ ለሰውነታችንም ሆነ ለጭንቅላታችን እንዲሁም ለማህበረሰብ የግዴታ በስርዓት መደራጀት ፣ በስርዓት መንቀሳቀስ ፣ በስርዓት ስራን መስራት ፣ በስርዓት አያሰቡ መንጋገርና ወደ አንዳች ነገር ለመድረስ ስርዓት የሚባለው ነገር ወሳኝ ሚናን ይጫወታል። ስለሆነም ስርዓት የሚባለው ነገር ለአንድ ህብረተሰብ የጉዞ አቅጣጫ ነው ብሎ መናጋር ይቻላል። በሌላ ወገን ግን ህብረተሰብን ስርዓት ባለው መልክ ለማደራጀት ግብታዊነትም(Spontaneous) የሚጨወተው ሚና እንዳለ መዘንጋት የለብንም። አንድን ነገር በማቀድ ውስጥ ዕቅድና ግብታዊነት ጎን ለጎን ሊሄዱ እንደሚችሉ መዘንጋት የለብንም። ያም ሆነ ይህ አንድ ሰው በአንድ ህብረተሰብ ውስጥ ሲኖር በምን ዐይነት ስርዓት ውስጥ ነው የምኖረው? ብሎ ራሱን መጠየቅ አለበት። ማንኛውም ሰው ለመኖር ብቻ ስለማይኖር የኑሮን ትርጉም እንዲረዳ ከተፈለገ የሚኖርበትን ሁኔታ መጠየቅ አለበት። በስርዓት ሊኖረው የማያስችለው ሁኔታ በስርዓት የተዋቀረ ስርዓት ካልሆነም ለምን የተዘበራረቀ ሁኔታ እንደተፈጠረና ህብረተሰብን እንደሚያዋክብ ራሱን መጠየቅ አለበት።

በአገራችን የተፈጠረው ችግር ስርዓት ሲባል ከርዕዮተ-ዓለም ጋር በመያያዝ ብዙ ሰዎችን ግራ ሲያጋባ ይታያል። በሌላ ወገን ደግሞ የግዴታ ሆኖ ህብረተሰብአችንን ስርዓት ባለው መልክ ለማደራጀት ከተፈለገ የግዴታ ርዕዮተ-ዓለም በሉት ፍልስፍና ወሳኝ ሚናን ይጫወታሉ። ግልጽ ለማድረግ ፣ አንድ ህብረተሰብ ህግን ወደጎን ትተን ፣ ለመኖር ሲል የግዴታ በሰራ-ክፍፍል መደራጀት አለበት። ሁሉም ተመሳሳይ ነገር ስለማያመርት የግዴታ ወደደውውጥ ያመራል። በሌላ ወገን ግን ይህ ዐይነቱ ሁኔታ የግዴታ በሳይንስ ላይ ወደተደራጀ የአሰራር ስልት ላይ ያመራል ማለት አይደለም። ሰራው ተደራራቢና አሰልፎ እንዳይሆን ፣ ወይም ደግሞ አድካሚ እንዳይሆን ከተፈለገ በሳይንሳዊ ምርምር አማካይነት ወደተሻለ የአደረጃጀትና የአመራረት ስርዓት ማምራት አለበት። በዚህ አማካይነት ብቻ ነው በየጊዜው የሚከሰቱ ችግሮችን መፍታት የሚቻለውና ስርዓት ያለው ኑሮ መኖር የሚቻለው።

አስከዛሪ ድረስ በብዙዎቻችን ዘንድ ያለው አለመግባባት ፣ አብዛኛዎቻችን ከንፁህ ርዕዮተ-ዓለም ጥላቻ በመነሳት ወይም ስርዓትን ከርዕዮተ-ዓለም ጋር በማያያዝ ወደሚያስፈልግ ሽኩቻ ውስጥ አንገባለን። ብዙዎቻችን ለምርምር ጊዜ ስለሌለን በአንዳንድ ጮሌዎች በሚነፍስ ቅስቀሳ ወይም ጥላቻ በመጠመድ ችግርን ከመፍታት ይልቅ ችግርን ለመፍጠር እናመራለን። ይህንን ግራ መጋባት መልክ ለማሲያዝ ፣ ለመሆኑ ለምን ዐይነት ስርዓት ነው የምንታገለው? የሚለውን ጥያቄ ተቀራራቢ መልስ ለመስጠት ወይም አስታራቂ ነገር ለማቅረብ ወደ ውይይት እናምራ።

ስለማህበራዊ ስርዓት በምናወራበት ጊዜ ሁልጊዜ በማውቅም ሆነ ባለማወቅ የአንድን ህብረተሰብ ጉዞና ዕድል በገበያ ኢኮኖሚና በሶሻሊዝም መሀከል ብቻ ምርጫ እንዳለ ነው የሚታየን። ይህ ዐይነቱ በደንብ ያልተጠና አስተሳሰብ በጭንቅላታችን ውስጥ ስለተቀረፀ አንድን ህብረተሰብ እንደ አንድ ወጥና ፣ በሁለት አማራጭ መንገዶች እንደሚደረግ ዐይነት ትግል ነው አድርገን የምንወስደው። በሌላ ወገን ግን ጊዜ ወስዶ ለሚመራመርና ለሚጽፍ በታሪክ ውስጥ አንድ ወጥ ስርዓት የለም። ሌላው ቢቀር ሁሉም ነገር በገንዘብ በሚለካበትና በሚተመንበት የካፒታሊስት ህብረተሰብ ውስጥ ስርዓቱን እየተቀናቀኑ የሚኖሩ የአሰራር ፣ የአመራረትና የአከፋፈል ሁኔታዎች አሉ። ይህ ብቻ ሳይሆን ፣ አንድ ዐይነት ኢፌሲያላዊ የገንዘብ መሸከርከርና የክፍያ ዘዴ ባለበት በካፒታሊስት የገበያ ኢኮኖሚ ውስጥ አዚያው በዚያው ጎን ለጎን የሚንቀሳቀስ በሌካል ደረጃ የሚሸከረከር የገንዘብ ዐይነት አለ። በሌላ አነጋገር ከዶላርና ከኦሎን ውጭ ሌሎች የመገበያየት የገንዘብ ዐይነቶች አሉ ማለት ነው። ይህንን ዐይነቱን የልውውጥና ተቀባይነት ካለው ስርዓት ውጭ የሚንቀሳቀስ ገንዘብ አትመው የሚንቀሳቀሱ ኃይሎች ከፍተኛ ዕውቀት ያላቸውና የሚተማሙ ብቻ ናቸው። ይህም ማለት ምን ማለት ነው? አንድን ነገር በጥቁርና በነጭ መሀከል እየሳልን ይህንን ወይም ያኛውን ምረጥ እያልን የምንፋለበት ሁኔታ ሊኖር አይገባም ማለት ነው።

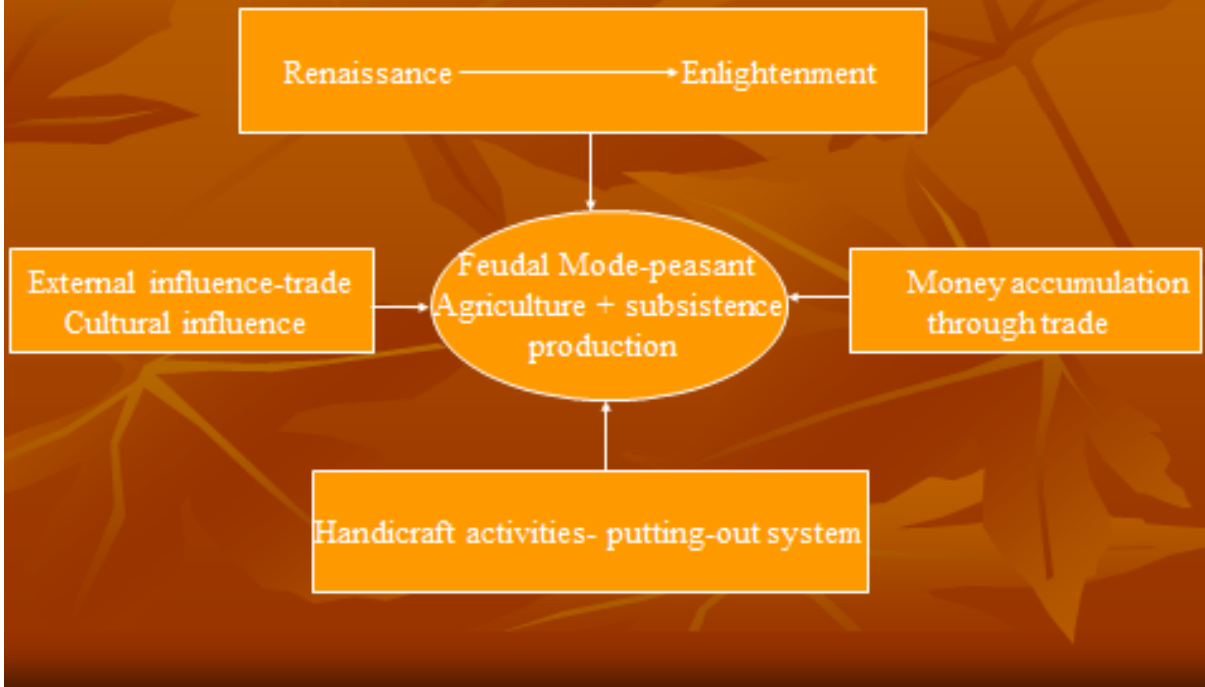
ያም ሆነ ይህ አንድ ህብረተሰብ በኢኮኖሚያዊ ስርዓት ብቻ የሚገለጽ አይደለም። ኢኮኖሚ የጠቅላላው ስርዓት አንድ አካልና መሰረት ነው። ይህም ማለት አንድ ህብረተሰብ በፖለቲካ ፣ በባህል ፣ በርዕዮተ-ዓለም ፣ በኢኮኖሚና በልዩ ልዩ የአኗኗርና አመራረት ሁኔታዎች የሚገለጽ ነው። ከነዚህ በስርዓቱ ውስጥ ተጠቃለው ከሚታዩት ነገሮች ሁሉ ፖለቲካዊ አደረጃጀትና ንቃተ-ህሊና ወሳኝ ሚና ሲጫወቱ ፣ የሌሎች ንዑስ ክፍሎች በስርዓት መሰራትና መንቀሳቀስ ሊወሰን የሚችለው በፖለቲካው ስርዓትና አደረጃጀት ፣ እንዲሁም የንቃተ-ህሊና የዕድገት ደረጃ ነው። ፖለቲካዊ አወቃቀር ጤናማ በሆነበት ህብረተሰብና ፣ በከፍተኛ ንቃተ-ህሊና ፖሊሲዎች በሚነደፉበት ህብረተሰብ ውስጥ የሌሎች ንዑስ ክፍሎች ዕድገትና መዳበር መልክ ይይዛል። ሌሎች ንዑስ ክፍሎች ይፋፋሉ ፣ ያድጋሉ። ይህም ማለት በማንኛውም ህብረተሰብ ውስጥ የሌሎች ንዑስ ክፍሎች ማደግና ሚናቸውን መጫወት የግዴታ በፖለቲካዊ ንቃተ-ህሊናና አደረጃጀት የሚወሰን ነው። በተጨማሪም ከፖለቲካዊ አደረጃጀት ባሻገር በየአንዳንዱ ንዑስ-ክፍል ውስጥ ያሉ ኃይሎች አንደኛው በሌለው ላይ ተፅዕኖ በማድረግ አንዱ የሌለውን አድገት ይወስናል። ይህም ማለት ማንኛውም ንዑስ-ክፍል በራሱ ብቻውን የሚጓዝ አይደለም ማለት ነው። በተለይም አሁን ባለንበት ነገሮችን ነጣጥሎ በሚታይበትና ፣ የፖለቲካን ጉዳይ ለጥቂት ፖለቲከኛ ነን ባዮች በተጣለበትና በሚጣልበት ኢምፔሪሲስታዊና የሶጠቶች ዓለም ውስጥ ፖለቲካና ፍልስፍና ፣ ፖለቲካና ኢኮኖሚ ፣ ፖለቲካና ህብረተሰብ እየተነጣጠሉ በመታየት ፖለቲካ ሳይንሳዊና ምሁራዊ ባህርይን እያጣ በመውጣት ጥቂት ሰዎች እንደፈለጋቸው የሚፈነጩበት ፣ ማህበረሰቦች ረጋ ብለውና ጥበባዊ በሆነ መልክ እንዳይደራጁና ፣ አንድ ህዝብ ዘላለሙን እየተረበሸ እንዲኖር የማድረግ አዝማሚያ በጉልህ ይታያል። ብዙ አገሮች ወደ ጦርነት እያመሩ ነው። እጅግ አስቸጋሪ ዓለም ውስጥ ነን ያለው ማለት ነው።

ይህ ዐይነቱ የአመለካከት ችግር የሚመነጨው ከምን የተነሳ ነው? የብዙዎቻችን ችግር ለምሳሌ ዛሬ በዓለም አቀፍ የተሰፋፋውን የግሎባል ካፒታሊዝምና የገበያ ኢኮኖሚ

ዕድገት ደረጃ የታሪክ ሂደት ውጤት መሆኑን ለመቀበል አለመፈለግ ነው። ከዚህም በመነሳት ይህ ስርዓት ድርም የነበረና ወደፊትም የሚኖር፣ የመጨረሻው የሰው ልጅ ዕጣ ከሱ ጋር የተሳሰረ አድርጎ ከመወሰድ የተነሳ ኢ-ሳይንሳዊ አስተሳሰብ የመነጨ ነው ብል እንደ ሰድብ እንደማይቆጠርብኝ ተስፋ አደርጋለሁ። ስለሆነም ሁሉም አገሮችና ሀብረተሰቦች፣ ከታሪካቸውና ከባህላቸው፣ እንዲሁም ከልምዳቸውና ከሀብረተሰብአቸው ባሻገር መቀበል ያለባቸው ስርዓት ነው። ይህ ዐይነቱ አገልግሎት ውስጥና አደገኛ አስተሳሰብ ሀብረተሰብአችን ከሚፈልገውና ከሚጠብቀው ስርዓትና ከተጨማሪው የሀብረተሰብ ሁኔታ ጋር ሊጣጣም የሚችል አይደለም። ምክንያቱም ይህ ዐይነቱ አደገኛ አመለካከት ጥቂት ኢ.ሊ.ት ነን ባዮች ሳያወጡ ሳያወርዱ በሀብረተሰብአችን ላይ የሚጭኑት ስርዓት ስለሆነና ስለሚሆን ሀብረተሰብአችን የሚፈልገውን ነገር በፍጹም ሊያገኝ አይችልም።

ለምሳሌ የካፒታሊዝምን ስርዓት ስንመለከት ቀድሞውኑ ታቅዶና ተፈልጎ የተዋቀረ ስርዓት አይደለም። በታሪክ ሂደት ውስጥ የተፈጠረና በተወሰነ አካባቢ ብቻ ሊዳብርና ሊሰፋፋ የቻለ ነው። ስለካፒታሊዝም ስርዓት በምናወራበት ጊዜ ስርዓቱ እንደማህበራዊና እንደ ኢኮኖሚያዊ ቅንጅትና ክንዋኔ የዛሬውን መልክ ከመያዙ በፊት የምዕራብ አውሮፓ ህዝብ በአጋጣሚ ባገኘው ዕውቀት ሬናሳንስ የሚባለውን የጭንቅላትና የመንፈስ ተሃድሶ በማድረግና በአዲስ ዕውቀት በመመራት ሰዎች የማሰብ ኃይላቸውን ተጠቅመው የታሪክ ባለቤት እንዲሆኑ መንገዱ ይቀደዳል። ይህም ማለት የአውሮፓው ካፒታሊዝም ካለፈናሳንስ ወይም ካለመንፈስ ተሃድሶ በፍጹም ሊታሰብ የሚችል አይደለም። ይህ አዲስ የተፈጠረው ሁኔታ ለከተማዎች ዕድገት፣ ለዕደ-ጥበብ ማብብና ለንግድ መስፋፋት መንገዱን ይጠርጋል። በተለይም በሩቅ ንግድ አማካይነት የገንዘብ ሀብት ማከማቻት የቻለው ነጋዴ የሞናርኪዎችን ጦርነት ፋይናንስ የሚያደርግና፣ በተለይም ደግሞ የዕደ-ጥበብ መያዝ ወይም የጎጆ ኢንዱስትሪዎችን ቀስ በቀስ በቁጥጥሩ ስር በማድረግና አዳዲስ ምርቶች እንዲመረቱ ትዕዛዝ በመስጠትና ለገበያ በማቅረብ(Putting-Out system) አዲስ የፍጆታ አጠቃቀም ባህል እንዲዳብር አደረገ። ይህ በራሱ ደግሞ አዲስ ምሁራዊ እንቅስቃሴ እንዲዳብርና በጊዜው የነበረውን ፊደላዊ አስተሳሰብ ጋር እንዲጋጭ ያደርገዋል። በ14ኛውና በ15ኛው ክፍለ-ዘመን የተጀመረው የድሮውን ደግሞ መቀናቀንና፣ አዳዲስ የአስተሳሰብ ፈላጎችን መቅደድ አዲስ ከተፈጠረው ሁኔታ ጋር የተያያዘ ነው። ይህ ብቻ አልባታም። የአውሮፓውም ማህበረሰብ፣ በተለይም የካቶሊክ ሃይማኖት በጣም የጠበቀ አስተሳሰብ የነበረውና ጨቋኝ ስለነበር እሱን የሚጋፈጥ በማርቲን ሉተር አማካይነት የሃይማኖት ተሃድሶ እንቅስቃሴ ማካሄድ አስፈለገ። ይህ በራሱ ማክስ ቬበር እንደሚለው ለአዲስ አስተሳሰብ ሁኔታውን በማመቻቸት የፕሮቴስታንት ስነ-ምግባር የሚባለው የሰራና ሀብትን የማካበት ልምድ በመዳበሩ ለካፒታሊዝም ዕድገት ሌላ ዕምርታ ሰጠው። ይሁንና ግን ካፒታሊዝም በአሸናፊነት እንዲወጣ ሌላ እንቅስቃሴ መካሄድ ነበረበት። የአውሮፓውን ማህበረሰብ ከፍጹም ሞናርኪዎች አምባገነናዊ አገዛዝ አለቆ ርፑብሊኮችን ማቋቋም አስፈለገ ሆነ። ይኸኛው እንቅስቃሴ በኢንላይትሜንት ወይም በተገለጸለት ምሁራዊ እንቅስቃሴ የሚወከልና ለሊበራሊዝም አስተሳሰብ መስፋፋት በሩን የከፈተ ነው። ከዚህ ጋር በመያያዝ የመራት ግላዊነት መሆን፣ ይህ ጉዳይ ከህግ የበላይነት ጋር መያያዝ ለካፒታሊዝም መሰረት ሆነ። ይህ በየኢፓኩ የተፈጠረው አዳዲስ ሁኔታ ለመጨረሻ ጊዜ የፊደላዊ ስርዓት በማስወገድ ካፒታሊዝም በአሸናፊነት መውጣት ቻለ። የአውሮፓው ማህበረሰብም ዕድል ከእንግዲህ ወዲያ በካፒታሊዝም ምርታዊ እንቅስቃሴና ውስጠ-ኃይል የሚወሰን ሆነ። ይህ ጉዳይ እንደስርዓት በመወሰድና ተቀባይነት በማግኘት ሀብረተሰቡ በዚህ የሚንቀሳቀስ ሆነ። በዚህ መልክ ዛሬ ካፒታሊዝም የሚባለውን ስርዓት እንድናይና፣ እንድንኖርበትና እንድንጠቀምበት ተገደደን። ይህ ስርዓት በአስተሳሰብ ስልት(Mode of thought)፣ በአመራረት ስልት(Mode of production)፣ በምርት ግኑኝነት(Production relationship)፣ በርዕዮተ-ዓለማዊና በባህላዊ (Mode of consumption and behaviour) የሚገለጽና፣ ግለሰባዊ ድርጊትነትና ማንነት የተረጋገጠ ስርዓት ነው። ለምን በሌሎች አገሮች ውስጥ እንደዚህ ዐይነቱ ስርዓት ሊፈጠር አልቻለም ለሚለው መልስ ለመስጠት አስቸጋሪ ነው። ይሁንና ግን እኛ ስለስርዓት በምንታገልበት ጊዜ ከምን ተነስተና ወዴት እንደምንገዝና፣ ምን ምን ችግሮች ከፊታችን ተደቅነው አስቸጋሪ ሁኔታ እንደሚፈጥሩብን ግንዛቤ ማግኘት እንችላለን። በሌላ ወገን ግን የታሪክን ሂደትና አስቸጋሪ ጉዞ ሳይጠና እንዲያው በአቦሰጡኝ ተግባራዊ የሚሆን ስርዓት እንበለው ፖሊሲ ወደ መቀመቅ ውስጥ ይከተናል። ብዙ ሀብረተሰቦችንም አየከተታቸው ነው። ስለሆነም ስለ ስርዓት ወይም ስለማህበረሰብ ግንባታ በምናወራበት ጊዜ በቲዎሪና በኢምፔሪካል ደረጃ ማጥናት ያሉብን መዐት ነገሮች አሉ ማለት ነው። የፊደላዊ ስርዓት ወደ ካፒታሊዝም እንዴት እንደተሸጋገረ ለመገንዘብ ከታች የቀረበውን ስዕል መመልከቱ ነገሩን የበለጠ ግልጽ ያደርገዋል።

Transformation Process – the process of capitalist development

የካፒታሊዝም ጉዞና የዕድገት ደረጃ ፣ እንዲሁም በየኤፓኩ ያጋጠሙትን ችግሮች በደንብ ከመረመርና ግንዛቤ ውስጥ ካስገባን አንድን ማህበረሰብ ለማደራጀት ቀላል ይሆንልናል። ደረጃ በደረጃ መወሰድ ያለባቸውን ነገሮች ተግባራዊ ለማድረግና ሀብረተሰብአዊነትን መልክ ለማስያዝ ይቀለናል። ዛሬ በአገራችንም ሆነ በብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች ያለው ችግር ስለካፒታሊዝም ዕድገት ያለቸው ግንዛቤና በምን ውስጣዊ ህግ እንደሚተዳደር ግራ መጋባት ሀብረተሰቦቻቸውን እያተረጎሙላቸው ነው። ከፊደላዊዎች አስተሳሰብ ሳይለቀቁ ሶሻሊዝምንና የሊበራል ካፒታሊዝምን ስርዓት ተግባራዊ ለማድረግ መረጃ ፣ ሀብረተሰቦች መስራት ያለባቸውን ነገሮች እንዳይመሰርቱና ህዝቦች በስርዓት እንዳይኖሩ እያደረገ ነው። በተለይም ዛሬ የተፈጠረው ውስን አስተሳሰብ ፣ ካሊፊፎርኒያ ዲሞክራሲና ካሊፎርኒያ ኢኮኖሚ ሌላ አማራጭ የለም እየተባለ የሚሰበክው አደገኛ ቅስቀሳ ደሃ የሆነውን ሰፊ ህዝብ መኖሪያ እያሳጣው ነው። በአገሩ ስርቶ እንዳይኖር እያደረገው ነው። ህዝቦች በአገራቸው ውስጥ ህልግቸውን ዕውን እንዳያደርጉ ሁኔታው ሁሉ ጨልሞባቸዋል። ስለሆነም ከፊታችን አስቸጋሪ ነገር ተደንቅሮ ይገኛል ማለት ነው።

ይህንና በአጠቃላይ ሲታይ አሁንም ቢሆን አንድን ሀብረተሰብ በአንድ የስርዓት ክልልና አመለካከት ብቻ ልናደራጀው በፍጹም አንችልም። ብዙ ስርዓቶች አንድ ላይ ተቀንብረው ሊሄዱ እንደሚችሉ መገንዘብ ይኖርብናል። በሌላ ወገን ግን ይህ ሆነ ያኛው ስርዓት የግዴታ መታቀድ አለባቸው። ካለዕቅድ የሚሰሩ ነገር የለም። የለም ይህ እያስፈልገንም የምንል ከሆነ ደግሞ በቀጥታ ወደ ስርዓተ-አልባነት ነው የምናመራው ነው። በአሁኑ በግሎባላይዜሽን ዘመን ሁሉ ነገር ልቅ መሆን አለበት ፣ አገሮች ድንበሮቻቸውን ማጠር የለባቸውም ፣ ለዓለም ገበያ ተዋናዮች ገበያቸውን ልቅ ማድረግ አለባቸው እየተባለ በሚሰበክበት ዓለም ውስጥ በተለይም እንደኛ የመሰሉ አገሮች ህዝባቸውን በስርዓት እንዳያደራጁ ሁሉ ነገር ታጥሮባቸዋል። በተለይም ኢንቬስተር ነን በሚሉና አማካሪዎች(Consulting Company) ነን ብለው አዚህና አዚያ በመራወጥ ደካማ መንግስታትንና በጥሩ ዕውቀት ያልተገነቡ ፖለቲከኛ ነን ባዮችን የሚያታልሉ በብዛት በተሰራጩበት ዓለም ውስጥ ፣ አንድን አገር በስርዓት ማዘጋጀት ፣ ምርታማና ፈጣሪ ለማድረግ እጅግ አስቸጋሪ ሁኔታ ይታያል። ራሱ በዕድርና በዕቁብ መደራጀት ከሶሻሊዝም ጋር በሚገናኝበትና እንደመጥፎ ነገር በሚወሰድበት የኒዎ-ሊበራሊዝም ዓለም ውስጥ ሁሉም

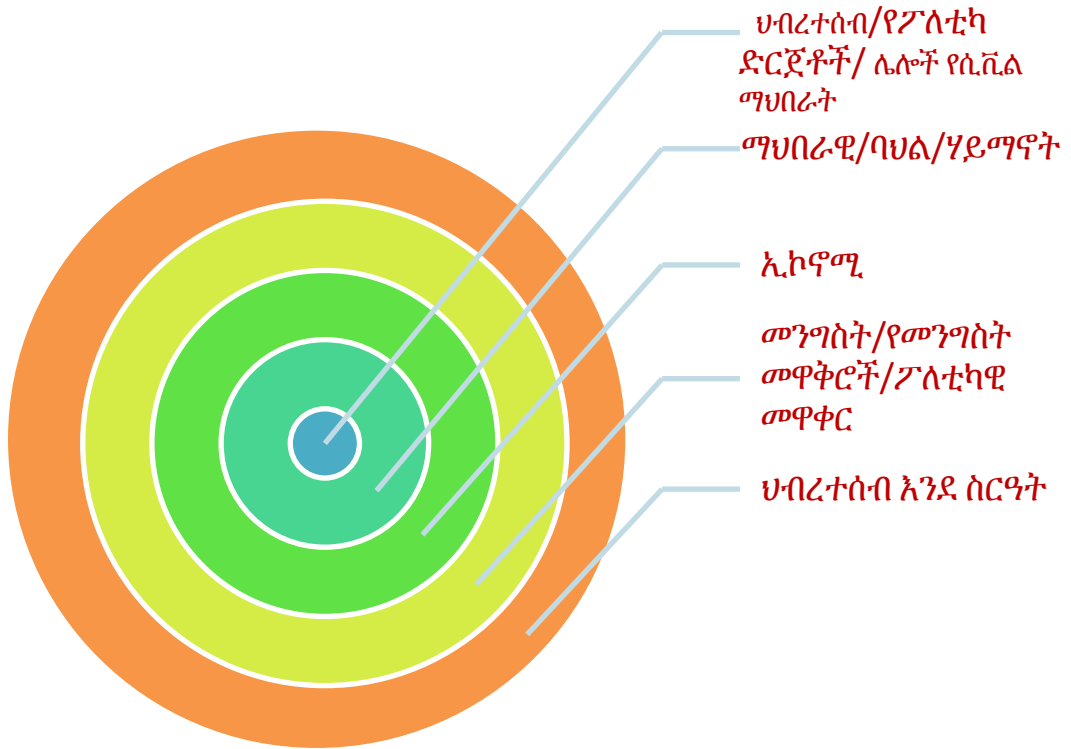
ነገር ካለ ዕቅድና ካለሰርዓት ልቅ በሆነ መልክ ብቻ መስራት አለበት። ይህ ዐይነቱ ፣ ሀቀኛውንና ሳይንሳዊ የአሰራርና ተፈጥሮአዊ ህግን የሚቀናቀን ልቅ የገበያ ኢኮኖሚ አመለካከት በተስፋፋብት ዓለም ውስጥ ራሱ ምሁር ነኝ የሚለው ጥያቄ መጠየቅ ተስኖት አሁንም የገበያ ኢኮኖሚ አያለ ሲጮህ ይሰማል።

አብዛኛው ታጋይ ወይም ምሁር ባይ ፣ ወይም ለአገሪ እቅረቆራሊሁ የሚለውና እዚህና እዚያ የሚጮኸው በወያኔ አምባገነናዊ አገዛዝ በአለፉት ሃያ አንድ ዓመታት በአገራችን ምድር የተዘረጋውን ስርዓት ለመመርመር ተስኖት የሚሆን የማይሆን ከሳይንስ ጋር የማይጣጣም ነገር ሲናገር ይሰማል። ከማንኛውም ታጋይ ወይም ምሁር ባይ በአገራችን ምድር ውስጥ ምን ዐይነት ስርዓት እንደተዘረጋ የተሰጠ መግለጫ በፍጹም የለም። ነገሮች ሁሉ በፖለቲካ ክልልና ከስልጣን ጋር ተያይዘው ስለሚታዩ በህዝባችን ላይና በጠቅላላው የህብረተሰብአችን አወቃቀርና አረማመድ ላይ የተዘረጋው መጥፎ ስርዓት ለወደፊቷ አዲሲቷ ኢትዮጵያ የመገንባት ጉዳይ የቱን ያህል ዕንቅፋት እንደሚሆን ግንዛቤ ውስጥ የተገባ አይደለም። የዛሬይቱ ኢትዮጵያ በግሎባል ካፒታሊዝም ስር የወደቀችና የምትታሸ ፣ እንዲሁም ሀብቷ የሚዘረፍባት አገር ነች። ልክ በቅኝ ግዛት የአስተዳደር ዘመን በሚመስል ህዝቦቿ ወደ ባርነት ስራ የተሰማሩባት ሁኔታ በአንዳንድ ቦታዎች በግልጽ ይታያሉ። የሰሊጥ ተክለ መስፋፋት ፣ የሸንኮራ አደጋ በብዛት ተተክሎ ስኳር ማምረት ፣ የአበባ ተክለና የቡና ምርት ልዩ ዐይነት የገበያ ልውውጥ ተቋቁሞ የህዝቡ አትኩሮ በዚያው ላይ ተወስኖ እንዲቀር ማድረግ ፣ የግሎባል ካፒታሊዝም ካዋቀረው አዲስ ሁኔታ ጋር የተያያዘ ነው። በግሎባል ካፒታሊዝም ስትራቴጂ እንደኛ ያሉ አገሮች ወደ ፕላንቴሽን ኢኮኖሚ(Plantation Economy) መለወጥ አለባቸው። ህዝባችን ፍራፍሬ እየተከለ ፣ ሸንኮራ አገዳና ሌሎች የእርሻ ምርቶችን አያለማና አያስፋፋ የኢንዱስትሪ አገሮችን መመገብ አለበት። በዚህ አዲሱ ስትራቴጂ መሰረት እንደ ኢትዮጵያ ያሉ አገሮች በምንም ዐይነት በሳይንስና በቴክኖሎጂ ላይ የተመሰረተ ሰፊ ያለ በኢንዱስትሪ የሚንቀሳቀስ የውስጥ ገበያ መገንባት የለባቸውም። ውብ ውብ ከተማዎችን በመገንባትና ፣ በልዩ ልዩ የመገናኛና የመመለሻ ዘዴዎች በማገናኘት ህዝቦቿ ተደስተውና እንደ አንድ ህዝብ እጅ ለእጅ ተያይዘው መኖር የለባቸውም። ይህ ዐይነቱ ህብረተሰብአዊ አወቃቀርና የአገር ግንባታ ለዘረፋና አንድን ህዝብ አደህይቶ መኖር ስለማያመች ግሎባል ካፒታሊዝም እንደ ኢትዮጵያ የመሳሰሉ አገሮች እየታሹና ፍርፋሪ እየተወረወረላቸው መኖር እንዳለባቸው ወስኗል። በዚህ መልክ በወያኔ አገዛዝና በግሎባል ካፒታሊዝም መሀከል በተመሰረተው ያልተቀደሰ ጋብቻ ህዝባችን ዘላለሙን በድህነት እንዲኖር ተረግሟል። የዚህ ሁሉ መግለጫው ደግሞ በአገሪቱ ከተማዎች ውስጥ የቆሻሻ ዕቃና ልብስ መሸጫ ቦታዎች መስፋፋት ነው። ይህ ዐይነቱ የቆሻሻ የሸቀጥ ማራገፊያ ፣ ከቻይና የሚመጣ በርካሽ ጉልበት የተመረተ ልብስና ጫማ ፣ እንዲሁም ልዩ ልዩ የቁሳቁስ ነገሮች ፣ ከዚህ በመነሳት የአገሪቱ የኢንዱስትሪ ምርት እንቅስቃሴ መዳከምና ፣ ምርታማ ወዳልሆነና የማባዛት ኃይል ወደሌለው የምርት እንቅስቃሴ ላይ መሰማራት ፣ የአገልግሎት መስኩ ከፍተኛውን ቦታ መያዝና ህብረተሰቡን ማዘበራረቅ የስርዓቱ ልዩ ባህርያትና መግለጫዎች ናቸው። ከዚህ ስንሳ የአገዛዙ ርዕይ በአብዮታዊ ዲሞክራሲ የሚገለጽ ሳይሆን ፣ ግራ የገባው ግን ደግሞ በዘረፋ ላይ ተመስርቶ የህብረተሰቡን ዲሜኖሪክ ኃይሎች የሚጋፈጥና ለውጭ ገበያ ልቅ አድርጎ የህብረተሰብአችንን የማምረት ኃይል የሚያዳክም ነው። በሌላ አነጋገር የዛሬውን የኢትዮጵያ የማህበረሰብ አወቃቀር በአንድ በጠራ አመለካከትና አገላለጽ መግልጽና መተንተን ያስቸግራል። እንደዚህ ዐይነት ስርዓት ነው በአገራችን የሰፈነው ብሎ መናገር ያዳግታል። ይሁንና ግን የተዘበራረቀና ወደት እንደሚያመራ ግልጽ ያልሆነ ሁኔታ በጉልህ ይታያል።

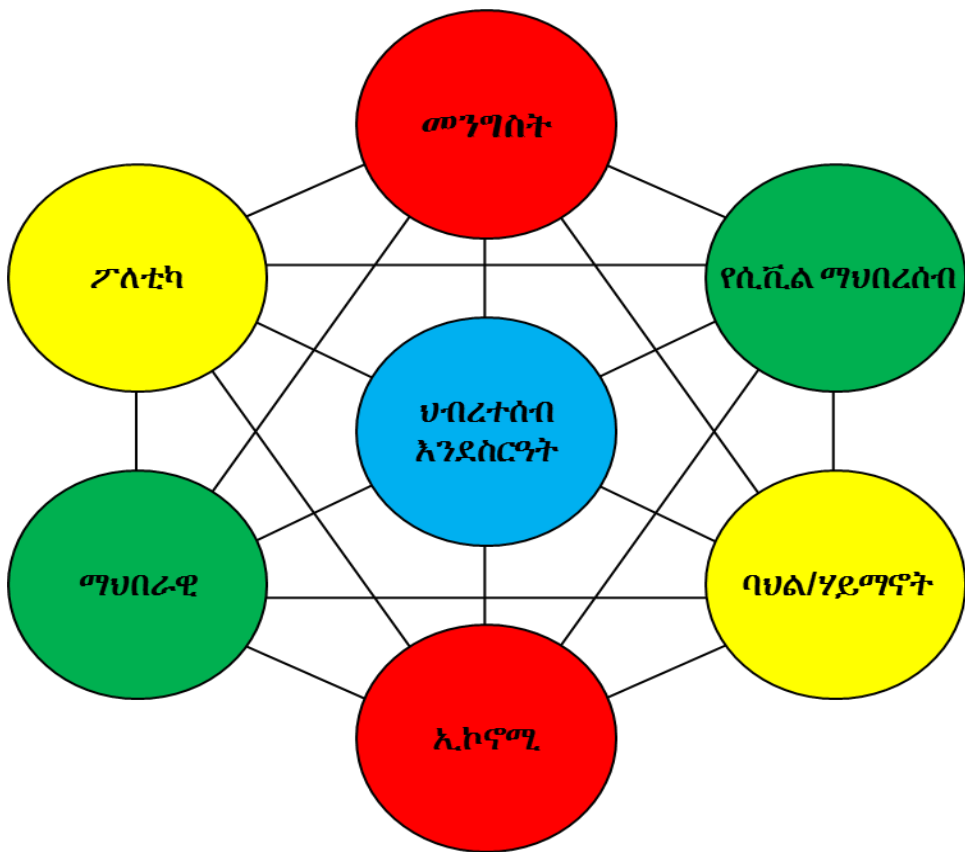
ከዚህ በመነሳት እዚህም ሆነ እዚያ ተደራጅቶ እታገላለሁ የሚል ኃይል ሁሉ ለምን ዐይነት ስርዓት እንደሚታገል ቢያስታውቅ ለመከራከርም ሆነ ፣ ለመማርና ለማስተማር መንገዱ ክፍት ይሆናል። የለም ዝምብለህ አፍህን ዘግተህ ተቀመጥ ፣ እኛ ስልጣን ስንይዝ የዚያን ጊዜ ለምን ስርዓት እንደምንታገል በተግባር እናሳይሃለን የሚባል ከሆነ ይህ ዐይነቱ አካሄድ እጅግ አደገኛና የጮሎዎች ጉዞ ነው። ለኛ ለነቃን ኃይሎች ግን እንደዚህ ዐይነቱ የጮሎዎች አካሄድ አይጥመንም ፣ ዝም ብለንም እጃችንን አጣጥፈን በመቀመጥ ህብረተሰብአችን ወደመቀመቅ ውስጥ ሲገባ ማየት አንችልም። ህሊናችንም አይፈቅድም። ፊደል የቆጠርን ስለሆነና የታሪክም ኃላፊነት ስላለብን ለምን ዐይነት ስርዓት ነው የምትታገሉት? እያልን ከመውጣት በስተቀር ሌላ አማራጭ የለንም። በመሆኑም ሁሉንም ፣ ለብሄረ-ሰብ ነግነትም ሆነ የብሄራዊ አጀንዳ አለን ብለው የሚታገሉትን ኃይሎች ለምን ዐይነት ስርዓት እንደሚታገሉ ቢያስረዱንና ግልጽ ቢያደርጉሉን የትግል አቅጣጫው መስመር ይይዛል ብዬ አገምታለሁ።

ያም ሆነ ይህ በጭንቅላታችን ውስጥ አንዳች ዐይነት ስዕል እንዲኖረን ከዚህ በታች ያሉትን ግራፊኮች መመልከቱ አንድ ህብረተሰብ በምን መልክ መደራጀት አለበት

ለሚለው ተቀራራቢ መልስ ሊሰጠን ይችላል። ይሁንና ግን እዚህ ላይ በግራፊኩ ውስጥ እንደ የሁብት ቁጥጥር ጉዳይንና ክፍፍልን የመሳሰሉት አልተካተቱም።

ህብረተሰብ እንደነት - ወርክ

አንድ ህብረተሰብ እርስ በራሳቸው በሚደጋገፉ ንዑስ-ሰራዓቶች ተዋቅሮ የሚካሄድ ነው። አንደኛው ሌላውን ስለሚፈልገው አንደኛው በሌላው ላይ ጭነት አደርጋለሁ ቢል መዛባትና መዘበራርቅ ይፈጠራል። በተለይም በዚህ ሂራርኪ በሚመስል የህብረተሰብ አወቃቀር ውስጥ ፖለቲካዊ አወቃቀር ከፍተኛውን ቦታ ይይዛል። የፖለቲካው ስርዓት በዕውቅና በዕውቀት ላይ ያልተመሰረተና ፣ እንዲሁም ደግሞ ከፍተኛ ንቃተ-ህሊና ባላቸው ሰዎች የማይመራ ከሆነ ሌሎች ንዑስ ክፍሎች በስነስርዓት ሊደራጁና ህብረተሰቡ እንደማይበረሰብና እንደህብረተሰብ ሊደራጅና ታሪካዊ ስራዎች ሊያከናውን አይችልም። ስለሆነም ስለአንድ ስርዓት ወይም ህብረተሰብአዊ አወቃቀር በምናወራበት ጊዜ የግዴታ የፖለቲካውን መስክ ማስተካከል ያስፈልጋል። አሳ መግማት የሚጀምረው ከጭንቅላቱ ነው እንደሚባለው አነጋገር ፣ የተበላሽ የፖለቲካ ስርዓት ለዕድገት አያመችም። ከዚህ በመነሳት ነው ሌሎች ነገሮችን ደረጃ በደረጃ ማደራጀትና እንደየአስፈላጊነታቸው ማስተካከል የሚቻለው። ስለሆነም ምን ዐይነት ፖለቲካና ምን ዐይነት አደረጃጀት የህብረተሰብአችንን ችግር ሊፈታው ይችላል? የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ እንሞክር።

የፖለቲካ አደረጃጀትና ትርጉም ጉዳይ!

አንድ በሁለቱንም ጭንቅላት ውስጥ የተቀረፀና እንደፎርሙላ የተወሰደ አነጋገር አለ። ይኸውም የግዴታ የመደብለ-ፓርቲ ስርዓት መኖርና ፣ በየአራት ዐመቱ ምርጫ ማድረግ ለአገራችን መፍትሄ ሊሆን ይችላል ተብሎ ታምኗል። እንደሚታወቀው የአገራችን ችግር ውስብስብ ነው። ኢኮኖሚው የተዘበራረቀና ህብረተሰብአችንን ሊመግብና ለህዝባችን አለኝታ ሊሆን የሚችል አይደለም። የባህሉም ሆነ ሌሎች ማህበራዊ ነገሮች በደንብ የተደራጁ አይደሉም። ይህ ዋናው መሰረታዊ አስቸጋሪ ጉዳይ ሲሆን ፣ ባለፉት ሃያ ዐመታት በተለይም ከሙኒዘም የሚባለው ስርዓት ከፈራረሰ በኋላ በምስራቅ አውሮፓ ይኸኛውን ወይም ያኛውን ርዕዮተ-ዓለም እንክተላለን የሚሉ ፓርቲዎች እንደ አሸን በፈለቁበትና የፖለቲካ ተዋናዮች በሆኑበት አገሮች ፓርቲዎቹ በደንብ አለመደራጀታቸው ብቻ ሳይሆን ስልጣን ላይ በሚወጡበት ጊዜ ህብረተሰቦቻቸውን የባሰውን ሲያዘበራርቁ ይታያል። አብዛኛዎቹም በራሳቸው ኃይል የሚንቀሳቀሱ ሳይሆኑ የዚህ ወይም የዚያኛው ኃይል መንግስት ትዕዛዝ ተቀባይ በመሆን ችግር ፈቺዎች ከመሆን ይልቅ ችግር ፈጣሪዎች ሆነዋል። አንዳንዶቹ ወደማሬያነት የተለወጡ ነው የሚመስለው። ቡልጋሪያንና ሩሜኒያን መመለክቱ ጥሩ ግንዛቤ ሊሰጠን ይችላል። በዚህም የተነሳ እነዚህም ዝሀቦች ሆነ አብዛኛዎቹ የአፍሪካ ህዝቦች የየፓርቲዎችና አገዛዝ ነን በሚሉ ቁራኛ ውስጥ ወደቀዋል። ህዝቦች የየአገሮቻቸው ባይተዋር በመሆን ዝምብለው እንዲመለከቱ ተገደዋል። በመሆኑም በእነዚህ የድሮ ምስራቅ አውሮፓ የኮሙኒስት አገሮች ተግባራዊ የሆነው የገበያ ኢኮኖሚ ድህነትን ፈልፋይ ከመሆን በስተቀር ያመጣው ፋይዳ ነገር የለም።

ይህ ችግር ከምን የመነጨ ነው። እንደ አገራችን ሁኔታም የእነዚህ አገሮች መሰረታዊ ችግር በሬናሳንስና በኢንላይትሜንት እንቅስቃሴ ውስጥ ስለላለፉ ከውስጥ ህብረተሰቡን ሊመራ የሚችል ምሁራዊ ኃይል ሊፈልቅና ሊዳብር አልቻለም። ከበርቴያዊ የሆነ ህብረተሰብአዊ አወቃቀርና በካፒታሊዝም ሎጂክ ላይ የተገነባ ኢኮኖሚም መፈጠር ስለልቻለ ብስለትና ጥበብ የተሞላበት ፖለቲካ ማካሄድ የማይችሉበት ሁኔታ ሊፈጠር ቻለ። ስለሆነም በአገራችን እንደሚታየው ዐይነት በእነዚህም አገሮች ውስጥ ከፍተኛ ምሁራዊ ክፍተትና የመደባዊ አደረጃጀትና ዕድገት ችግር በጉልህ ይታያል። ስለዚህም አብዛኛዎቹ ፓርቲዎች አንድ የፖለቲካ ድርጅት ማድረግ ያለበትን መንገዳቸው መሰረተ-ሃሳቦች ያሟሉ አይደሉም። ብዙዎቹም ይህንን ወይም ያኛውን የፓርቲ ስም በይዘው ለምን ይህንን ወይም ያኛውን ስም እንደመረጡም የሚያውቁ የሚመስሉ አይደሉም። የሶሻል ዲሞክራቲክ ፕሮግራም ይዞ የሚንቀሳቀሰው ምርጫ አሸንፎ ስልጣን በሚይዝበት ጊዜ ዕልም ያለ የኒዎ-ሊበራል የኢኮኖሚ ፖሊሲ ሲያራምድ ይታያል። ህዝቡን የባሰውን ወደድህነት ይገፈትረዋል። በዚህም ምክንያት የድሮዎቹ የምስራቅ አውሮፓ አገሮች የፖለቲካና የኢኮኖሚ ሁኔታ ያልተረጋጋና ህዝቦችን የሰራ መስክ ዕድል መስጠት ያልቻለ ነው። አብዛኛዎቹ የምስራቅ አውሮፓ አገሮች አገዛዞች በራሳቸው ማድረግ የሚገባቸውንና የሚችሉትን ማድረግ ተስኟቸው የአውሮፓው አንድነት የኒዎ-ሊበራል ፖሊሲ መጨወቻ ሆነዋል ማለት ይቻላል።

ወደ አገራችንም ስንመጣ ያለው ችግር ይህንን ይመስላል። አብዛኛዎቹ ድርጅቶች ከፕሮግራም አልፈው የሄዱና የሚሄዱ አይደሉም። የፖለቲካና የኢኮኖሚ ፍልስፍናቸውም ግልጽ አይደለም። በዚህም ምክንያት ለምን ዐይነት ህብረተሰብ እንደሚታገሉ ግልጽ አይደለም። እንዲያው በደፈናው ሁሉም ለገበያ ኢኮኖሚ የሚታገልና ጥብቅና የቆመ ነው የሚመስለው። የገበያው ኢኮኖሚ ደግሞ በምን መልክ መዋቀር እንዳለበትና ፣ እንዴትስ ደረጃ በደራጃ የህብረተሰብአችንን ችግር እንደሚፈታ ግልጽ ሆኖ አልቀረበም።

በእኔ ዕምነትና ምርምር ብዙዎች በፓርቲ ደረጃ ተደራጀን የሚሉት በምሁራዊ ክንዋኔና የክርክር ሂደት ውስጥ አልፎ የተዋቀሩ አይደሉም። ይህም ማለት በኢትዮጵያ ውስጥ የሚታየው ከፍተኛ የፖለቲካ ክፍተትና የተዘበራረቀ የህብረተሰብ አወቃቀር ውጤቶች እንጅ በዕምነትና በርዕይ ዙሪያ ከረዥም ክርክርና ጥናት በኋላ የተቋቋሙ አይደሉም። የትችትን ባህልና ነገሮችን ከሁሉም አንጻር ግንዛቤ ውስጥ አስገብቶ የመከራከር ልምድ የለም። በዚህም ምክንያት አንድኛው በአጋጣሚም ሆነ በምርጫ ስልጣን ላይ በሚወጣበት ጊዜ የህብረተሰብነትን የተወሳሰበ ችግር ለመፍታት እንደሚሳነው ከአሁኑ አፍን ሞልቶ መናገር ይቻላል። ሌላው የእነዚህ በአገራችን እንቀሳቀሳለን የሚሉ ድርጅቶች ችግር በብሄራዊ ነጻነታችን ላይና ፣ በጠቅላላው ስለዓለም ፓለቲካና የኢኮኖሚ አወቃቀር ያላቸው ግንዛቤ ግልጽ አይደለም። ኡብዛኛዎቹ የዓለምን የተወሳሰበ የፖለቲካ ሁኔታ በየዋህነት መነፅር ነው የሚመለከቱ እንጂ ፣ በምሁራዊ ትንተናና ግንዛቤ ቀረብ ብለው በመመልከት ምን ምን ዐይነት ፖለቲካ መከተል እንዳለባቸው የተረዱ አይመስሉም። ብዙዎቹ ፓርቲዎች የራሳቸው የሆነ ኢንሰቲትሽንና ፣ የፖለቲካና የኢኮኖሚ እንዲሁም የልዩ ልዩ ዘርፎች አማካሪዎች ያሏቸው አይመስልም። ይህ ዐይነቱ የአደረጃጀት ባህልና የኤክስፐርቶች ስራ ባለመኖሩ ፣ ስራቸውና ፖለቲካዊ አረማመዳቸው ግብታዊ ነው። ከሌላ የሚመጣ ገንቢ የሆነ ትችታዊ አቀራረብና መፍትሄን ለመቀበል የተዘጋጁ አይደሉም። እንዲያውም ከአገራቸው ሰው ይልቅ የፈረንጅን ምክር የበለጠ የሚያዳምጡና በሱ የሚመሩ ነው የሚመስለው። ይህ ዐይነቱ አካሄዳቸው በብሄራዊ ነጻነታችንና በአገር ግንባታ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ እንደሚኖረው መገንዘብ ይቻላል። በውስጣቸውም ሰፊ ውይይት እንደማይካሄድ መናገር ይቻላል። ስለዚህም እንመራዋለን የሚሉትን ህዝብ በምን ፍልስፍና ላይ ተመስርተው እንደሚመሩትና ፣ ለምን ዐይነቱ ኢትዮጵያ እንደሚታገሉና ምንስ ዐይነት ህብረተሰብ መገንባት እንዳለባቸው ሲጠቁሙን አይታይም።

ወደ ጠቅላላው ህብረተሰብነትን ስንመጣ ደግሞ ሰፋ ያለ የሲቪክ ማህበረሰብ እንቅስቃሴም ሆነ ባህል የለም። በተለያዩ መስኮች ህዝባችን ሲጠቃ ይህንን የሚከለክልና ተግባራዊ እንዳይሆን በከፍተኛ ደረጃ እንቅስቃሴ የሚያደርግ የለም። ከአንዳንዱ በስተቀር ምሁር ነኝ የሚለው አያገባኝም በማለት ህዝባችንን ለብዙ አስቸጋሪና አደገኛ ነገሮች አጋልጦ እጁን አጣጥፎ የተቀመጠ ነው የሚመስለው። ለባህሉን መከሰከስ ተከለካይ የሆነ የሲቪክ ማህበረሰብ እንቅስቃሴ የለም። ህዝቡ መሬቱ ሲነጠቅ አሱን ለማገድ የሚደረግ እንቅስቃሴ የለም። በከተማው ውስጥ ህዝቡ ካለአግባብ ከመሬቱና ከቤቱ በልማት ስም ሲፈናቀልና ፣ ለህብረተሰቡ የማይጠቅሙ ህንፃዎች ሲሰሩ አሱን ለመከለክል የሚደረግ ትግል የለም። የተበላሸ የአርክቴክቸር አሰራር ሲሰፋፋና ጌቶ የሚመስሉ ግንቦች እዚህና እዚያ ሲገነቡ በሰው ፣ በተለይም ደግሞ በታዳጊው ትውልድ ላይ ሊኖራቸው የሚችሉውን አሉታዊ ተፅዕኖ የሚቃወምና የሚያጋልጥ የለም። በአሜሪካ የጂን ለቦራቶሪ የተዳቀለ ስንዴና በቆሎ የአገራችን ገበሬ ሰለባ ሲሆን ይህንን የሚያጋልጥ የለም። የፖለቲካ ፓርቲዎችም የዚህን አደገኛነት የተገንዘቡ አይመስልም። ከዚህ ባሻገር የሙያ ድርጅቶች ፣ የገበሬ ማህበራትና የሴቶችና የወጣቶች ድርጅቶች የሉም። ባጭሩ ህብረተሰብነትን ችግሩንና ብሶቱን የሚያሰማበትና የሚወያይበት እንዲሁም በጋራ የሚጋፈጥበት መድረክ የለውም።

ወደ መንግስት መኪና ስንመጣ በብዙዎቻችን ዘንድ ፊደላዊ የሆነ አመለካከት ነው ያለው። ለምሳሌ የአውሮፓን የህብረተሰብ ታሪክና የመንግስት አወቃቀር ስንመለከትና ፣ በዚህም ዙሪያ የተደረገውን የመንግስት ቲዎሪ ስናነብ የምንገነዘበው በየጊዜው ብቅ ያሉት ምሁራን የመንግስት አወቃቀርን ምንነትና ፣ መንግስት በህብረተሰቡ ውስጥ የሚኖረውን ሚና በየኢፖኩ ክርክርና ጥናት ሲያደርጉ ነበር። ከእነ ፕላቶ ጀምሮ ከክርስቶስ ልደት ከስድስተኛው ክፍለ-ዘመን በኋላ ብቅ ያሉት ቀሳውስትና ፈላስፋዎች ስለመንግስት ምንነትና ሚና ያደርጉ የነበረውን ክርክራና ጥናት መመልከት ይቻላል። የሁሉም አቋም ታይራኖችን ወይም አምባገነኖችን አጥብቆ የሚቃወምና የህዝብን ማዕከላኛ ቦታ ያስቀመጠ ከፍተኛ መንግስታዊ አመለካከት ነው። በሌላ አነጋገር አንድ መንግስት የህዝቡን ደስታ የሚያሰቀድምና ፣ ለዚህም የሚታጋል ታሪክ አሰሪ መድረክ መሆን እንዳለበት ግንዛቤ ውስጥ የተገባና እንደመሰረታዊ ቅድመ-ሁኔታም የተወሰደ ነው። በ17ኛውና በ18ኛው ክፍለ-ዘመን በጥበባዊ መንግስት ምስረታ አሰፈላጊነት ዙሪያ የተካሄደውን ጥናት መመልከት ይቻላል። የእነሺለርና ሀርደር የጥበባዊ መንግስት ፍልስፍና ህዝብን በማዕከላዊ ቦታ ያስቀመጠ ብቻ ሳይሆን ፣ መንግስትና ህዝብ ፣ መንግስትና ህብረተሰብ ተለያይተው መታየት የሌለባቸውና ፣ መንግስትም የብልጽግናውን መንገድ ቀያሽ እንደሆነ ነው። ይህም ማለት በአውሮፓ ውስጥ የመንግስት አወቃቀር በጥናት ላይ የተመሰረተ ብቻ ሳይሆን ከታች ወደላይ አርጋኔካሊ አዩዳበረና አያደገ የመጣ ፣ በሌላ ወገን ደግሞ በካፒታሊዝም ውስጠ-ኃይል(dynamism) ጥገናዊ ለውጥን አየተለበሰ የመጣ ነው። ማለትም ለካፒታሊዝም አጠቃላይ የህብት ክምችትና ስርዓቱ ካለብዙ መወዛገብ እንዲሰራ ተብሎ የተዘጋጀ ነው።

ከዚህ ስንሳ ኢትዮጵያ ውስጥ አንዳች ዐይነት መሰረታዊ ለውጥ ይምጣ ከተባለ አሁን ባለው የመንግስት አወቃቀር ወደፊት መንቀሳቀስ አይቻልም። ብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች ያሉት ችግሮች በሙሉ እኛም አገር አሉ። የመንግስቱ መኪና በውጭ የሰላላ ኃይል የተተበተበና ለህልውናችንና ለብሄራዊ ነፃነታችን ተቀናቃኝ ነው። በመንግስትና በህዝቡ እንዲሁም በጠቅላላው የሀብትተሰብ ክፍል መሀከል ያለው መተሳሰብና መደጋገፍ በግልጽ የተቀመጡና፣ በየጊዜው እየተጠኑ የሚሻሻሉ አይደሉም። የኢትዮጵያን ህዝብ ጥቅምና ብሄራዊ ነፃነትን የሚያስከብር መንግስታዊ አደረጃጀትና አወቃቀር አይደለም በአገራችን ምድር ያለው። በየሚንሰትሪዎች ውስጥ የተቀመጡት ባለስልጣናት በውጭ ኃይሎችና አማካሪዎች የሚጠመዘዙ እንጂ ለአገራችን ዕድገትና ህልውና የቆሙ አይደሉም። ይህ ሁኔታ በአለፉት ሃያ አንድ ዓመታት እየተበላሸ የመጣና፣ የመንግስቱ መኪና የተለያዩ የውጭ ኃይሎች መፎካከሪያ መድረክ ሆኗል ማለት ይቻላል። በአገራችን የሚታየው የሃይማኖት፣ የብሄረ-ሰብ ውዝግብና፣ በአማርኛ ቋንቋችን ላይ የሚደረገው ዘመቻ የግዴታ ከውጭ ኃይሎች የተንኮል ሸረባ ጋር የተያያዘ ነው። ሀብትተሰብን በመበወዝ፣ በማከረባበትና ወደ ብጥብጥ እንዲያመራ በማድረግ የተካነችው እንግሊዝ ተቀዳሚውን ቦታ በመያዝ ሀብትተሰብአችን ወደ እርስ በርስ ጦርነት እንዲያመራ የማታደርገው ነገር የለም። እሜሪካም ከዚህ ያለነ ርኩስ ጨዋታ እንደሚጨወት ግልጽ ነው። ሌሎች የምዕራብ አውሮፓ መንግስታትም በእንደዚህ ዐይነቱ ያለመረጋጋትና የተንኮል ስራ የሚጨወቱት ሚና ብዙ የሚጸፍላት ነው። ለምንድነው አነዚህ የአውሮፓ የእሜሪካ መንግስታት ይህን ዐይነቱ ተንኮል የሚሸረቡት? ነገሩን ለመረዳት ብዙም መጨነቅ አያስፈልግም። እነዚህ ኃይሎች ወደዚህ ርኩስ ስራ ተሰማርተው ህዝብ እንዲበጣበት የሚሸርቡት ተንኮል አንድ ህዝብ በውዝግብ ዓለም ውስጥ ከኖረና ወደ ጦርነት ካመራ መስራትና ማድረግ ያለበትን ታሪካዊ ድርጊት እንዳያከናውን ይቆጠባል። ጭንቅላቱ በማይሆኑ ነገሮች ስለሚጠመድ ለማሰብና ለመፍጠር፣ እንዲያም ሲል አገር ለመገንባት ጊዜ ለማግኘት በፍጹም አይችልም። ስለሆነም በታሪክ እንደታየው ታታሪ አመራር ስልጣን ላይ ካለ እሱን ቶሎ ብለው ለማጥፋት ይጣደፋሉ፤ ካለያም ደግሞ እንደዛሬው ሁኔታው ሲያመቻቸው በተገኘው ቀዳዳ ሁሉ ሰርጎ በመግባት ብጥብጥ እንዲነሳ ያደርጋሉ። ይሁንና ይህ ሁሉ የውጭ ኃይሎች በአገራችን ህልውና ውስጥ ገብቶ መፈትፈትና ወደብጥብጥ እንዲያመራ ማድረግ በፓርቲ ደረጃ ተደራጀን በሚሉት ዘንድ ግንዛቤ ውስጥ የተገባ አይመስልም። እንዲያውም አብዛኛዎቹ እነሱን አምላኪ በመሆን ብሶታቸውን ለማሰማት ሲረገጡ ይታያል።

ከዚህ የተወሰነው ሁኔታ ስንሳ የፖለቲካው አደረጃጀት ግልጽና በአንዳች ፍልስፍና ላይ የተመሰረተ መሆን አለበት። ወደ ከፍተኛ ምሁራዊ ውይይትና ክርክር ማምራት አለበት። የፖለቲካው መድረክ ለማንም ተደራጀው ለሚል ሁሉ ክፍት መሆን የለበትም። ተደራጀው የሚል በሙሉ ፍልስፍናውንና ተግባራዊ ለማድረግ የሚፈልገውን ፖሊሲ በግልጽ ወደ ወጭ አውጥቶ ለክርክርና ለውይይት ማቅረብ አለበት። ማሰራጀትና ማስተማር አለበት። በሌላ ወገን ግን የአገራችን የተወሰነ ችግር በአንድ ድርጅት ወይም ፓርቲ ትክክል ላይ ብቻ የሚወድቅ አይደለም። ከስልጣን ሽኩቻና እሽቅድምድምሽ ባሻገር ሁሉም ኃይሎች ከአዲስ አበባ እስከሌሎች ክፍለ-ሀገራት ወይም ክልሎች ድረስ የሚካፈሉበት ሁኔታ መፈጠር አለበት። ከዚህ ስንሳ በአገራችንም ምድር በክልል ደረጃ ተዘረጋ የተባለው ፌዴራላዊ አስተዳደር የሚባለው ፈርሶ ተግባራዊ በሚሆን በክፍለ-ሀገራት ደረጃ ቢዋቀር ሀብትን ለማንቀሳቀስና አገርን ለመገንባት ይቀላል። አብዛኛዎቹ በብሄር ደረጃ የተዋቀሩ ክልሎች ክልሎቻቸውን ለማስተዳደርና አዲስ ሀብት ለመፍጠር ችሎታ ስለሌላቸው አዲስ የፖለቲካ ባህል መዳበርና አዳዲስ ኢንስቲትዩሽኖች መቋቋም አስፈላጊና ወሳኝ ናቸው። ሰፊ ባለና በሁሉም አካያ በሚገለጹ በከፍተኛ ዕውቀት በተካነ ኢንስቲትዩሽናዊ አወቃቀር ብቻ ነው አንድን አገር መገንባት የሚቻለው። የሰውን ኃይልና የተፈጥሮን ሀብት ማንቀሳቀስና ለአገር ግንባታ አውሎ ህዝቡ እንዲጠቀሙ ለማድረግ የግዴታ የሰለጠነ የሰው ኃይል ያስፈልጋል። ታታሪና ማሰብ የሚችል ኃይል እየተኮተኮተ ቦታ መያዝ አለበት። በዚህ አማካይነት ብቻ ነው ዛሬ የተሰፋፋውን መስናቂያ አስተዳደርና የሀብት መባከንን፣ እንዲሁም የውጭ ኢንቨስተር ነን ባዮችን ዘረፋና አገር አጥፊነት መቋቋም የሚቻለው።

ለዚህ ቁልፍ ደግሞ ዲሞክራሲያዊ ነፃነት ከአላንዳች ገደብ መስፈን አለበት። ዲሞክራሲ ሲባል እንዲያው በየአራት ዐመቱ ምርጫ እየተካሄደና ወካይ ነን ባዮችን እያዩ መኖር ሳይሆን በእርግጥም ህዝቡ ደረጃ በደረጃ ራሱ የሚደራጅበትንና ሃሳቡን እየገለጸ በአገር ግንባታ ውስጥ የሚሳተፍበት ሁኔታ መፈጠር አለበት። የመሳተፍና የሃሳብ ገለጻ ብቻ ሳይሆን እንደዚህ ዐይነቱ ዲሞክራሲ ተወካይ ነን የሚሉትንም የመቆጣጠሪያ መሳሪያ መሆን አለበት። እንደ ኢትዮጵያ ባለ ቡድን ሺህ ችግሮች በተተበተበት አገርና፣ ድህነትና የኑሮ ምስቅልቅልነት አፍጦ አግጦ በሚታይበት አገር ችግሩን በተወካዮች ብቻ መቅረፍ አይቻልም። ዲሞክራሲን ተግባራዊ ለማድረግ ደግሞ የግዴታ ህዝቡ እንዲሚርና እንዲያውቅ፣ እንዲሁም ጥያቄዎችን እንዲጠይቅ ሰፊ ያለ የትምህርት ተቋማት መዘርጋት

አለበት። በተለይም ተራው ህዝብ ከስራ በኋላ ማታ ማታ እየሄደ አዲስ ዕውቀት የሚቀስምበት ህዝባዊ ባህርይ ያላቸው የሙያና የቀለም እንዲሁም ልዩ ልዩ ስልጠናዎችን የሚሰጡ የህዝብ ትምህርትቤቶች መቋቋም አለባቸው። በተጨማሪም በቀላል ቋንቋ የማማሪያ መጽሀፎችን እያዘጋጁ ማደል ያስፈልጋል። እንደሚታወቀው ለአንድ አገር ዕድገትና ተቻችሎ መኖር የግዴታ ዕውቀት መሰረታዊ ቦታን ይይዛል። ዕውቀት ባልተስፋፋብት ፣ ጥቂት ተማርን የሚሉ ስልጣን በጨበጡበትና የፈለጋቸውን ፖሊሲ እያወጡ ተግባራዊ በሚያደርጉበት አገር የመጨረሻ መጨረሻ አለመረጋጋትና ድህነት ይፈጠራሉ። ዕውነተኛ ዲሞክራሲያዊ አስተዳደር ባልሰፈነባቸውና ዕውቀት ባልተስፋፋባቸው አገሮች የምንመለከተው ሀቅ መመስቀልንና ብጥብጣን ፣ የመጨረሻ መጨረሻም መሰደድን ነው። ስለዚህም የህዝቡ ተሳትፎ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ለዲሞክራሲያዊ አገር ግንባታ ወሳኝ ሚናን ይጫወታል።

ከዚህ ስንሳ የፖለቲካን ምንነት ወይም ተግባር በመጠኑም ቢሆን ግንዛቤ ውስጥ ማስገባት ያስፈልጋል። በመሰረቱ ፖለቲካ የአንድን አገር ህዝብ ማስተዳደሪያ መሳሪያ ነው። ፖለቲካ አንድን አገር ጥበባዊ በሆነ መልክ ለማስተዳደር ፣ በህብረተሰብ ውስጥ ያሉና ሊከሰቱ የሚችሉ ቅሪቶች እንደየሁኔታው ሊፈቱ የሚችሉበትን ዘዴ መፈለጊያ መሳሪያ ነው። ፖለቲካ በመሰረቱ ለጥቂቶች የተሰጠና የሚሰጥ ፣ አንድን አገር እንደፈለጋቸው ሊበወዙበት የሚፈቀድላቸው መሳሪያ አይደለም። ፖለቲካ የአገር ማስተዳደሪያ ጥበብ እንደመሆኑ መጠን አንድ ህዝብ በትክክለኛ አመራር ታሪክን እንዲሰራ ማዘጋጃ መሳሪያ ነው። ይህ አስተሳሰብ የግዴታ ጭንቅላት ውስጥ መያዝ አለበት። በሌላ ወገን በአገራችንም ሆነ በተቀሩት የአፍሪካ አገሮች ያለው የፖለቲካ አስተሳሰብ ግንዛቤ የጥቂቶች ግል ሀብት ይመስል ህብረተሰብን ማከረባበቻና ማዘበራረቂያ መሳሪያ ወደመሆን ተለውጧል። ለዚህ ዋናው ምክንያት በየአገሮች ውስጥ የፖለቲካ ባህል አለመዳብር ፣ ሰፊ ያለ ምሁራዊ እንቅስቃሴ አለመኖር ፣ ከዚህም በመነሳት ጥቂት ፖለቲከኛ ነን ባዮች እንደ አምላክ የሚቆጠሩበትና ያሻቸውን ለማድረግ የተፈቀደላቸው ይመስል ህገ-መንግስትና ህዝብ ሳይፈቅድ ከሌላ መንግስት ወይም ኩባንያ ጋር ስምምነት በመፍጠር የአገርን ጥሬ ሀብት የሚቸበኙበት ፣ የጦር ካምፕ የሚሰጡበትና የሰላላ መረብ እንዲዘረጋ በማድረግ ነጻነት እንዳይኖር የሚያደርጉ ሁኔታዎች በብዙ የአፍሪካ አገሮችና በኛም አገር ተስፋፍተዋል። ይህ ዐይነቱ አመለካከት እስካለና ፣ አንዳንድ ግለሰቦች ተሰባስበው ፓርቲ የሚባል ነገር ከመሰረቱ በኋላ ቡራኬ ለማግኘት ሲሉ ወደ ትላልቅ ኤምባሲዎች ዘንድ የሚያመሩና ራሳቸውን የሚያስተዋወቁ ከሆነ እንደዚህ ዐይነት ሰዎች ከመጀመሪያው የፖለቲካ ትርጉም ምን እንደሆነ አለገባቸውም ማለት ነው። የውጭና የውስጥ ፖለቲካ የሚባል ነገር ቢኖርም ፣ ለፖለቲካ ስልጣን እታገላለሁ ፣ ህዝብ አስተዳድራለሁ ፣ በዚያውም ታሪክ እንዲሰራ አደርጋለሁ የሚል በመጀመሪያው መረዳት ያለበት ለአገሩና ለህዝቡ ተገዢና ተጠሪ መሆኑ ነው። ይህ ግልጽ ሲሆን ብቻ በፓርቲ ደረጃ መደራጀትና መወዳደር ይቻላል።

ያም ሆነ ይህ አገራችንን በአዲስ የፖለቲካ አደረጃጀት ለማዋቀርና ፣ የፓርቲ ጽንሰ-ሃሳብ ትርጉም በጭንቅላት ውስጥ እንዲቀረጽ ለማድረግ የግዴታ የፖለቲካ ሪናሳንስ ያስፈልጋል። ሰፊ ያለ ውይይትና ክርክር ወሳኝ ናቸው። ጥቂት ስም የያዙ እየተነሱ የሚፈነጩበትና አገራችንም የውጭ ኃይሎች መጨፈሪያ የመሆኑ ጊዜ ማብቃት አለበት። እንደፓኪስታንና እንደሌሎች የሶስተኛው ዓለም አገሮች የአስተዳደር ችግር እንዳይፈጠር ከተፈለገ በግልጽ ከመወያየት ሌላ አማራጭ ነገር የለም። ስለሆነም አዲስ የክርክርና የውይይት ባህል እንዲሁም ግልጽነት እጅግ አስፈላጊዎች ናቸው። ይህንን ዐይነቱን ክርክርና ውይይት ላለመጋፈጥ ለመሸሸ የሚሞክር ካለ የራሱ የሆነ የተደበቀ ዓላማ አለው ማለት ነው።

የህብረ-ብሄር የመንግስት(Nation-State) ጉዳይ!

እንደሌሎችም ጉዳዮች የህብረ-ብሄር ጉዳይ አስፈላጊነት የሚያከራክርና ኢትዮጵያንም እንደ አገርና እንደ ህብረተሰብ ያለመውሰድና አምና ያለመቀበል አዝማሚያ ይታያል። እንዲያውም አንዳንዶቹ ኢትዮጵያን ገነጣጥለው የየራሳቸውን ትናንሽ መንግስታት ቢመሰርቱ ደስታውን አይችሉትም። በኛም ለህብረ-ብሄርና ለአንድ ኢትዮጵያ እንታገላለን በምንለው ዘንድ ጽንሰ-ሃሳቡ በግልጽ የተቀመጠና እንድንወያይበት የተደረገ አይደለም።

የህብረ-ብሄር ምስረታ የታሪክ ግዴታ ነው። በተለያዩ አገሮች የተለያዩ ሂደት ቢወስድምና ፣ ህብረ-ብሄሮች ቢመሰረቱም በህብረተሰብ ታሪክ ውስጥ በአውሮፓ ምድር ውስጥ ብቻ ነው የተጠናቀቀ ህብረ-ብሄር ሊዋቀር የቻለው። የአውሮፓ አገሮች እንደ አንድ ወጥ መንግስት ከመቋቋማቸው በፊት በአንድ አገር ውስጥ ትናንሽ መንግስታት እንደነበሩና ሰፊ ላለ የገበያ ኢኮኖሚና ለህብረተሰብ አወቃቀር አስቸጋሪ ሁኔታ ተፈጥሮ እንደነበር ግልጽ ነው። ለምሳሌ ጀርመንን ብንወስድ እ.አ.አ እስከ 1871 ዓ.ም ድረስ ወደ ሶስት መቶ የሚጠጉ የመሳፍንት አገዛዝ እንደነበሩ ይታወቃል። በዚህም ምክንያት የተነሳ ከአንዱ ግዛት

ወደ ሌላ ለመሄድ የጉምሩክ ቀረጥ መክፈል የግዴታ ነበር። ጀርመንም እንደ አገርና እንደህብረ-ብሄር ያልተዋቀረች ስለነበረች በተለያዩ የወጭ ወራሪዎች፣ በስዊድን፣ በዴንማርክ፣ በፈረንሳይና በአውስትሪያ በተደጋጋሚ ስትጠቃ ነበር። በሌላ ወገን ግን የተለያዩት የመሳፍንት አገዛዝ በየራሳቸው ክልል ውስጥ ትናንሽ የጎጆ ኢንዱስትሪዎችና ሰፋ-ብሎ የተዘረጋ አስተዳደር ነበራቸው። ይህ ሁኔታና በኋላ ላይ የፕረሺያ አገዛዝ ተጠናክሮ መውጣትና፣ አልፎም አንዳንዶችን በጦር ኃይል በቁጥጥር ስር ማዋል ለጀርመን አንድ ወጥ መንግስት በ1871 ዓ.ም መመስረት መንገዱን አዘጋጀ። በዚህም ምክንያት የህብረ-ብሄር መንግስት የሚለው አስተሳሰብ እንዲቀረጽና ይህንን ሊያስተሳሰር የሚችል ሰፋ ያለ በማኑፋክቱር ላይ የተመሰረተ የኢንዱስትሪ ኡብዮት ማካሄድ አስፈላጊ ሆነ። ቀስ በቀስም የውስጥ ገበያ ሲዳብርና የባቡር ሃዲድ ሲዘረጋ የከበርቴው መደብ የበላይነቱን ተቀዳጀ። አገር፣ ህብረ-ብሄርና ባንዲራ፣ እንዲሁም ህዝብ የሚለው ጽንሰ-ሃሳብ ተቀባይነትን አገኘ። ስለሆነም የጀርመንም ሆነ የእንግሊዝ ወይም የፈረንሳይ ህዝብ በየአገሮቻቸው እንደ አንድ ህዝብ የሚቆጠሩ እንጂ፣ እንደ አገራችን የኦሮሞ ህዝብ፣ የአማራና የትግራይ ወይም የሌላ ህዝብ አየተባለ አይደለም የሚጠራው። ይህ ዐይነቱም አባባል ሳይንሳዊ አይደለም። ምክንያቱም አንድ ብሄር ወይም ብሄረ-ሰብ እንደ አንድ ህዝብ የሚታወቀውና የሚጠራው ለአንድ ህብረተሰብ መኖርና መንቀሳቀስ የሚያስችሉትን፣ ፓለቲካዊ፣ ርዕዮተ-ዓለማዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ባህላዊና ስነ-ምግባራዊ፣ እንዲሁም የራሱ የሆነ የመንጋገሪያ ቋንቋ ብቻ ሳይሆን የመጻፊያም ቋንቋና ሌሎች ሌሎች ነገሮችን አሟልቶ ሲገኝ ብቻ እንደ አንድ ህዝብ ሊቆጠር ይችላል።

ወደ ኢትዮጵያችን ስንመጣ በአገራችን ውስጥ የህብረ-ብሄርን ጽንሰ-ሃሳብ ለማስረገጥና፣ ብሄራዊ ተቀባይነት እንዲኖረው ለማድረግ የተፈጠረው ችግር በየብሄረ-ሰቡ ውስጥ ከበርቴያዊ አስተሳሰብ መዳብር ባለመቻሉ ነው። ለዚህ ደግሞ ዋናው ምክንያት የብዙዎቹ ብሄረ-ሰብ ኢኮኖሚዎች አወቃቀር፣ በኩብት አርባታ፣ በግብርናና በዘላንነት ወይም በአዳኝነት ላይ የተመሰረተ በመሆኑ ነው። በየብሄረ-ሰቡ በጎጆ ኢንዱስትሪ ላይ የተመሰረተ ምርታዊ ክንውን ባለመኖሩና የሰራ-ክፍፍሉም የዳበረ ስልልነበር የውስጥ ገበያን ማዳበር አልተቻለም ነበር። በአስተዳደርም ደረጃ የተዋቀረ ቢሮክራሲያውን ነክ አደረጃጀት አልነበረም። በዚህ መልክ ተዘረክርኮ የተዋቀረው ኢኮኖሚያዊ ክንዋኔ ለሌሎች ባህላዊ ዕድገቶችና እንቅስቃሴዎች፣ ለምሳሌ ለሊትሬቸር፣ ለሙዚቃ፣ ለፍልስፍና ለአርኪቴክቸርና ለልዩ ልዩ ህብረተሰቡን ሊያስተሳሰሩ ለሚችሉ ነገሮች መዳበር አመቺ አልነበረም። ይሁንና ግን የኢትዮጵያን የንጉሳዊ ታሪክ ባህል ስንመለከት ወደ ህብረ-ብሄረሰብም የማምራት አዝማሚያና ህዝቡን ሊያገናኘው የሚችል ባህላዊ ምልክቶች ነበሩ፤ አሉም።

የኢትዮጵያን ታሪክና የህብረተሰብ አወቃቀር አስቸጋሪና በጥያቄ ውስጥ እንዲገባ የሚያደርገው ሌላው ጉዳይ፣ የህብረ-ብሄር ምስረታ ከኢምፔሪያሊዝም አይሎ መውጣት ጋር መጋጨቱና፣ ወደ ውስጥ ያተኮረ ሰፋ ያለ የኢኮኖሚ ግንባታ መዘርጋት ያለመቻሉ ነው። በ19ኛ ክፍለ-ዘመን አይሎ የወጣው ኢምፔሪያሊዝም እንደሌሎችም የአፍሪካ አገሮች የኢትዮጵያን ኢኮኖሚ ማጨናገፍ ጀመረ። ለኢንዱስትሪ ምስረታና ለውስጥ ገበያ መዳበር አንቅፋት ሆነ። እንደ ጃፓን የሚጆ ዲይናስቲ ዐይነት ቆራጥ አገዛዝ ባለመፈጠሩ ኢትዮጵያ ለኢምፔሪያሊዝም መጨፈሪያ መድረክ ሆነች። ሃሳቡ የተጋጨበትና የሚጋጭበት፣ የማንነት ቀውስ የተዋሃደው የህብረተሰብ ክፍል ብቅ አለ። በዚህም ምክንያት ከየብሄረ-ሰቡ የወጣው ኤሊት ነኝ ባይ ብቻ ሳይሆን ራሱ ኢትዮጵያዊ ነኝ፣ በኢትዮጵያዊነቱ አኮራሊሁ የሚለው የአገር-ወዳድነት ስሜት ችግር ተፈጠረበት። ይህንን በሚገባ ለመረዳት ዘርዘር አድርጎ መመልከት ያስፈልጋል።

ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት በኋላ የተፈጠረው ሁኔታ የባሰውን የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ አዘበራረቀው። ግልጽ የውስጥ ገበያ ማዳበር አለተቻልም። ከበርቴያዊ መደብም መፍጠር አልተቻለም። በዚህም ምክንያት የተነሳ የተዘረከረከው ኢኮኖሚ ብሄራዊ ንቃተ-ህሊናን ሊያዳብር የሚያስችልና እንደ አንድ ህዝብ እንድንነሳ የሚያደርገን አልነበረም። በተለይም በ1950ኛው መጀመሪያና ከዚያ በኋላ ተግባራዊ መደረግ የነበረበት ሰፋ ያለ የኢኮኖሚ ተቋምን ማዋቀርና ህብረተሰቡን ማያያዝ፣ ብሄራዊ ባህይርና ብሄርተኝነት እንዲፈጠር ከአዲስ አበባ ውጭ ባህላዊ እንቅስቃሴዎችን፣ ለምሳሌ እንደ ቲያትር ቢቶችና ሌሎችንም ማስፋፋትና ማዳበር ሲገባ፣ አገዛዙ ሆነ ብሎ የያዘው አትኩሮውን በአዲስ አበባ ብቻ መወሰን ነበር። ፍሪድሮሽ ሺለር እንደሚለን አንድ አገር እንደ ህብረ-ብሄር እንድትዋቀርና እንድትገነባ ከተፈለገ ከኢኮኖሚና ከከተማዎች ግንባታ ባሻገር ብሄራዊ ባህርይ ያለው የድራማና የቲአትር መድረክ በአገር ውስጥ ማስፋፋት ያስፈልጋል ይላል። ይህ ዐይነቱ አስፈላጊ ጉዳይ ተግባራዊ ሊሆን ባለመቻሉ የግዴታ የፊደራላዊ የማፍንገጥና የማኩረፍ ሁኔታ መፈጠሩ አይቀርም። ስለሆነም መጠናቀቅ ያለባቸው ህብረ-ብሄራዊ የግንባታ መሰረተ-ሃሳቦች ለአፈንጋጭ ኃይሎች ሁኔታውን አመቻችቶ ሰጣቸው። የዚህም ሆነ የዚያ ተጠሪ ነን፣ ለነፃነት እንታገላለን የሚሉ በአርግጥ ደግሞ የነፃነትን ትርጉም ያልተገነዘቡ የብሄረ-ሰብ

አንቅስቃሴዎች ብቅ አሉ። በሰላምና በውይይት ፣ እንዲሁም በክርክርና በከፍተኛ ንቃተ-ህሊና ለአንድ ዓለማዊ ለመታገል ሰፊ መድረክ እንዳይፈጠር መንገዱን ዘጉ። ይህ ዐይነቱ ሁኔታ አርቆ-አሳቢነት ወደጎደለው ወደ ርስበርስ ጦርነት ሲያሟራ፣ በዚያው መጠንም ኃይልን አስተባብሮ አንድ ዲሞክራሲያዊና ሪፑብሊካዊ እንዲሁም ጠንካራ አገር እንዳንመሰርት አገደን። ከፍተኛ የሆነ የሰውና የማቴሪያል እንዲሁም የገንዘብ ኃይል ወደመ። ለዚህ ዐይነቱ የሀብት-ብሄር ግንባታ ዕንቅፋትም ሌላው ምክንያት ራሱ አገዛዙ በኢምፔሪያሊዝም ጉያ ስር መውደቁ ነው። ወታደሩ ፣ የሰላላ መዋቅሩና ፖሊሱ ሁሉ በውጭ ኃይሎች የተገነባ ስለነበር ከውስጥ ሆኖ ለማመስ ቀላል ነበር። የሲቪል ቢሮክራሲውም አስተሳሰብ ብሄራዊ ንቃተ-ህሊና የጎደለው ስለነበር ለአገር ግንባታ አስተዋፅዖ ሊያደርግ አልቻለም። እንዲያውም እንቅፋት በመሆን ከውስጥ ብሄራዊ ነፃነታችን እንዲቦረቦር አደረገ።

ባለፉት ሃያ አንድ ዓመታት የተዋቀረው የክልል አገዛዝ ሁኔታውን አባባሰው፣ የህዝቡን አመለካከት አዘበራረቀው። ኢኮኖሚውን በዘረፋ ላይ እንዲካሄድ አደረገው። ከተማዎች ወደመንደርነት እንዲለወጡ አደረገ። ባጭሩ ለጠንካራ አገር መገንባት መሰናክሎች ፈጠረ። በዚህ ዐይነት የተዘረከረከ ሀብትተሰብና የኢኮኖሚ አወቃቀር እንዴት አገርን መገንባት ይቻላል? እንዴትስ ብሄራዊ ስሜትን ማዳብር ይቻላል? በሚለው ላይ በሰፊውና ብግልጽ መነጋገር የሚያስፈልግ ይመስለኛል። የውጭ ኃይሎችንም አሻጥሮ በግልጽ መነጋገርና ድርጊታቸውንም ገደብ እንዲኖረው ማድረግ ያስፈልጋል። ለዚህ ደግሞ የኛ ንቃተ-ህሊናና የምሁር ኃይልነት እጅግ አስፈላጊ ነው። ለዚህ ደግሞ የኛ በአንድነትና ለአንድ ዓለማዊ መቆማችን ወሳኝ ነው። ለማንም የውጭ ኃይል ቀዳዳ የማንሰጥና ዕውነተኛ ብሄረተኝነት የተላበሰን መሆን አለብን። ለዚህ ደግሞ በሁሉም መልክ የሚገለጽ ምሁራዊ ኃይልና ኃይልነት መኖር አስፈላጊ ነው። አገራችን የኢምፔሪያሊስቶች ፣ በተለይም የአሜሪካን ኢምፔሪያሊዝም መጨፈሪያ እንዳትሆን በትጋት መስራት ያስፈልጋል። የሚያሳዘነው ነገር ለዚህ ዐይነቱ ግልጽ ውይይት ተቃዋሚ ነኝ የሚለው ኃይል ዝግጁ አለመሆኑ ነው። እንዲያውም እንዳንዱ ዕድሉንና የሰልጣን መያዙን ጉዳይ ከአሜሪካን ጋር ያገናኘ ነው የሚመስለው። በዚህም በዚያም ብሎ ይህ ነገር እንዲነሳበት አይፈልግም። ድርም ሆነ ዛሬ በደፈናው ለብሄረ-ሰቤ ነፃነት እንታገላለን የሚለውን ብቻ ፀረ-ኢትዮጵያና የአንድነት ፀር አድርጎ መወሰድ አይቻልም ፤ ትክክልም አይደለም። ለዛሬይቱ ኢትዮጵያ በዚህ ዐይነት ሁኔታ ውስጥ መገኘት በብሄር አቀፍ ደረጃ ተደራጀሁም የሚለው ተጠያቂ ነው። ድርም ሆነ ዛሬም አቋሙ ግልጽ አይደለም። በአየአንዳንዱ ነጥብ ላይ ግልጽ አቋም ከሌለንና ለማስረዳት ካልቻልን ፣ ከዚህም ባሻገር የውስጥ ለውስጥ አሻጥሮ የምንሰራና መሰናክል የምንፈጥር ከሆነ እንዴት አድርገን ለብሄራዊ አንድነት መታገል እንችላለን። በአንዳንዶቻችን ዘንድ አሁንም ቢሆን የድርው የተማሪው ዐይነት እንቅስቃሴ ሁኔታ ነው እንጂ የሚታየው ከበርቴያዊና ምሁራዊ አስተሳሰብ ማዳበር በፍጹም አልቻልንም። ቶሎ ብለን ወደኩርሬያና ወደ መሻኮት እናመራለን። ቡድናዊ ስሜት እናዳብራለን። በሃሳብና በምሁራዊ ውይይት ዙሪያ ሰውን ለመሰብሰብ ከመሞከር ይልቅ አግባብነትን ተከታዮችን ለማፍራት እንሸቀዳደማለን። ስለሆነም ከዚህ ዐይነቱ የመሸሎክሎክ ጨዋታና ሽወዳ አስካልተለቀቅን ድረስ አስር ጊዜ ኢትዮጵያ ነን ብለን ብንጨህ ትግሉን ከማጨናገፍ በስተቀር ሌላ የምንሰራው ቁም ነገር የለም።

ለብሄረሰብ ነፃነታችን እንታገላለን የምትሉ ደግሞ በጠቅላላቅው ያለንን ደካማና አስቸጋሪ ሁኔታ በመገንዘብ ሰፊ ላለ ምሁራዊ ውይይት መዘጋጀት አለባችሁ። ከመገንጠል ሌላ አመራጭ የለንም ፣ ብሄረ-መንግስት ነበረን ፣ እሱን መልሰን መቀዳጀት አለብን እያሉችሁ ወደማይደረስ ህልም የሚደረገው ምሁራዊነት የጎደለው ትግል የመጨረሻ መጨረሻ ሁሉችንም ያጠፋናል። እያንዳንዱ ግለሰብ ምኞቱን ተግባራዊ ማድረግ የሚችለውና የሚመኘውን ማግኘት የሚችለው በኢትዮጵያ ውስጥ ነው። ምን ዐይነት ፊደራላዊ አወቃቀርና የሪፑብሊክ አመሰራረት ነው የሚያዋጣው በሚለው ላይ መነጋገር ያስፈልጋል። በሌላ ወገን ግን በቁጥር የምንበልጥ አኛ ነን ፣ ስልጣን የሚገባን ለኛ ነው የሚለው አነጋገርና መመገድ አደገኛ አካሄድ ነው። በቁጥር በልጦ መገኘት ሳይሆን ዋናው ቁም ነገር ጥራት ያለው ግልጽ የሆነ ምሁራዊና ሳይንሳዊ ትግል ነው ወሳኝነት የሚኖረው። ችግሮች እንዴት እንደሚፈቱ በሳይንሱ ማሳየት ነው። ያም ሆነ ይህ የዛሬይቱን ኢትዮጵያ መከፋፋል አይቻልም። ወያኔም ባለፉት ሃያ አንድ ዓመታት ሞክሮ ሞክሮ አልተሳካለትም። ጠቅላላው የኢትዮጵያ ህዝብ ምኞቱንና ፍላጎቱን አንድ ላይ ብቻ ሆኖ ዕውን እንደሚያደርግ ከምንጊዜውም በላይ ተገንዝቧል። ይህንን የህዝብ ፍላጎትና ስሜት መቀበል ያስፈልጋል። ኢትዮጵያውኑቱን እንዲሸር መግትጎትና በብሄረ-ሰቡ ብቻ ዕምነት እንዲኖረውና እንደርዕዮተ-ዓለም እንዲቀበለው የሚደረገው አገልግሎት የታሪክ ወንጀል መስራት ነው። ወደ ጭፍንነትና ወደ ርስበርስ ጦርነት የሚያመራ ነው። የሰውን ልጅ ታሪካዊ ተልዕኮ የሚፃረር ነው። ስለዚህም ግለሰብአዊ ነፃነትና በብሄር ግንባር የማይወክል የብሄረሰቦች መብት የሚከበርበትን አገር የመፍጠሩ ጉዳይ ወሳኝ ይሆናሉ። ለዚህ ደግሞ ዋናው ቁልፍ ጉዳይ ድህነትንና ረሃብን አስወግዶ ጠንካራ የሆነ ብሄረ-አቀፍ ኢኮኖሚ መገንባት ነው። በብሄረ-ሰብ ደረጃ ተደራጀን

የሚሉ በመሰረቱ የየብሄረ-ሰቦችንና የግለሰቦችን ሙብት ማስጠብቅና ማስከበር አይችሉም። በታሪክ እንደታየው ተጠቃሚው ኤሊቱ እንጂ ሰፊው ብሄረ-ሰብ አይደለም።

ሌላው በግንዛቤ ውስጥ መግባት ያለበት ጉዳይ ልዩ ልዩ ነገሮችና አንድነት ተያይዘው የሚሄዱና የተፈጥሮ ህግም ናቸው። እንደሚታወቀው የሁሉም ነገር ምንጭ አንድ ነገር ብቻ ነው። ከዚያ አንድ ነገር በመነሳት ነው ሌሎች ነገሮች እየተለያዩና እየተሰበሰቡ የመጡት። ይሁንና ግን እነዚህ የተለያዩ ነገሮች (diversified) እዚያው በዚያው በአንድነት የሚኖሩ እንጂ እንደጠላት ተለያይተው የሚኖሩ አይደሉም። ተፈጥሮ በተለያዩ አፅዋዕትና እንስሳት ሁሉ የተከበበች እንደመሆኗ መጠን፤ በዚህም አማካይነት ብቻ የተለያዩ አፅዋዕትና እንስሳት በተፈጥሮ ውስጥ የሚደርሱባቸውን ጥቃት መቋቋም ይችላሉ። በተጨማሪም የተለያዩ ነገሮች በአንድ ላይ መኖር እንደውበት መታየት ያለበት ጉዳይ ነው። ከዚህ ስንሳ አንድ ብሄረ-ሰብ ራሱን ገንጥዬ ልውጣ ቢል ሊያድግና የሚመኘውን ነገር ሊያገኝ አይችልም። በራሱ አንድ ወጥ አስተሳሰብ ብቻ ስለሚሞጥ አዳዲስ ነገሮችን ሊፈጥር ወይም ከሌላው ሊማር አይችልም። የሰውን ልጅ ታሪክ ስንመለከት አንዱ ከሌላው በመጋባትና በመዋለድ የማሰብ አድማሱን እያሰፈና አዳዲስ የአኗኗር ስልት እያዳበረ እዚህ የደረሰ ነው። በመሆኑም አንዳንድ ኤሊት ነን ባዮች የሚያነሱት፤ „ይህ የኔ ብቻ ነው“፣ „አትድረሱብኝ“፣ „በክልሌ ተወስኜ መኖር አፈልጋለሁ“ የሚለው አካሄድ የመጨረሻ መጨረሻ ራሱ ተገንጣዩን ነው የሚጎዳው።

ከዚህ ስንሳ ያለን አማራጭ አንድ ነገር ብቻ ነው። ኃይልን አሰባስቦ ታላቅና የተከበረች አገር መገንባት። የሳይንስና የቴክኖሎጂ ባለቤት መሆን። ትላንትናና ዛሬም በዓለምአቀፍ ደረጃ የሚደረገው ትግል በዚህ ላይ ነው። ሁሉም በአንድ አገር የሚገኝ የብሄረ-ሰብ ኃይል በየፊናው አታገለለሁ የሚል ከሆነ የግዴታ ለውጭ ኃይሎች መሳሪያ ነው የሚሆነው። የተዳከመና የተሰበሰበ ኃይል ለውጭ ኃይሎች ማመስ ያመቻል። ስለዚህም አንዳንድ ኃይልን መንግስታት ከጎናቸን ይቆማሉ ብሎ ማመን የሞህነት ነው። ይህንን ወይም ያኛውን ተንቀሳቃሽ ኃይል የሚደግፉት ለመበጠጠጥ እንዲሆንቻቸው በማመን እንጂ የአንድን ብሄረ-ሰብ ነፃነት በመሻት አይደለም።

ከዚህ ባሻገር በተለይም ለአንድ ኢትዮጵያና ብሄራዊ ነፃነት እንታገለለን የሚሉ ኃይሎች ዕድላቸውንና ዕምነታቸውን ከኢትዮጵያ ህዝብ ጋር ማገናኘት አለባቸው። በአንዳንዶች የሚነፍሰው ከአሜሪካ ውጭ ምንም ነገር ማድረግ አንችልም የሚለው አስተሳሰብና ቅስቀሳ ከሳይንስ ውጭና ታሪክ-ቢስ አባባል ነው። የአንድ አገር ዕድል ሊወሰን የሚችለው በዚያው በአገሩ ህዝብና በአገሩ የምሁር ኃይል ብቻ ነው። አስር ሺህ ኪሎ ሜትር ርቆ የሚገኝን ኃይል ዘመዴ ዘመዴ እያሉ መጥራት፤ አባክህን አገሪን የጦር አውድማ አድርግልኝ ብሎ እንደመጋበዝ ይቆጠራል። ወደ ስልጣኔና ወደ ሀብረ-ብሄር ግንባታ የሚያመራው ትክክለኛው መንገድ አይደለም። ስለዚህም በራሳችንና በህዝባችን ላይ ከፍተኛ ዕምነት እንዲኖረን ያስፈልጋል።

የኢኮኖሚ ጥያቄና አፈታት ችግር ጉዳይ!

በማንኛውም አገር ውስጥ ከፖለቲካና ከዲሞክራሲ ባሻገር የኢኮኖሚ ጥያቄ ወሳኝ ሚናን ይጫወታል። ፖለቲካና ዲሞክራሲ ጣራና ግድግዳ ሲሆኑ፤ ኢኮኖሚ መሰረት ነው። በአሸዋ ላይ የተገነባ ቤት ዘላቂነት የሌለውን ያህል፤ በፀና የኢኮኖሚ መሰረት ላይ ያልተገነባ አገር ሁልጊዜ በውዝግብ ዓለም ይኖራል። ስለዚህም ለአንድ አገር ዘላቂነትና ተቻችሎ መኖር የግዴታ የኢኮኖሚ ጥያቄ ቁልፍ ቦታን ይይዛል።

በብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች፤ በተለይም በአፍሪካ ውስጥ ያለው ትልቁ ችግር የኢኮኖሚን መሰረታዊ ቦታ በቅጡ አለመረዳት ነው። ይህ ችግር የተፈጠረውና የሚፈጠረው አብዛኛዎቹ የአፍሪካ መንግስታት፤ ኢትዮጵያም ጨምሮ ስለሰው ልጅ ያላቸው ግንዛቤ እዚህ ግባ ስለማይባል ነው። በተጨማሪም ስለ አገርና ስለ ሀብረተሰብ ምንነት ትርጉም የተረዱ አይመስሉም። በመሆኑም አንድ አገር እንዴት ደረጃ በደረጃ መገንባትና ሀብረተሰቡ ርስበርሱ መያያዝ እንዳለበት እንደመሰረታዊ ጉዳይ የተወሰደ አይደለም። አብዛኛዎቹ የአፍሪካ መንግስታት፤ ኢትዮጵያም ጨምሮ የህዝቦቻቸው አልኝታ ሳይሆኑ የወጭ ተላላኪና በሪሞርኪ የሚጠመዘዙ ነው የሚመስለው እንጂ ታሪክን ለመሰራት የተኮተኮቱ አይደሉም። በዚህም ምክንያት የአፍሪካ መንግስታት ከዓለም አቀፍ ኩባንያዎች ጋር እጅና ጓንቲ በመሆን የአሀጉራቱን ሀብት እየዘረፉና ህዝቡን እያደክዩት ነው።

በመሆኑም የአፍሪካ መንግስታቱም ሆነ ኢሊቱ ስለኢኮኖሚ ትርጉም ያላቸው ግንዛቤ እጅግ ደካማ ነው። አብዛኛዎቻችን በኒዎ-ክሊሲካል ኢኮኖሚክስ፤ በሚክሮና በማክሮ

ኢኮኖሚክስ የሰለጠነ በመሆናችን በአንድ አገር ውስጥ እንዴት ህብረተሰብአዊ ሀብት ተፈጥሮ በሰነሰርዓት ለሀዘቡ እንደየአስተዋፅዖውና እንደየደረጃው እንደሚከፋፈል ግልጽ በሆነ መልክ የተረዳን አይደለንም። የማክሮና የሚክሮ ኢኮኖሚክስ መጽሀፎችን ለገለበጠ ስለአገርና ስለህብረተሰብ ግንባታ የሚያወሩት ነገር ምንም የለም። ካፒታሊዝም መቼ እንደተጀመረ ፣ ለምን ስለተወሰነ አካባቢ ብቻ ማደግና መስፋፋት እንደቻለ ፣ በምን ስለተሰማረ ህጎች እንደሚሰሩ አያስረዱም። በማክሮ ኢኮኖሚና በሚክሮ ኢኮኖሚ አመለካከት ሁሉም ነገር ያለና የተሰጠ(given) ስለሆነ የህብረተሰብን ዕድገት ደረጃ በደረጃ አያስቀምጥም። ከዚህም በላይ ለምሳሌ ምርትን ለማመረት የሚያገለግሉ ነገሮች ወይም ሪሶርስ በተቆጠበ(Scarce) መልክ እንደሚገኙ ሲያወሳ ፣ በተለይም ካፒታል በሶስተኛው ዓለም አገሮች በብዛት አይገኝም ይለናል። ስለዚህም ይላል ፣ የሶስተኛው ዓለም አገሮች ካፒታል በብዛት ከሚገኝባቸው ከኢንዱስትሪ አገሮች ማስመጣት አለባቸው። እዚህ ላይ ካፒታል ሲል የገንዘብ ወይስ የፊዚካል መሆኑን ግልጽ ባይሆንም ፣ ሁለቱንም ብንወስድ የሰው ልጅ የማሰብ ኃይልና የዕውቀት ፣ እንዲሁም የዕድገት ደረጃ ውጤቶች ናቸው። ከተፈለገና ታታሪነት ካለ በተለይም የፊዚካል ካፒታልን መፍጠርና ማሳደግ ይቻላል። የገንዘብ ካፒታል ደግሞ ከኢኮኖሚው ዕድገት የሚሄድና ጥንካሬም የሚያገኝ ነው። የአንድ አገር ዕድገት በዶላርና በሌላ የውጭ ካሪንሲ የሚወሰን ሊሆን አይችልም። የዶላርና የኦይሮ ሞኖፖሊ ብዙዎችን ኤክስፐርቶችን እያነጋገረና በጥያቄ ውስጥም አየተቀመጠ የመጣ ነው። ስለሆነም የውጭ ካሪንሲን እንደ አንዱ የምርት ኃይል አድርጎ መውሰድ ስህተት ነው። በተለይም ፕሮፌሰር ሶዲ እንደሚያስተምሩን ፣ ታታሪነትንና የማሰብ ኃይል ፣ ኃይልና(Energy) ማሸን ናቸው እንደ ሀብት መፍጠሪያና ማዳበርያ ዘዴ መወሰድ ያለባቸውና ትክክለኛውም መንገድ። በዚህም ምክንያት ማክሮና ሚክሮ ኢኮኖሚክስ ስለሀብት ዋናው ምንጭ ፣ ማዳበሪያ ዘዴ ፣ ስለሀብት ዕድገትና ክፍፍል ብዙም የሚነገሩን ነገር የለም። በጂዲፒ የሚገለጸው የኢኮኖሚ ዕድገት ስለ-ሰራ ክፍፍል አስፈላጊነትና መዳበር ፣ እንዲሁም ስለ ሳይንስና ስለቴክኖሎጂ ፣ በተጨማሪም ስለከተማዎች ዕድገትና በልዩ ልዩ ነገሮች መተሳሰር የሚያወራው ምንም ነገር የለም።

ከዚህም በመነሳት የአንድ አገር የኢኮኖሚ ችግር በነፃ ገበያ አማካይነት በአቅራቢና በጠያቂ መሀከል ሊፈታ ይችላል የሚለው በቁንጽል መልክ የቀረበው አስተሳሰብ ለጤናማ የኢኮኖሚ ውይይትና አዲስ ሃሳብ ማፍለቅ ከፍተኛ ችግር ፈጥሮብናል። እንደሚታወቀው የኢኮኖሚክስ ዕውቀት እንደ ተፈጥሮ ሳይንስ ፣ ፊዚክስ ፣ ኪሜስትሪና ባይሎጂ የመሳሰሉት ፣ ተፈጥሮን በመመልከትና በመመርመር ፣ እንዲሁም በማጥናት የተደረሰበትና የሚደረሰበት ዕውቀት ሳይሆን ፣ የአንድን ህብረተሰብ የአወቃቀር ስርዓት በመመልከት የዳባረ ነው። አንድን ህብረተሰብ ለማጥናት ፣ በምን ነገሮች ላይ ቆሞ ነው የሚንቀሳቀሰው ፣ የሰራ ባህሉን ምንድነው ለሚለው በምዕራቡ የፍልስፍናና የህብረተሰብ ሳይንስ ዘንድ በርዕዮተ-ዓለም ደረጃ የተለያዩ የአተናተን ዘዴዎች አሉ። የተለያዩ አመለካከትና የፍልስፍና መሰረት ያላቸው የህብረተሰብ ሳይንስ ተመራማሪዎች ህብረተሰብአቸውን በተለያዩ መነጻጸር ነው የሚመለከቱት። በዚህም የተነሳ በተለይም ኢኮኖሚክስ በከፍተኛ ደረጃ በርዕዮተ-ዓለም የተወጠረና የታጠረ በመሆኑ የትኛው ነው ትክክለኛው ለሚለው ከፍተኛ መፈለጥ አየተካሄደ ነው። አንድ በአርግጥ ማለት የሚቻለው ነገር ፣ የኒዎ-ክላሲካል ወይም የኒዎ-ሊበራል አመለካከት ለጊዜው በአሸናፊነት በመውጣት ህብረተሰቦችን እያተረጎመ ስለ ነው። የኒዎ-ክላሲካል መተንተኛም ዘዴ የአንድን ህብረተሰብ ውስጣዊ ህጎችና የዕድገት ደረጃዎችና ፣ በልዩ ልዩ መስኮችና የህብረተሰብ ክፍሎች መሀከል ያለውን መተሳሰሪያ ጥገኝነት በመውሰድ ሳይሆን ሞዴል ለማውጣት የሚሞክረው በክስተት(Phenomenon) ላይ ብቻ በመመርኮዝ ነው። እኛም ሳናውቀው የዚህ ርዕዮተ-ዓለም ስለባ በመሆን ግራ ተጋብተናል። እጅግ የሚያሳዝነው ነገር ሌሎች ግልጽና ለህብረተሰብ ግንባታ የሚያገለግሉ ግሩም ግሩም የኢኮኖሚክስና የዕድገት መጽሀፎችና ዕውቀቶች እያሉ አብዛኛዎቻችን ለምን ጭንቅላታችን ለተቀደሰው ነገር እንደተጋረደ በፍጽም አይገባኝም። ልክ እንደ ሃይማኖት ወይም እንደኮሙኒስት ርዕዮተ-ዓለም አንድ አመለካከት ብቻ ይዘን ወደፊት መሸምጠጡ ለዕውነተኛ ምሁራዊ ክርክር ዕንቅፋት ሆኗል ማለት እችላለሁ።

ያም ሆነ ይህ ከእነ አዳም ስሚዝ በኋላ የፈለቀው የገበያ ኢኮኖሚ ትምህርትና አስተሳሰብ እያንዳንዱን ህብረተሰብ በተናጠል ወስዶ መመልከት ፣ መመርመርና ማጥናት ሳይሆን አንድ ለሁሉም አገሮች ሊያገለግል የሚችል ዓለምአቀፋዊ ህግ አለ ወደሚለው ተቀባይነት ወዳገን ዶግማ ውስጥ ከቶናል። ይህ ዐይነቱ አስተሳሰብና ዕምነት ደግሞ ልክ የካቶሊክ ሃይማኖት ከክርስቶስ ልደት በኋላ ከስድስተኛው ክፍለ-ዘመን ጀምሮ እስከ 15ኛው ክፍለ-ዘመን ድረስ የአውሮፓን ህዝብ ጭንቅላት ወጥሮ በጨለማ ውስጥ እንዲኖር እንዳስገደደው ሁሉ ፣ የኒዎ-ክላሲካል ወይም የኒዎ-ሊበራል አመለካከት በመስፋፋቱ ብዙ የሶስተኛው ዓለም ህዝቦች በጨለማ ዓለም ውስጥ እንዲኖሩ ተገደዋል። በጥያቄ ውስጥ ሊገባ እንደሚችል የአግዚአብሔር ቃል አድርገው አምነው ተቀብለውታል። ዕውነትን ከውሸት

አንዳይለዩ መንገዱ ሁሉ ጠፍቶባቸዋል። ስለዚህም አገሮች በሙሉ ካሉበትና ከሚኖሩበት ተጨባጭ ሁኔታ ባሻገር ይህንን በምዕራቡ ዓለም የተወሰነ አመለካከት ባለቸው የኢኮኖሚክስ አዋቂ ነን በሚሉ የዳባራውን ከሳይንስ ውጭ የሆነውን የኢኮኖሚክስ ትምህርት እንዲቀበሉና ተግባራዊ እንዲያደርጉ ተገደዋል።

የኢኮኖሚክስን ዕውቀት በሚመለከት ከጥንቱ የግሪክ ስልጣኔ ጀምሮ ወይይት የተደረገበት ነው። ኢኮኖሚክስ የሚለው ጽንሰ-ሃሳብ የመነጨው ቤተሰብን ማስተዳደር(House Hold Management) ከሚለው ነው። ይሁንና ፕላቶን በሪፑብሊክ መጽሀፉ ውስጥ ስለ ስራ-ክፍፍልና ስለንግድ አስፈላጊነት አስፍሯል። የሰራ-ክፍፍልም መኖር የግዴታ አንድን ሀብትተሰብ እንደሚያቀራርብና አስፈላጊም እንደሆነ ያወሳል። ይህም ማለት ከንግድ በፊት የሰራ-ክፍፍልና ምርት መቅደም አለባቸው። ሲመረት ብቻ ነው የገበያ ልውውጥ ሊኖር የሚችለው። ለማምረት ደግሞ የግዴታ የምርት መሳሪያዎች መኖር አለባቸው። ይህ ሁኔታ በሌለበት አገር ውስጥ ስለምርትና ስለንግድ ልውውጥ ማውራት አይቻልም። ይሁንና ደግሞ ስለኢኮኖሚ በሚወራበት ጊዜ እንዲያው ለማምረት ተብሎ የሚመረት ጉዳይ አይደለም። ኢኮኖሚ የሚገለጸው የሰው ልጅ ከተፈጥሮ ጋር በሚያደርገው ግንኙነት ፣ በማሰብ ኃይሉ በተፈጥሮ ውስጥ ያሉትን ነገሮች አይ እያወጣ ቅርጽና መልክ እየሰጠ ይጠቀማል ፣ የእርሻ ሰብል ደግሞ ከሆነ እየዘራና እያመረተ የራሱን ምንነት ይገልጻል። ስለዚህም የሰው ልጅ ከአንስሳ የሚለየው በማሰብ ኃይሉ ተፈጥሮን ለራሱ መጠቀሚያ ሲያደርግና ፣ በየጊዜው ደግሞ ኑሮውን አያሻሻለ ሲሄድ ብቻ ነው። በሌላ አነጋገር የሰው ልጅ ከተፈጥሮ ጋር ግንኙነት ሲያደርግና ሲሰራ የማሰብ ኃይሉንና ሰውነቱን በመጠቀም እስከተወሰነ ደረጃ ድረስ ተፈጥሮን ይለውጣታል ፣ ወይም ደግሞ በተፈጥሮ ላይ ተፅዕኖ ያሳድራል። በተፈጥሮና በሰው ልጅ መሀከል መደጋገፍ ሲኖር ፣ ተፈጥሮ ሳትሆን የሰው ልጅ ለመኖር ሲል ሙሉ በሙሉ የሚመካው በተፈጥሮ ላይ ብቻ ይሆናል። ስለዚህም ኢኮኖሚ ተራ የማምረትና የልውውጥ ጉዳይ ብቻ ሳይሆን ጠቅላላው የሰው አካል እንቅስቃሴና የማሰብ ኃይል የሚገለጽበት ፣ የሰው ልጅ ራሱን የሚያሻሽልበትና ከአንድ የዕድገት ደረጃ ወደ ሌላ የሚሸጋገርበት ነው። ኢኮኖሚያዊ ድርጊት ሜታቦሊካል ነው። ይህም ማለት ኢኮኖሚ ሁለንታዊ ነው ማለት ነው።

ከዚህ ስንሳ የሰው ልጅ እንደ ማህበረሰብ ሲደረጃና ሲያመርት ፣ እንዲሁም ደግሞ የሰራ ክፍፍል ሲዳብር የግዴታ መገበያየት አስፈላጊ። እንደሚታወቀው ማንኛውም የሀብትተሰብ ክፍል ሁሉንም ማምረት ስለማይችል ፣ ሌላው ሌላ ዐይነት ምርት ካመረተው ጋር ልውውጥ ለማድረግ ሲል ገበያ የሚባለው ኢንስቲቲዩሽን ተፈጠረ። በመጀመሪያው የነበረው የዕቃ በዕቃና የምርት በምርት ልውውጥ በገንዘብ አማካይነት በመተካት ለገበያ ኢኮኖሚ መዳበር ልዩ ዕምርታና ገጽታ ሰጠው። ይሁንና ግን በመጀመሪያው ወቅት የነበረው የገንዘብ ዐይነት አመቺ ስላልነበር ፣ በቀላሉ ሊሸከረከር የሚችል ከመዳብ ፣ ከብርና ከወርቅ የተሰሩ የገንዘብ መለዋወጫ ዘዴዎች ተፈጠሩ። የገበያ ኢኮኖሚ እየዳበረና እየተወሰነ ሲመጣ ወርቅም ሆነ ብር እንደልብ ይገኙ ስላልነበር የገበያ ዕድገትና ንግድ ወደ ሚቀዘቅዘበት ሁኔታ ተፈጠረ። በ17ኛው ክፍለ-ዘመን መጨረሻ ላይ በወርቅ የተደገፈና በወርቅ ሊለወጥ የሚችል የወረቀት ገንዘብ ማተም አስፈላጊ ሆነ። ይህ ዐይነቱን በወርቅ ላይ የተደገፈ የገንዘብ ዐይነት ከ1900 ዓ.ም ጀምሮ አባዛኛዎች የኢንዱስትሪ አገሮች ተግባራዊ በማድረግ ለንግድ ልውውጥና መስፋፋት ይጠቀሙበት ጀመር። ከመጀመሪያው ዓለም ጦርነት ጀምሮ በወርቅ ዕጥረት የተነሳ በወርቅ ላይ የተደገፈ የገንዘብ ልውውጥ ከቀረ በኋላ እንደገና ደግሞ በ1930ዎቹ ጀምሮ ለጊዜው ተግባራዊ ከሆነና ከፈረሰ በኋላ ፣ የመጨረሻ መጨረሻ በ1944 ዓ.ም በብራቲንስ ውድስ ስምምነት አማካይነት በኢንዱስትሪ አገሮች ውስጥ ፣ በተለይም የውጭ ገበያን በሚመለከት በወርቅ ላይ የተደገፈ የገንዘብና የንግድ ልውውጥ ተቀባይነትን አገኘ። በ1971 ዓ.ም ይህ ስምምነት በመፍረስ ፣ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ በዓለም አቀፍ ደረጃም ሆነ በኢንዱስትሪ አገሮች ዋናው መገበያያው ዶላርና ኦይሮ ናቸው። ይህም በዕምነት ላይ ብቻ የተመሰረተ ነው እንጂ ከስተጀርባው በምንም ነገር የተደገፈ አይደለም።

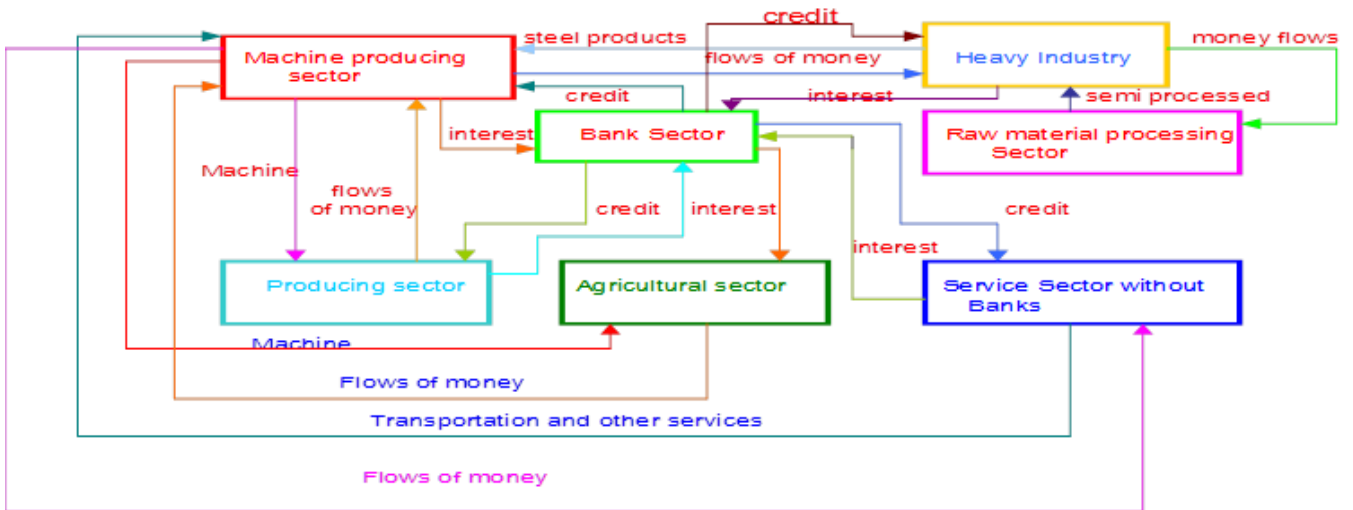
ይህንን የዘረዘርኩት ለምንድነው? በታሪክ ውስጥ በጣም ጥቂት አገሮች ካልሆኑ በስተቀር አብዛኛዎቹ አገሮች እስከተወሰነ ደረጃ ድረስ የገበያን ኢኮኖሚ አዳብረዋል። የሰራ-ክፍፍልም ነበራቸው። ይሁንና ግን በሁሉም አገሮች ካፒታሊዝም ሊዳብርና እንደስልተምርት ሊወጣ አልቻለም። በጣም ጥቂት የሆኑ የምዕራብ አውሮፓ አገሮች ፣ በመጀመሪያ እንግሊዝ ፣ ቀጥሎ ፈረንሳይ ፣ ጀርመንና አሜሪካ ፣ የኋላ ኋላ ደግሞ ጃፓን በመንግስት የተደገፈ ፖሊሲ ተግባራዊ በማድረግ ካፒታሊዝምን ወይም ደግሞ በሳይንስና በቴክኖሎጂ ላይ የተመሰረተ ፣ እጅግ የተወሰነ የውስጥ ገበያ ማዳበር ችለዋል። ይህንን መንገድ ያልተረዱና ተግባራዊ ማድረግ ያልቻሉ የአፍሪካ አገሮች ወደ ንጹህ የጥራ-ሀብትና የእርሻ አምራችነት በመለወጥ ወደ ውስጥ አንድ ወጥ የሆነ ማህበረሰብና ሀብትተሰብ መመስረት አልቻሉም። በተለይም በትምህርት ቤት ውስጥ የተሰፋፋው ዓለም አቀፋዊ የሰራ ክፍፍል የሚለው የኢኮኖሚክስ ትምህርትና ፣ በዚህ አማካይነት አያንዳንዱ አገር ቢሰለጥን ኢኮኖሚውን

ያሳድጋል ፣ ህዝቡም ተጠቃሚም ይሆናል ተብሎ ስለሚሰበክ ፣ ብዙዎች ወጣት ተማሪዎች በዚህ የተሳሳተ ዶግማ በመመራት አገሮቻቸውን መቀመቅ ውስጥ መክተት ቻሉ። ዛሬ በብዙ የአፍሪካ አገሮች ውስጥ የሚታየው ድህነትና የኢኮኖሚ መዘረክረክ ፣ የከተማዎች በዕቅድ አለመሰራትና ህዝቡ በዘፈቀደ መኖር ከሳይንስ ውጭ የሆነ የኢኮኖሚክስ ትምህርት በመስፋፋቱ ነው።

በዚህ መሰረት ከ1950ዎቹ ጀምሮ በአፍሪካ ምድር የተቋቋሙት የምትክ ኢንዱስትሪ ተክለዎች(Import Substitution Industrialization) ውጤታማ ያልሆኑት ከተሳሳተ ስሌትና ፣ በገበያ ኢኮኖሚ ብቻ ህብረተሰብአዊ ሀብት ይፈጠራል ፣ ኢኮኖሚውም ያድጋል ከሚለው ኢ-ሳይንሳዊ አመለካከት በመነሳት ነው። የአውሮፓን የኢኮኖሚና የህብረተሰብ ግንባታ በቅጡ ላጠና ግን የገበያ ኢኮኖሚ ቀስ በቀስ ተግባራዊ መሆን የቻለው በመንግስታት አማካይነት ከተማዎችና መንደሮች ከተነገቡና ህዝቡ መሰባሰብ ከጀመረ ወዲህ ነው። ይህ አዲስ የተፈጠረው ሁኔታ ለዕድ-ጥበብ ስራና ለንግድ ማበብ በሩን ሲከፍት በዚያውም አማካይነት ቀስ በቀስ የሰው ልጅ የማሰብ ኃይል ይዳብራል። አዳዲስ የህንፃ አሰራሮችና ስዕሎች ፣ ድርግና ኦፔራ በመበልጸግ በአውሮፓ ህዝብ ጭንቅላት ውስጥ ልዩ የማሰብ ኃይል ይዳብራል። እነጋሊሊዩና ኮፐርኒክስ ፣ ኬፕላርና ባኮን ፣ በኋላም ኒውተንና ጋውስ እንዲሁም ራማን የዚህ አዲስ የተፈጠረው ሁኔታ ውጤቶች ናቸው። አካባቢዎችና ሁኔታዎች ሲፈጠሩ ብቻ የሰዎች የማሰብ ኃይል በመዳበር የሳይንስ ግኝት መዳበርና መስፋፋት ቻለ። ቀስ በቀስም በሳይንስ አማካይነት ብቻ ካፒታሊዝም ቴክኖሎጂዎችን በማዳበር ዛሬ የምናየውን የበላይነት መኅናፀፍ ቻለ።

ይሁንና ግን ካፒታሊዝም እንደሰለተምርት በከፍተኛ ደረጃ ይንቀሳቀስ ዘንድ የግል ሀብት ወሳኝ ሚናን ቢጫወትም ፣ በውድድር ዓለም ውስጥ የሚከንፍ ፣ በየጊዜው ኢንቪስት ለማድረግ ሪስክ የሚወስድና ትርፍ ለማካበት የሚጣደፍ ከበርቴያዊ የህብረተሰብ ክፍል መኖር አስፈላጊ ነው። ዓለማውም ከአጭር ጊዜ አንፃር የሚነደፍ ሳይሆን ፣ ገበያ ውስጥ በተከታታይ ከቆየና የመወዳደርር ብቃቱን ማሳየት የቻለ እንደሆነ ቀስ በቀስ ግን ደግሞ በርግጠኝነት ትርፍ ያተርፋል። በዚህም መሰረት ከአንድ ደረጃ ወደሌላ በመሸጋገር አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን በመትከልና የማምረት ኃይሉን በማሳደግና በጥራት በማምረት ገበያውን ወደ መቆጣጠር ያመራል። በዚህ መልክ በተለያዩ መስክ የተሰማሩ ካፒታሊስቶች በውድድር ዓለም ውስጥ በመክነፍ ሳያውቁት ሰፊ ላለ ገበያ መዋቀር ውስጠ-ኃይል ይሰጡታል። ከተለያዩ ተጨባጭ ምርትን ከማያመርቱ ፣ እንደ ባንክ ፣ ኢንሹራንስና ከተለያዩ የንግድ መስክ ጋር በመቆላላፍ ካፒታሊዝም ሁለንታዊና ህብረተሰቡን እንዲቆጣጠር ያደርጉታል። ካፒታሊዝም ከዚህም በማለፍ ዓለም አቀፋዊ ባህርይ በመውሰድ ገበያንና የጥራ-ሀብትን ወደ መቆጣጠር ያመራል። በራሳቸው ኃይል ሊቆሙ የማይችሉ ህብረተሰቦችን በመቆጣጠር የጥራ-ሀብትና የእርሻ ምርት አምራቾችና አቀባዮች እንዲሆኑ ያደርጋቸዋል። በዚያውም ቀጭጨው እንዲቀሩ በማድረግ አረማመዳቸውን ይወስናል። የካፒታሊዝምን ሁለንታዊነትና እንቅስቃሴ ለመረዳት ከታቻ የሰፈረውን ግራፊክ መመልከቱ ተቀራራቢ ስዕል ይሰጠናል።

A model of capitalist accumulation

This is a very simplified accumulation model of capitalism. The state is excluded here. In all capitalist economies the state demands and supplies about 45% of the GDP. In general the system works on the following conditions

- product strategy
- market strategy
- location strategy
- cost efficient strategy
- labor market strategy
- internal qualification strategy

Investment Strategy

- new investment
- maintenance investment
- widening investment
- rationalization or capital deepening investment

In general in the capitalist economy every sector is a market for the other sector. The system is chained and works like blood circulation. The above conditions are totally absent in a dependent economic model which is prevailing in Ethiopia.

Fekadu Bekele

ከ1950ዎቹ ዓ.ም ጀምሮ የተሳሳተ ፖሊሲ መከተል የጀመሩት ሁሉም የአፍሪካ አገሮች እዚያው በዚያው በደህነት ሀዘባቸውን የሚያሰቃዩት ይህንን የአውሮፓውን የዕድገት ፈለግና የካፒታሊዝምን ምንነት ባለመረዳት ነው። ከምትክ የኢንዱስትሪ ተክል ጀምሮ ፣ እስከ ቤዚክ ኒድስና ፣ የመዋቅር መስተካከያ ፕሮግራም (Structural Adjustment Program(SAP)) ድረስ በአፍሪካ ምድር ውስጥ ተግባራዊ የሆኑት የኢኮኖሚ ፖሊሲዎች በሙሉ ሀብትን የሚፈጥሩና ዕድገትን የሚያመጡ ሳይሆኑ ፣ ደህነትን የሚፈለፍሉ ናቸው። በአገራችን ምድርም ከ1993 ዓ.ም ጀምሮ ይህ ፖሊሲ ተግባራዊ በመሆን ደህነት በታሪካችን ውስጥ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ እንዲመረት ሊደረግ በቃ። በደሀና በሀብታም መሀከል ከፍተኛ ልዩነት እንዲፈጠር በማድረግ ሰፊው ህዝብ እየተገፋና እየተሰቃየ እንዲኖር ተደረገ።

በአገራችን ምድር ዛሬ የሰፈነው እጅግ የሚያሳዝንና የሚዘገን ደህነት ፣ የሀዘባችን አስከፊ ኑሮ ከግሎባል ካፒታሊዝም ደካማ አገሮችን አቆርቁዞና አደሀይቶ ከማኖር ስትራቴጂ ተነጥሎ ሊታይ በፍጹም አይችልም። ይህ ያልገባው ፣ ወይም ገብቶት ለውይይትና ለክርክር ፣ እንዲሁም ህዝብን ለማስተማር ዝግጁ ያልሆነ እንዲያው በደፈናው አገሪ አገሪ ፣ ኢትዮጵያ ኢትዮጵያ እያለ ቢጮህ ዋጋ የለውም። ዝም ብሎ የሰውን ጆር ከማደንቆር በስተቀር። ይህ ግንዛቤ ውስጥ ከገባ በመሰረታዊ ነገሮች ላይ መነጋገር እንችላለን። በዚህ ላይ መግባባት ከሌለ በዕውነቱ በተለያዩ ቋንቋ ስለምንነጋገር ፊናችንን እየለየን መታገል ይኖርብናል ማለት ነው።

ከዚህ በመነሳት ኢኮኖሚስቶች ነን እያሉ እዚህና እዚያ አየተረረገው በተወሳሰበ ሞዴል ራሳቸው ግራ ተጋብተው ሌላውን ግራ የሚያጋቡ ፣ የሰው ልጅ ስለገበያና ስለግብይት ከማውራቱ በፊት ራሱን ስለመመገብ መጨነቅ አንዳለበት አያስተምሩም። እንዴት ብዩ ነው ሆዴን ሞልቼ የማድረው? ብሎ ራሱን መጠየቅ አንዳለበት አይነግሩንም። እንደሚታወቀው መኪና ካለበንዚን ወይም ካለጋይል ለመንቀሳቀስ የማይቻልውን ያህል የሰው ልጅም ለመንቀሳቀስና ለመሰራት የግዴታ ምግብ ያስፈልገዋል። ምግብ ለሰው ልጅ ጋይል ሰጭ ነው። በምግብና በውሃ አማካይነት ብቻ ነው ህዋሶቹ ሊዳብሩና ሊንቀሳቀሱ የሚችሉት።

ሰለዚህም ለአንድ አገርና ህዝብ ራስን በምግብ መቻል መሰረታዊ ጉዳይ ነው። ይህ ከፍተኛ ግንዛቤ ውስጥ መግባት መቻል አለበት። ይህ ሲሆን ብቻ ስለገበያ ኢኮኖሚና አወቃቀር መወያየት ይቻላል። የዛሬውም ጥያቄ የገበያን ኢኮኖሚ የመቃወምና ለሱ ጠበቃ ሆኖ መታገል ሳይሆን፤ ይህ ወደ ርዕዮተ-ዓለምነት የተለወጠውን የገበያ ኢኮኖሚ በማጋለጥ አንዴት ጥበባዊ የሆነ ኢኮኖሚ መግንባት ይቻላል በሚለው ላይ ነው መከራከር ያለብን።

ሰለ ማክሮና ሚክሮ ኢኮኖሚክስ የተማረ በደንብ ተገንዘቦት ከሆነ በማንኛውም መጽሀፍት ውስጥ ሰለ አገርና ህብረተሰብን ስለመገንባት ጉዳይ በፍጹም አይወራም። በማክሮና በሚክሮ ኢኮኖሚክስ አመለካከት አገርና ህብረተሰብ በፍጹም አይታወቁም። ሁሉም ነገር ወደ ገበያነት ስለሚለወጥ ሁሉም ሰው ህልሙንና ምኞቱን በገበያ አማካይነት ብቻ ነው ተግባራዊ የሚያደርገው። ይህ ብቻ ሳይሆን ሚክሮና ማክሮ ኢኮኖሚክስ ስለፍጆታ አጠቃቀም፤ ስለሞኔተሪና ስለፊልሰካል ፖሊሲ ነው አንጂ የሚያወራት ስለምርት ማምረት፤ ስለ ሳይንስና ስለ ቴክኖሎጂ አስፈላጊነት አንዳችም ቦታ አይነግሩንም። የሚክሮና የማክሮ ኢኮኖሚክስ ዋናው መሰረተ-ሃሳብ የንግድ ልውውጥ ነው። ራሱ የኢኮኖሚክስ ፍልሰፍና አባት በመባል የሚታወቀው አዳም ስሚዝ የሚያነሳቸው መሰረታዊ የሆኑ ነገሮች አሉ። ይኸውም የሰራ-ክፍፍልና የማሺነሪን አስፈላጊነት ነው። ቻርለስ ባቤጅ የሚባለው የ18ኛው ክፍለ ዘመን ታላቅ ኢንጂነር ሰለ ኢኮኖሚክስ አፍ ማሺነሪ በሚለው መጽሀፍ ውስጥ አጥብቆ የሚያወሳው ካለማሺን አጠቃላይና ሁለ-ገብ የሆነ የምርት አንቅስቃሴን ማካሄድ አንደማይቻል ነው። ማርክስና ሹምፔተርም ይህንን አስተሳሰብ ያስምሩበታል። ካለቴክኖሎጂ ምጥቀት ስለኢኮኖሚ ዕድገትና ስለሀብት ፈጠራ ማውራት አይቻልም። ሰለዚህም ይላል ሹምፔተር፤ ኢኮኖሚያዊ ዕድገት አንደክንዎኔ መታየት ያለበትና ከረዥም ጊዜ በኋላ ነው ተግባራዊ ሊሆን የሚችለውና ሁሉንም የሚያዳርሰው። ለዚህም ደግሞ የኢኮኖሚን ውስጣዊ ህግ ማውቅ ያስፈልጋል። ኢኮኖሚያዊ ክንዎኔና ዕድገት ፊዚካላዊ፤ ኬሚካላዊና ባዮሎጂካል ክንዎኔ የሚያጠቃልል መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል። ይህም ማለት አንድ ነገር በሀይል አማካይነት ብቻ ነው ከአንድ ጥሬ ሁኔታ ወደ ፍጆታ ወይም ጠቀሜታነት ሊለወጥ የሚችለው። በምርት ክንውን ውስጥ ፊዚካላዊና ኬሚካላዊ ለውጦጭ ይካሄዳሉ። ማንኛውም ነገር በምርት ክንውን ውስጥ የመጀመሪያውን ወይም ጥንታዊ ቅርጹን በማጣት ወደ ፍጆታነት በመለወጥ የሰውን ልጅ ፍላጎት ያሟላል ማለት ነው። ምርት በየጊዜው በከፍተኛ ደረጃ ይመረት ዘንድ የኃይል ማመንጨት ሁኔታና ዐይነት አየተሻሻለና ብቃትን አያገኘ መምጣት ለኢኮኖሚ ዕድገት ወሳኝ ነው። በሌላ አነጋገር በፊዚክስ፤ በኬሚስትሪና በባዮሎጂ ላይ ርብርቦሽ ከሌለ ሰለ ኢኮኖሚ ዕድገትና ክንዎኔ ማውራት አይቻልም። ሁሉም ነገር በፊዚክስ አማካይነት ብቻ ነው መዳበር የሚቻለው። መካኒካል አነርጂ፤ የሙቀትና የኤሌክትሪካል አነርጂ፤ መካኒክስ፤ አፕቲክና ፋይን መካኒክስ፤ አንዲሁም ኤሌክትሮኒክስ የፊዚክስ መሰረተ-ሃሳቦችና የኢኮኖሚ ዕድገት ቁልፍ ነገሮች ናቸው። ሰለዚህም ካለተፈጥሮ ሳይንስ ስለኢኮኖሚና ስለ ዕድገት ማውራት በፍጹም አይቻልም። በተለይም በፊዚክስ አማካይነት ነው በአንድ አገር ውስጥ ዕውነተኛ ህብረተሰብአዊ ሀብትን ማዳበር የሚቻለው።

ከዚህ በላይ ከተዘረዘሩት መሰረተ-ሃሳቦች በመነሳት አንዴት አድርገን የአገራችንን የተወሳሰበ ችግር መፍታት ይቻላል? ብለን መወያየት አለብን። በመጀመሪያ ግን የኢትዮጵያን ህዝብ በሚያንገበግበው መሰረታዊ፤ በተለይም በምግብ ላይ አትኩሮ መስጠት ያስፈልጋል። ዛሬ ህዝቡን አላለውስም ብሎ አንቆ የያዘውን የኑሮ ውድነት በሚገባ መወያየት አለብን። የምግብ መሰረታዊ ጥያቄ ሲፈታለት ብቻ ነው ህዝባችን አገሩን አገራ ብሎ ሊጠራ የሚችለው። በጋራም እጅ ለእጅ ተያይዞ አገሩን መገንባት የሚችለው።

አሁንም ከታሪክ በመነሳት የአውሮፓውን የህብረተሰብ ዕድገት ታሪክ ስንመለከት በየወቅቱ የነበሩት አገዛዞች ቅድሚያ ይሰጡ የነበረው የምግብን ጥያቄ ለመፍታት ነበር የሚረገገው። ከዚያ በመነሳት ነው ቀስ በቀስ ወደሚቀጥለው ደረጃ መተላለፍ የቻሉት። ይሁንና ግን ሌሎች ነገሮችም አዚያው በዚያው ጎን ለጎን ይካሄዱ አንደነበር ግልጽ ነው። የነሱን የዕድገት ስትራቴጂ ስንመለከት አካሄዳቸው ሁለ-ገብ(Holistic)ነበር። የገበያ ኢኮኖሚ አያሉ የተረገጡበት ወቅት አልነበረም። በሌላ ወገን ግን የገበያን ኢኮኖሚ ክንዎኔ ከውስጡ አጠቃላይ ዕድገት ነጥለው ያዩበት ጊዜ አልነበረም። በጊዜው በምሁራን ዘንድ ይታወቅ የነበረው የውስጥ ገበያ(Home Market) የሚባለው ፅንሰ-ሃሳብ ነበር። ይህም ደግሞ ከአጠቃላይ ህብረተሰብአዊ ክንዎኔና ዕድገት ተነጥሎ የሚታይ አልነበረም።

ያም ሆነ ይህ በአገራችን ውስጥ የምግብን ችግር አንዴት መፍታት አንችላለን? በሚለው ላይ ውይይት ማካሄድ ያስፈልጋል። ለዚህ ደግሞ የየካቲቱ አብዮት ይዞ ከተነሳቸው ጥያቄዎች ውስጥ አንዱ የሆነውን የመሬት ለአራሹን ጥያቄና ሪሶርስን የመቆጣጠር ጉዳይ አንደመነሻ መውሰድ አንችላለን። በመሰረቱ የዚያን ጊዜው ጥያቄ ትክክልል የሆነውን ያህል በነበረው የፖለቲካ ትርምስ ምክንያት የተነሳ በትክክል የተመለሰ አይደለም። ይህም ማለት

ገበሬው በቂ መሬት ማግኘት አለመቻሉ ብቻ ሳይሆን በተለያዩ መንገድ የራሱ ምርት ተቆጣጣሪ መሆን አልቻለም። በተጨማሪም የመሬት ለአራሹን ጥያቄ በትክክል ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስፈልጉት የኢንስቲትዩሽን ፣ የማቴሪያልና የገንዘብ ድጋፍ በሚገባ አልተዘጋጀም ነበር። ወይም ደግሞ በጊዜው የፖለቲካ ትርምስና ግብግብ የተነሳ እነዚህ ነገሮች ደረጃ በደረጃ እንዴት መፈታት እንዳለባቸው ለማጤን ጊዜ አልተገኘም ነበር ማለት ይቻላል። ወያኔ/ኢህአዴግ ስልጣን ከያዘ በኋላ ይህንን ችግር ለመፍታት የወሰደው አርምጃ የገበሬውን የማምረት ኃይል የሚያዳክም ነበር። በመጀመሪያው ወቅት ገበሬው በበቂው አያመረተ ገበያ ላይ አምጥቶ ሊሸጥ ሲል ከውጭ በመጣና በርካሽ በሚሸጥ ሰንደና በቆሎ ጋር ይጋፈጥ ስለነበር ምርቱን ማፍሰስ ብቻ ሳይሆን ፣ የምርቱንም ሂደት ወደማቀዝቀዝ ተገፋ። ከዚህ በላይ ደግሞ ቡናና ጨካኝ ነው የሚያዋጣው እየተባለ መወራት ስለተጀመረ ፣ አንዳንድ ወደ ጨካኝ ተክለ ላይ ተሰማራ። የተቀረው ደግሞ ወደ አበባ ተክለ አመራ። ድሮ ሰንደና ጤፍ የሚመረትባቸው መሬቶች ለውጭ ገበያ ምንዛሪ በማለት ወደ አበባ ተክለነት ተቀየሩ። ይህ በእንደዚህ አንዳለ ገበሬውን በራሱ ቁጥጥር ስር ለማድረግ ስትራቴጂ የቀየሰው የወያኔ አገዛዝ በእርሻ ላይ የተመሰረተ የኢንዱስትሪ ተክለ በሚለው አገልግሎት ፈሊጥ ገበሬውን በዕዳና በደንብ ባልተጠና ዘርና ማደባሪያ እንዲሁም የተባይ ማጥፊያ በመተብተብ ምርት በጥራትም ሆነ በብዛት እንዳይመረት አደረገ። ከዚህ ባሻገር ተግባራዊ ባደረገው የክልል ፖሊሲ የተነሳ በመጀመሪያው ወቅት በኦሮሞ የነፃ አውጭ ግንባርና (OLF) በራሱ በወያኔ ብዙ ገበሬዎች ያለሙትን መሬት ለቀው እንዲሸሹ ተገደዱ። የተቀሩት በግፍ ተገደሉ። ይህ ዐይነቱ ጭፍን ሁኔታ በከተማዎች የህዝብ ቁጥርና አዳዲስ የአገልግሎት መስክ እንዲሰፋፋ ሲያደርግና ሆቴል ቤቶች በብዛት ሲሰሩ በገጠሩና በከተማ ፣ በተለይም በአዲስ አበባ መሀከል ያለው የዕድገት ሁኔታ መዛባትን ፈጠረ። የአዲስ አበባ ከተማ የገጠሬውን የአራሽ ኃይል ሚጣጭ ብቻ ሳይሆን ሌሎች ሀብቶችን ፣ እንደ እርሻ ውጤት የመሳሰሉትን የሚጋራ ሆነ። በሌላ አነጋገር በተለይም በገጠሩ ህዝብ ላይ የሚመካው አዲሱ መጤ ሀብታም ከገበሬው ሀብት በተለያየ መልክ የሚጋራውን ያህል ፣ ለሱ መልሶ በዕውቀት የሚክሰበት ዘዴና ፍላጎት አልነበረውም ፣ የለውምም። በዚህም ምክንያት የተነሳ ሰፊው ገበሬ አሁንም እንደወትሮው በኢንስቲትዩሽን የተደገፈ ጥናት ፣ የማቴሪያልና የገንዘብ ድጋፍ ማግኘት አልቻለም። ለገበሬው እርሻ መዳከም ሌላው ምክንያት ገበሬው ለዘሩ በውጭ አቅራቢዎች ጥገኛ እየሆነ በመምጣትና ከትውልድ ትውልድ ሲዳረስ የመጣውን የዘር ዐይነት እንዲያጣ መደረጉም ጭምር ነው። የአሜሪካን አገዛዝ የሶስተኛውን ዓለም ህዝቦች በተለይም አፍሪካን ለመቆጣጠር ሲል በሞንሳቶ አማካይነት የዘር ዐይነቶች ስታንደርዳይድ መሆን አለባቸው በማለት የእርሻ ሚንስትሩ ላይ ጫና በማድረግ ብሄራዊ ነፃነታችንን ሙሉ በሙሉ ወደ መግፈፍ በማምራት ላይ ነው። በአሁኑ ወቅት ከወያኔ ጋር የተቆላለፉ ግለሰቦችና ኩባንያዎች ከውጭ ዘር እያስመጡ ለገበሬው በመሸጥና ገበሬውን ሙሉ በሙሉ ጥገኛ በማድረግ ላይ ናቸው። ይህ ዐይነቱ የአትራፊነት ስልት በጠቅላላው የእርሻ ባህልና ወደፊት በምንገነባው ህብረተሰብ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ እንደሚኖረው መገመት አያዳግትም።

በመሰረቱ የኢትዮጵያ ህዝብ መራብና መለመን አልነበረበትም። እንደ ኢትዮጵያም ለእርሻ የሚሰማጣና የአስር ሺህ ዐመት ዕድሜ የሰብል ተክለ ታሪክ ያለው አገር የለም። በአገራችን ምድር የተለያዩ የሰንደና የጤፍ ዘሮች ፣ ገብስ ፣ አጃ ፣ ማሸለና ዘንጋዳ ፣ በቆሎ ፣ አተርና ሸምቡራ ፣ ባቄላና ቦለቄ ፣ ቆጮና ድንች ፣ ጎደራና ወጭና እንዲሁም ልዩ ልዩ የሰብል ዐይነቶችና ፍራፍሬዎች ይበቅላሉ። በደንብ ከታሰበበትና በሳይንስ ከተጠና ተጨማሪ የሰብል ዐይነቶችንም ማስፋፋት ብቻ ሳይሆን በብዛት ማምራት ይቻላል። ይህ ዐይነቱ የተለያየ የሰብል ዐይነቶች በሚገኝበት አገርና ፣ መሬቱ ለእርሻ በሚያመችበትና ውሃ እንደልብ በሚገኝበት አገር ነው ህዝባችን ከሃምሳ ዐመት በላይ በየአምስት ዐመቱ የሚለምነውና የሚራብው። ይህ ሁኔታ የግዴታ መለወጥ አለበት። ይህንን ለመለወጥ ፣ ህዝብቻንን ለመመገብና ፣ የተረፈውንም ወደ ውጭ ለመለክና ምንዛሪ ለማግኘት ፣ እንደገና መልሶ ለልማት ለማዋል የግዴታ የፖለቲካው ሁኔታ መለወጥ አለበት። የዛሬው የፖለቲካ አወቃቀር አስከፊተቀየረ ድረስ ወደ ሌሎች መሰረታዊ ጉዳዮች መሸጋገር አንችልም።

የዛሬው የፖለቲካ አወቃቀር ከተለወጠና አዲስ ኃይል ስልጣን ቢይዝ መጀመሪያ ማድረግ ያለበት በሞኖፖሊ የተያዙ የአህል እንቅስቃሴዎችንና ንግዶችን በቁጥጥር ስር ማዋል ነው። በሁለተኛ ደረጃ በእርሻ ተግባር ላይ የተሰማሩ የውጭ ዜጎችን ማባረርና መሬቱን ለኗሪው ህዝብ መልሶ መስጠት ግዴታ ነው። የእርሻ ተግባርን ማካሄድና መሬትን መንከባከብ ባህላዊ ስለሆነ ከውጭ የመጡ ኢንቨስተር ነን የሚሉ ይህንን ጉዳይ ሊያሟሉ በፍጹም አይችሉም። ከዚህም ባሻገር የውጭ ኢንቨስተሮች ትርፋማ ምርት በማምረት ለአገር ግንባታ ምንም አስተዋፅዖ ሊያበረክቱ አይችሉም። ለኩሙኒቲ ዕድገትና ለህብረተሰብአዊ መተሳሰር እንቅፋት ብቻ ሳይሆኑ ፣ በገጠር ውስጥ ከእርሻ ጋር የተያያዘ የጎጆ ኢንዱስትሪ እንዳይቋቋምና እንዳይስፋፋ ያግዳሉ። ባጭሩ የኢትዮጵያ ህዝብ እንደህዝብና እንደ ህብረተሰብ እንዳይተሳሰርና ጠንካራ አገር እንዳይገነባ ከፍተኛ እንቅፋት ይሆናሉ። በሶስተኛ

ደረጃ ማንኛውም ለህብረተሰቡ የሚያስፈልጉ ምግብና ምግብ ነክ ነገሮች ወደ ውጭ እንዳይላኩ ማድረግ ነው። ከዚህ ውጭ ደረጃ በደረጃ የገበያ ግልጽነት እንዲኖር አስፈላጊውን የመቆጣጠሪያ መሳሪያና ህግ ማውጣት ያስፈልጋል። በሌላ ወገን ደግሞ ከውጭ የሚገቡ ከአገሪቱ ምርት ጋር የሚወዳደሩ ምግብና ምግብ ነክ ነገሮችን ማገድ፣ በከፍተኛ ደረጃ መቅረፍ፣ ወይም ደግሞ መገደብ እጅግ አስፈላጊ ነው። አንድ አገር የራሷ በቂ ምርት አሰጣጥ ድረስ የግዴታ መግዛት አለብሽ የሚል የተፈጥሮ ህግ የለም። ከዚህ ሌላ ከውጭ የሚመጡ ምግቦች በሙሉ ከኬሚካል ነፃ መሆናቸውን መቆጣጠርና፣ ለዚህ በእርሻ ሚንስትር ስር የሚተዳደር ለቦራቶሪ ማቋቋም ያስፈልጋል። በግል መንቀሳቀስ የሚፈልጉ ካሉም አነሱን በክሬድትና በምክር መደገፍ።

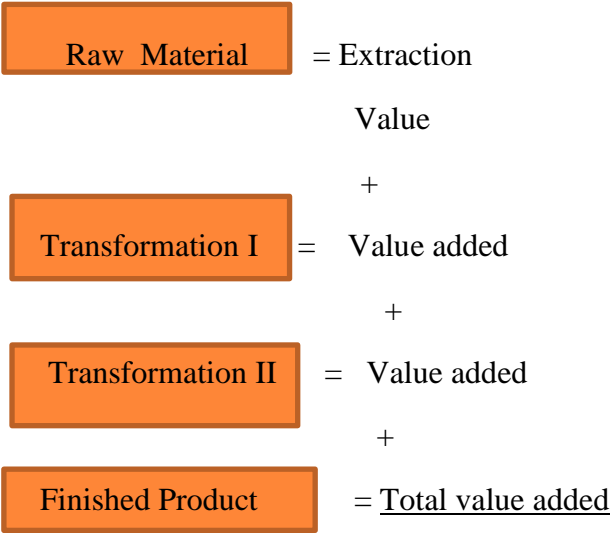
የእርሻውን መስክ ምርታማና የተለያዩ ሰብሎችን ለማምረትና፣ የእርሻ ሰብሎም ለኢንዱስትሪው መስክ የጥራት-ሀብት አቅራቢ እንዲሆን የግዴታ የእርሻ ሚንስትሩን በአዲስ መልክ ማዋቀርና፣ በየክፍሉት-ሀገራቱም ተመሳሳይ ሚንስትራዎች እንዲቋቋሙ ማድረግ። ከዚህ ጋር ተያይዞ የእርሻ መስኩን ምርታማ ለማድረግ የግዴታ ለገበሬውና ለመሬቱ የሚሰጣቸው የሚረገጥና የአህል መሰብሰብያ ማሸናፊትና መሳሪያዎችን ማመረቻ ፋብሪካ ማቋቋም እጅግ አስፈላጊ ነው። የገበሬውን ምርታማነት ማሳደግ ብቻ ሳይሆን የገበሬውን ድካም ማቃለል የሚቻለው በየጊዜው የተሻሻሉ የማምረቻ መሳሪያዎች ሲቀርቡለት ብቻ ነው። ከዚህ ስንሳ አልፎ አልፎ ካልሆነ በስተቀር የእርሻው መስክ የግዴታ በአግሮ ኢንዱስትሪ አማካይነት መካሄድ የለበትም። ይህ ዐይነቱ የአመራረት ዘዴ ለእርሻ ባህል ፀር የሆነና፣ ከንፁህ ትርፍ አንጻር የሚካሄድ በመሆኑ በጠቅላላው በመሬቱና በአካባቢው ላይ ከፍተኛ የሆነ አሉታዊ ተፅዕኖ ይኖረዋል።

ከዚህ መሰረታዊ ጥያቄ ስንሳ፣ የሚቀጥሉት የኢትዮጵያ ህዝብ አንገብጋቢ ጥያቄዎች፣ ንጹህ ውሃ ማግኘት፣ ከጎጆ ቤት መለቀቅ፣ ኃይል ማግኘትና በገጠር ውስጥ አነስተኛና ማዕከላዊ የህክምና ዘዴዎችን ማስፋፋት ናቸው። አብዛኛዎቹ የማዕከላዊና የረዥም ጊዜ ዕቅዶች ሲሆኑ፣ ደረጃ በደረጃ ሊመለሱ የሚችሉና መመለስም ያለባቸው ናቸው። መመለስም ይችላሉ። እነዚህ ጥያቄዎች ካልተመለሱ ደግሞ ስለአገር ማውራት በፍጹም አይቻልም። በአገራችን ምድር የሚገኙት የጥራት-ሀብቶችና የሰው ጉልበት ተጨምሮበት ከላይ የተዘረዘሩትን ነገሮች መመለስና መልክ ማሰጠን ያስፈልጋል። ለዚህ ደግሞ ከፍተኛ የሆነ የሶሻል ፖለቲካ ግንዛቤ ያስፈልጋል። አንድ ህብረተሰብ እንደሰውነታችን በሚሊዮርድ በሚቆጠሩ የነርብ ሲስተሞች መያያዝ እንዳለበት ሁሉ አንድም ህዝብ እንደማህበረሰብና እንደህብረተሰብ እንዲደራጅ ከተፈለገ በቀጥታ በግልጽ መወሰድ ያለባቸው ነገሮች አሉ። አንድ አገር በማንኛውም የውጭ ኃይል ሊፈራና ሊከበር የሚችለው በውስጥ ባለው ዕድገትና መተሳሰር፣ ውብ በሆኑ ከተማዎችና መመለሻዎች ሲተሳሰር ብቻ ነው። ይህንን መረዳት ካልተቻለ ደግሞ እጅግ አስቸጋሪ ሁኔታ ውስጥ እንገባለን ማለት ነው። ዛሬ መስመር ካልያዘ የዛሬ ሁለት መቶ ዐመትም ሊመለስ አይችልም ማለት ነው።

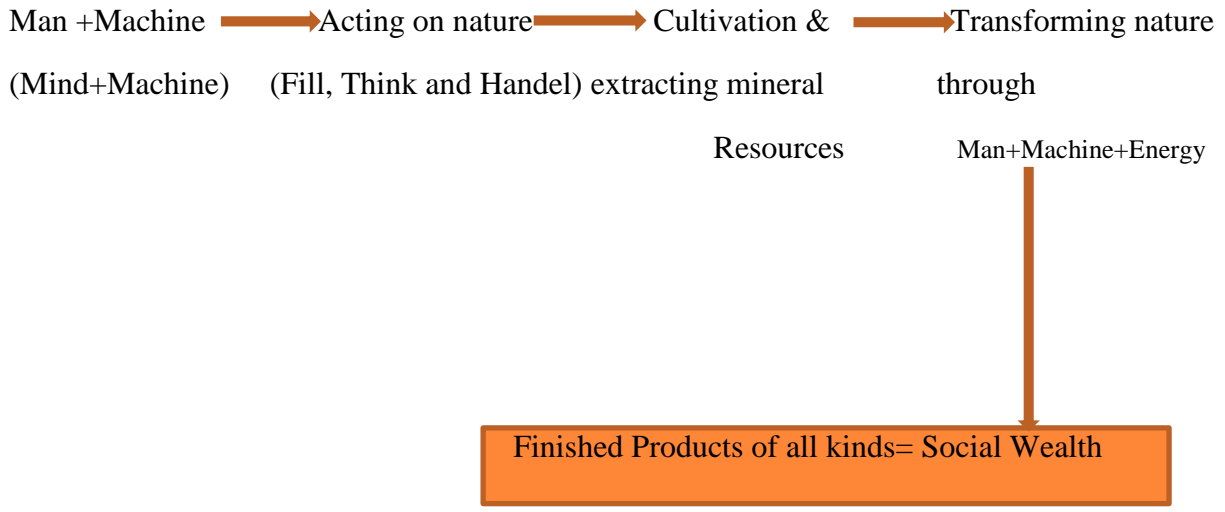
ከዚህ ተነስተን ወደ ሀብት ማዳበሪያ ወይም ማበልጸጊያ ዘዴዎች ስንመጣ ከአውሮፓ ፈለስፋዎችና የህብረተሰብ ታሪክ የምንማረው ቁም ነገር አለ። በመጀመሪያ ለአንድ አገር ዕድገት ጭንቅላትና የጭንቅላት መዳበር የሚይዙትን ከፍተኛ ቦታ መገንዘብ ያስፈልጋል። የግሪክም ሆነ የአውሮፓ ፈለስፋዎች የዕውቀትና የፈጠራ፣ እንዲሁም የሀብት ምንጭ ዋናው ነገር የሰው ልጅ ጭንቅላት ወይም ማይንድ የሚሉት ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞ ፍላጎት ወም ዊል(Will) የሚሉት ነገር አለ። እነዚህ ሁለት ነገሮች ሲጣመሩ ተራራንም መግፋት ይቻላል ይባላል።

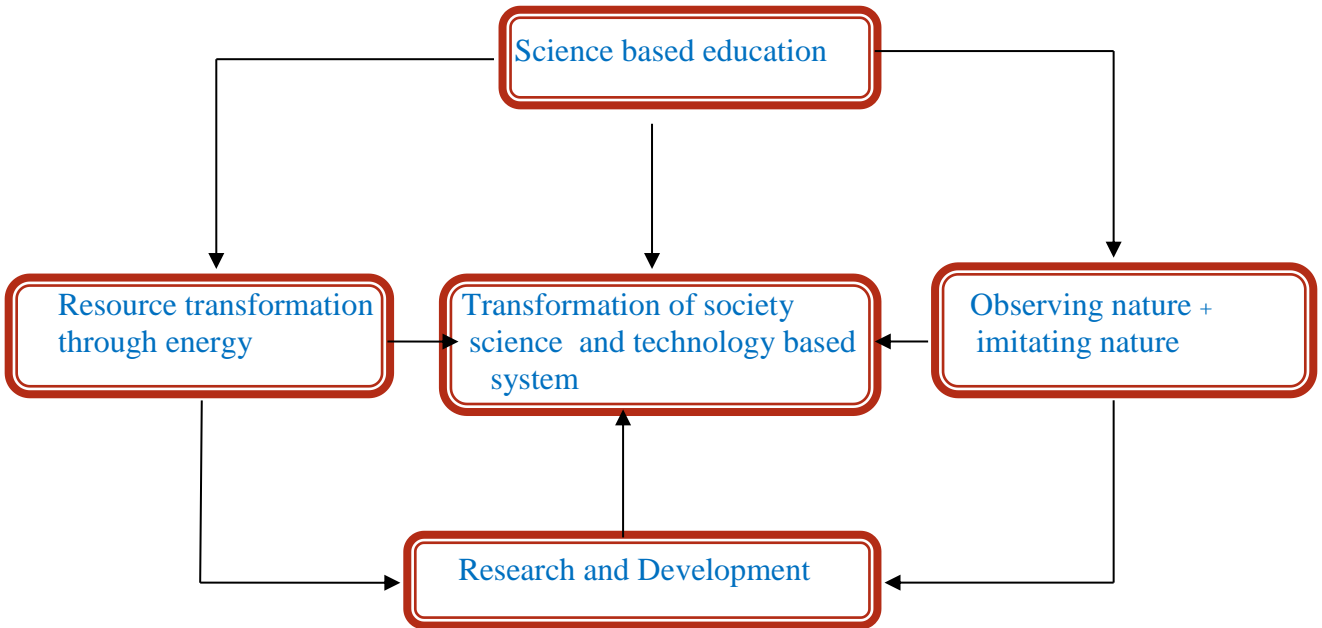
ከዚህ በተረፈ በኢኮኖሚስቶች ዘንድ የሀብት ምንጭን በሚመለከት ክርክር ተካሂዷል። የመጀመሪያዎቹ ኢኮኖሚስቶች፣ ፊዚዮክራትስ ተብለው የሚጠሩ እርሻንና ገበሬውን ዋናው የሀብት ምንጭ አድርገው ይወሰዱ ነበር። በጊዜው የነበሩበት ሁኔታ ከዚህ ርቀው እንዲያስቡና እንዲሄዱ ሊያደርጋቸው አልቻለም። ምክንያቱም በፊዚዮክራቶች ዘመን አብዛኛው የአውሮፓ ህዝብ በግብርና የሚተዳደርና በእርሻ ምርት ላይ ጥገኛ የሆነ ነበር። በ17ኛው ክፍለ-ዘመን ብቅ ያሉት መርካንትሊስቶች የሚባሉት ኢኮኖሚስቶች ደግሞ ለአንድ አገር ዋናው የሀብት ምንጭ በውጭ ንግድ አማካይነት የሚገኝ የወርቅና የብር ክምችት ነው ብለው ያምኑ ስለነበር፣ ብዙ ወርቅና ብር ለማግኘት የነቃ የውጭ ንግድ ፖሊሲ መካሄድ እንዳለበት ነገስታቱን ያማክሩ ነበር። በዚህ መሰረት አንድ አገር ከውስጥ ገበያዋን ስትከለክል ወደ ውጭ ደግሞ በብዛት መሸጥ አለባት። ይሁንና ግን መርካንትሊስቶች በዚህ ሳይወሰኑ የውስጥ ገበያን ለማስፋፋት መንግስታት ንቁ የሆነ የኢኮኖሚ ፖሊሲ መከተል እንዳለባቸው ያስተምሩ ነበር። አነ አዳም ስሚዝ ብቅ ሲሉ፣ ዋናው የሀብት ምንጭ ስራ መሆኑ ተደረሰበት። ማርክስ ይህንን በማስተካከል፣ ስራ የዋጋ ምንጭ ሲሆን፣ ስራና ተፈጥሮ ወይም በተፈጥሮ ውስጥ የሚገኝ ነገሮች ተደምረው ህብረተሰብአዊ ሀብት መፍጠር ይችላሉ ይላናል። ከዚህ ወጣ ስንል ሳይንስ እየዳበረ ሲመጣ፣ የሰው ልጅ ጥረት፣ ኃይልና

ቴክኖሎጂ ዋናው የሀብት ማመንጫ ዘዴዎች ናቸው ወደሚለው ድምዳሜ ውስጥ ተደረሰ። እነዚህ ሁሉ በየጊዜው ከነበረው ተጨባጭ ሁኔታ በመነሳት የዳበሩ አስተሳሰቦችና የሚደጋገፉ ናቸው። አንደኛው ትክክል ነው ፣ ሌላው ስህተት ነው ብለን መከራከር አንችልም። ይሁንና ግን ሁሉም ቢሆን ለኢኮኖሚና ለህብረተሰብአዊ ዕድገት የጭንቅላት ሚና ከፍተኛ ቦታ ይሰጡታል። ገንዘብና የጥሬ ሀብት ተትረፍርፎ ካልታወቀበት ድህነት እንደይጄሪያና አንጎላ መፈልፈል ይቻላል። ስለዚህም ትክክለኛ ዕውቀትና ፍላጎት ለአንድ አገር ዕድገት ወሳኝ ሚናን ይጫወታሉ ማለት ነው። ይህንን የሀብት አፈጣጠር ዘዴ በሚቀጥሉት ዲያግራሞች እንመልከት።

Value of the product= price= market demand

ከዚህ ስንሳ ማኑፋክቱር በአንድ አገር ዕድገት ውስጥ ያለውን ቦታ ማስመር ያስፈልጋል። የማኑፋክቱር አንቅስቃሴና ዕድገት ከእርሻ ጋር ሲወዳደር በጣም ከፍተኛ ስራ ሳይሆን የማባዛት ኃይሉም ከፍተኛ ነው። ኢኮኖሚስቶች እንደሚሉት እርሻ በማደባሪያና በማሸን ተደግፎ ስለሚሰራና ፣ አንድ መሬትም በተደጋጋሚ የሚታረስ ከሆነ ውጤቱ እያደገ ሳይሆን እየቀነሰ(Decreasing returns) የሚሄድ ነው። የማኑፋክቱርን ትርጉም ፣ የማደግና እንዲሁም የመስፋፋት ኃይል የተገነዘቡት የአውሮፓ መንግስታት ከ14ኛው ክፍለ-ዘመን ጀምሮ ከፍተኛ ርብርቦሽ ያደረጉት በእርሻ መስክ ላይ ሳይሆን በማኑፋክቱር መስክ ላይ ነው። ይህንን አትኮሮና ትክክለኛ ፖሊሲ ፕሮፌሰር ኤሪክ ራይነርት ፣ ሀብታም አገሮች ለምን ሀብታም ሆኑ ፣ ደሃ አገሮች ለምን ደሃ ሆነው አዚያው ቀሩ በሚለው መጽሀፋቸው ውስጥ እንደዚህ በማለት ያስቀምጣሉ። “European observed early on that generalized wealth was found only in areas where agriculture was absent or only played a marginal role, and came to be seen as unintended by-product when many diverse branches of manufacturing were brought together in large cities. Once these mechanisms were understood, wise economic policy could spread wealth outside these few `naturally wealthy `areas. Policies of emulation could, indeed, also spread wealth to formerly poor and feudal agricultural areas, but they involved massive market interventions. For laggard nations market interventions and wise economic policies could substitute the first wealthy states. We can further imagine that export taxes on raw materials and import taxes on finished products were originally means for increasing revenues in poor nations, but that a by-product of these measures was to increase wealth through the growth of domestic manufacturing capacity. This blend of purposes was already clear in England under Eduard III (1312-77)” Prof. Erik S. Reinert, How Rich Countries Got Rich ... and Why Poor Countries Stay Poor, London, 2007 P. 17)

ስለሆነም አንድ አገር እንድታደግ ከተፈለገ የግዴታ የማኑፋክቱር አብዮት ማካሄድ አለባት። ይህንን ለማድረግ የግዴታ ከመጀመሪያው በትላልቅ ኢንዱስትሪዎች ላይ መረባረብ የለባትም። እንደዚህ ዐይነቱንም አካሄድ ልንቆጣጠረው ወደማንኛውም ቦታ ይወስደናል። በመጀመሪያ ደረጃ ትናንሽና ማዕከላዊ ኢንዱስትሪዎች ላይ መረባረብ ያለብን። እነዚህ የግዴታ በብረታብረትና በማሸን ፋብሪካ ፣ ልዩ ልዩ ኢንዱስትሪዎችን ዲዛይን በሚያደርጉ ኢንስቲቲዩሽኖች ወይም ኢንዱስትሪዎች መደገፍ አለባቸው። በመሰረቱ በዕውቀት ላይ የተመሰረቱ(Knowledge based) መሆን ሲገባቸው ፣ በአገር ውስጥ የጥሪና የሰው ኃይል(Resource based) የሚንቀሳቀሱ መሆን አለባቸው። ከዚህ ጋር በማያያዝ ያሉትን ኮሌጆች ወደ ሾኬሽናል ትምህርት ቤት በመቀየር ፣ ማንኛውም ተማሪ ከ12ኛ ክፍል በኋላ በተከታታይ በማንኛውም ቴክኖሎጂ ነክ ነገሮችና የሳይንስ ስልጠናዎች አምስት ዐመት ሙሉ በተከታታይ እንዲሰለጥን ማድረግ። ከዚህ በኋላ የፈለገው በቀጥታ ወደ የኒሽርሲት ይገባል ፣ ሌላው ደግሞ ወደ ስራ መስክ ላይ ይሰማራል። በአጭሩ ትምህርቱ ተግባራዊና ፈጣሪ

የሚያደርግ መሆን አለበት። ከተለያዩ የኢኮኖሚ ዘርፎች ጋር መያያዝ አለበት። በየኮሌጆችና በየቮኬሽናል ትምህርት ቤቶች በቂ መለማመጃዎችና ለቦራቶሪዎች መቋቋም አለባቸው። በቂ መጻሕፍት ቤቶች፣ በተለይም በአማርኛ የሳይንስና የቴክኖሎጂ መጻሕፍት እየተተረጎሙ መቅረብ አለባቸው። ለዚህ የሚሆን ሰፊና ትልቅ የምርምርና የመተርጎሚያ ለይብረሪ ለብቻው መቋቋም አለበት። አስፈላጊው መጽሀፎች ከውጭ እየመጡ መተርጎም አለባቸው። በዚህ አማካይነት ብቻ ነው ዕውነተኛ ዕድገትን ማምጣት የምንችለው፤ ረሀብንና ድህነትን ማጥፋት የምንችለው።

ይህ መሰረተ ጉዳይ ሲሆን፤ አሁን ያለውን ስራ አጥ ህዝብና ወጣት በስራ ለማሰማራት ዘዴዎች መፍጠር ያስፈልጋል። እንደሚታወቀው ያሉት ኢንዱስትሪዎች ለዚህ ሁሉ ስራ ፈላጊ የሰራ መስክ ሊፈጥሩ አይችሉም። ያለው አማራጭ በኢንስቲትዩሽን የሚደገፍ ከስልጠና ጋር የሚያያዝ የሰራ መስክ መክፈት ይቻላል። ሰራተኛውን ወጣቱ በተለያዩ ሙያዎች በሳምንት ሁለት ቀን ኮርስ ይሰጣቸዋል። በተቀረው ሶስት ቀን ፕራክቲካል ስራዎችን በማዘጋጃቤትና በተቀሩት ኢንስቲትዩሽኖች በሚዘጋጁት፤ እንደግንብ ስራ፣ እንደ መንገድ ስራ፣ እንደ ጋርደንና የዛፍ ተክለዎች በመሰማራት ጊዜያቸውን ሊጠቀሙበትና ለህብረተሰቡም ሁለት ሊፈጥሩ ይችላሉ። ይህ ዐይነቱ ፕሮግራም በምግብ ለስራ በሚባል (Food for Work) ፈንድ ሲደገፍ፣ በዐይነትና በምግብ እንዲሁም በዘይትና በአንዳንድ የፍጆታ መልክ ይከፈላል። በዚህ መልክ ከ18 ዐመት ዕድሜ በላይ አንስቶ እስከ 60 ዐመት ዕድሜ ድረስ ያለውን የሰው ኃይል ማንቀሳቀስ ይቻላል። በእኔ ዕምነት ይህ መንገድ ብቻ ነው ያለንን ችግር እንድንቀርፍ የሚረዳን። ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት በኋላ እንደ ጀርመን ያሉ አገሮች ሰማንያ በመቶ ያህሉን የፈራረሰውን ህንፃዎቻቸውንና ኢኮኖሚያቸውን በ15 ዐመት ውስጥ መልሰው መገንባት የቻሉት ህዝቡን ለስራ በማንቀሳቀስ እንጂ በተራ የገበያ ኢኮኖሚ አማካይነት አይደለም።

ይህንን ከተመለከትን በኋላ የገበያ ኢኮኖሚ አያሉ ለሚጮሁት ግራ እንዳይጋቡ የአገሪቱን ኢኮኖሚ በሶስት መልክ ማዋቀር ይቻላል። በመጀመሪያ ደረጃ የመንግስት ሚና ግልጽ ሆኖ መቀመጥ አለበት። ግለሰቦች ሊሳተፉባቸው በማይችሉባቸው መስኮች ሁሉ የመንግስት ሚና ግልጽ ይሆናል። በሁለተኛ ደረጃ በጋርዮሽ ወይም በአክሲዮን መልክ ወይም በሌላ መልክ ሊቋቋሙና ለኢኮኖሚ ዕድገት አስተዋፅዖ ሊያደርጉ የሚችሉ የአደረጃጀትና አመራረት ስልትን ማጥናት ይቻላል። በሶስተኛ ደረጃ ግለሰብ ከበርቴዎች ወይም ኢንቨስተሮች የሚሳተፉበት ሁኔታ መዘጋጀት አለበት። ለዚህ ደግሞ ትናንሽና ማዕከለኛ ባለሀብታዎችን በየትና በምን መስክ ላይ መሰማራት እንደሚችሉ ምክር የሚሰጥ ኢንስቲትዩሽን መቋቋም አለበት። እዚህ ላይ መንግስት አጋዥ እንጂ የሚቀናቀናቸው መሆን የለበትም። በመንግስት ቁጥጥር ስር የሚካሄዱ ኢንዱስትሪዎችም ሆነ ልዩ ልዩ ሀብቶች የህዝብ መሆናቸው በግልጽ መቀመጥ አለባቸው። መንግስት አገልጋይና ሁኔታዎችን የሚያመቻች መሆን አለበት። ሀብት እየፈጠረም ትምህርት ቤቶች፣ ክሊኒኮች፣ የኃይል ማመንጫ ዘዴዎቻችን፣ የውሃ ቧንቧዎችን፣ መንገዶችንና መመለሻዎች እንዲስፋፋና እንዲዳብሩ ድጋፍ መስጠት አለበት።

ይህንን ከተመለከትን በኋላ ይህንን ሁሉ እንደት ፋይናንስ እናደርገዋለን የሚለው ጥያቄ ይነሳል። እንደሌሎች የአፍሪካ አገሮችም በአገራችንም የገንዘብንና የፋይናንስን ጉዳይ በሚመለከት ትልቅ መወናበድ ይታያል። ይህም የሆነበትም ምክንያት ስለገንዘብ ሎጂካዊ ዕድገት ያለን አስተሳሰብ የተዛባ በመሆኑ ነው። ስለሆነም የአንድን አገር ዕድገት ከዶለር ወይም ዛሬ ደግሞ ከኦሎን ጋር በማያያዝ ብቻ ነው ዕድገት ሊመጣ ይችላል የሚችል የተሳሳተ አባባል በመስፋፋቱ ብዙውን አሳስቷል። ባለፉት ስላሳና አርባ ዐመታት የውጭ ዕዳን በሚመለከት በብድር አማካይነት ዕድገት እናመጣለን ያሉ አገሮች በመሉ ወደ ድህነትና ኢኮኖሚያቸውን ወደ ማዘበራረቅ ነው ያመሩት። የመጨረሻ መጨረሻም እስከዛሬም ድረስ የወለድ ወለድ ከፋዮች በመሆን ንጽህ ሀብታቸውን ለኢንዱስትሪ አገሮች ያስተላልፋሉ። ለምሳሌ እንደጅረያና አንጎላ የመሳሰሉት በዘይት ሀብት፣ በወርቅና በዲያሙንድ የተትረፈረፉ አገሮች ለምን ብድር እንደሚያስፈልጋቸው አይገባኝም። ለምንስ ለዕድገታቸው ከሚያስፈልጋቸው በላይ ዘይት አያመረቱ የአካባቢ መመረዝ እንደሚያስከትሉና ችግር ውስጥ እንደሚገቡ በፍጹም ግልጽ አልሆነልኝም። ማለት የሚቻለው ግን ከሙስና ባሻገር እነዚህ መንግስታት በውጭ የጥንሰልቲንግ ኩባንያዎችና በዓለም አቀፍ ኢንስቲትዩሽኖች ዓለም አቀፍ ኮሙኒቲው እየተመከሩ አገሮቻቸውን ወደሲኮልነት እየለወጡ ነው።

ያም ሆነ ይህ ልክ እንደማንኛውም ምርት ገንዘብም የሰው ልጅ ጭንቅላትና የሰራ ክፍፍል ውጤት ነው። ከስራ-ክፍፍልና ከንግድ በፊት ገንዘብ አልነበረም። የተለያዩ የገንዘብ ዐይነቶችም መፈጠር የቻሉት የሰራ-ክፍፍል ውስብስብ እየሆነ ስለመጣ ነው። ይህም ማለት የዛሬው በዓለም አቀፍ ደረጃ በየአገሮች ውስጥ የሚታተመው፣ ወይም ደግሞ ውጭ እየታተመ የሚገባው የወረቀት ገንዘብ- በቴክኖሎጂ ምክንያት የተነሳ፣ ብዙ

የሶስተኛው ዓለም አገሮች ገንዘብ በቀላሉ ፎርጅ እንዳይደረግ የሚያስለቸው የማተሚያ ቴክኖሎጂና የሰለጠነ የሰው ኃይል የላቸውም- የታሪክ ውጤትና አስፈላጊነት ነው። ይህም ማለት የዛሬው የወረቀት ገንዘብ በየመንግስታቱ ወይም በማዕከላዊ ባንኮች ካለምንም ድጋፍ በዕምነት ብቻ እየታተመ እንደ አስፈላጊነቱ እንዲሸከረከር የሚደረግ ነው። ስለሆነም የገንዘብ መጠኑ በኢኮኖሚ ውስጥ በሚመረተው ምርት አማካይነት እየተመጠነ ይሸከረከራል። በሌላ ወገን ደግሞ በተለያዩ መሳሪያዎች አማካይነት ወደ ኢኮኖሚው ውስጥ የተሸከረከረው ገንዘብ ወደባንኮች ይመለሳል። በባንክ ፣ በተጠቃሚው ፣ በነጋዴውና በአማርቹ መሀከል በገንዘብ አማካይነት መተሳሰር ይፈጠራል። እንደ ኢኮኖሚው ዕድገት ፣ በሳይንስና በቴክኖሎጂ ላይ ተመስርቶ መመረትና አለመመረት ፣ እንዲሁም የውስጥ ገበያ መስፋፋትና አለመስፋፋት ፣ መዳበርና አለመዳበር የገንዘብም ጥንካሬና አለመጠንከር ይወሰናል። በአንድ አገር የገንዘቡ የመግዛት ኃይል ደካማ ነው ሲባል ፣ ኢኮኖሚው በደካማ መሰረት ላይ ስለተገነባና ለገንዘቡ የጀርባ አጥንት መሆን ስለማይችል እንጂ ፣ ገንዘብ በራሱ የመግዛት ድክመት የለውም። የዋጋ ግሽበትም ዋናው ምንጭ የኢኮኖሚ ድክመት ፣ የአመራረት ዘዴ ፣ በተመጣጠነ ዋጋ አለማምረት(Cost Effectiveness) የጥራት-ሀብቶችና የሰራ ዋጋ መወደድና ፣ ከዚህ ጋር ተያይዞ በገበያ ላይ የሚቀርበው ምርት ዕጥረትና ሌሎች በዓለም ገበያ ላይ የሚከሰቱና በእኛ ኢኮኖሚ ላይ የሚኖራቸው ተፅዕኖ ፣ ወዘተ... ለዋጋ ግሽበት ወይም መወደድ ምክንያት ይሆናሉ። በዚህ መልክ ብቻ ስለገንዘብ የመግዛት ኃይል ወይም ድክመት ማውራት ይቻላል። ገንዘብ ታትሞ ኢኮኖሚ ውስጥ ቢበተን ወይም ከላይ ሆኖ በሂሊኮፕተር ቢበተን የግዴታ ይህ ጉዳይ ለግሽበት ምክንያት ሊሆን አይችልም። በሌላ ወገን የተበተነውን ገንዘብ ከፍተኛ ኃይል ባለው ቫኪዩም ክሊኒር ከላይ ሆነን የተወሰነውን ገንዘብ ብንመጠውና ፣ ከመሬት ላይ ደግሞ ያለውን የምርት መጠን ካልጨመርነው(Ceteris Paribus) በድሮው መጠን ብቻ የሚቀርብ ከሆነና የሰፊው ህዝብ የመግዛት ኃይል ካልጨመረ ድረስ ወይም በድሮው መልኩ የሚቀጥል ከሆነ ይህ ማለት የዕህል ዋጋ ይቀንሳል ማለት አይደለም። ለዛሬው በአገራችን ውስጥ የዋጋ ግሽበት ዋናው ተጠያቂ አገዛዙ ከሃያ አንድ ዐመት ጀምሮ የሚያካሂደው በዘረፋ ላይ የተመሰረተ የኢኮኖሚ ፖሊሲ ፣ በዚህም የተነሳ አጠቃላይ በሳይንስና በቴክኖሎጂ ላይ የተመሰረተ ሰፊ ያለ ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ አለመኖር ፣ የአገልግሎቱ መስጠት መስፋፋት ፣ የተጨማሪ ኢኮኖሚውን ዕድገት የሚያንፀባርቅ ወይም የሱ ተቀጥሎ አይደለም- የትላልቅ ሆቴል ቤቶች መስፋፋትና አህል ፣ ስጋና ቅቤ ፣ ውሃና ሃይል እንዲሁም ልዩ ልዩ ለህዝቡ የሚጠቅሙ ነገሮችን በከፍተኛ ደረጃ መጋራት ፣ አዲስ መጠና ገንዘብ ያካበተ ኃይል የፍጆታ አጠቃቀም ከአገሪቱ አጠቃላይ የኢኮኖሚ ዕድገት ጋር ሳይመጣጠን መጨመር ፣ የውጭ ተራድዕ ድርጅቶችና የዓለም አቀፍ ድርጅቶች ሰራተኞች ቁጥር መጨመርና ተጠቃሚ ኃይል መሆን ፣ እነዚህ ሁሉ ሲደመሩ የዚህ ዐይነቱ የፍጆታ አጠቃቀም በምርት ዕድገት አለመካካስ ወዘተ... ለዋጋ ውድነት ተጠያቂዎች ናቸው ብሎ አፍን ሞልቶ መናገር ይቻላል።

እዚህ ላይ ለማለት የምፈልገው በገንዘብ ላይ ግልጽ አመለካከትና ሎጂካዊ ዕድገቱን ከተረዳን ስለኢኮኖሚ ዕድገትም የሚኖረውን ሚና መገንዘብ ይቻላል ማለት ነው። ከዚህ ስንሳ ባንኮችን እንዴት ማደራጀት አለብን? እንዴትስ ለኢኮኖሚ ዕድገት ሊያግዙ ይችላሉ? በምንስ መልክ አምራቹም ሆነ ነጋዴው በቂ የብድር ገንዘብ በዝቅተኛ ወለድ በመበደር ለኢኮኖሚው ዕድገት አስተዋፅዖ ማድረግ ይችላሉ? የሚለውን በቀላሉ መመለስ ይቻላል። በመጀመሪያ ደረጃ ማዕከላኛ ባንክ አለ። ይህ ገንዘብ የሚያትምና ለባንኮች በትንሽ ወለድ የሚያከፋፍል ነው። በሁለተኛ ደረጃ በግል የሚንቀሳቀሱ የንግድ ባንኮች የሚባሉ አሉ። በሶስተኛ ደረጃ በመንግስት ቁጥጥር ስር ፣ በክፍለ-ሀገራትና በሎካል ደረጃ ለማዕከላኛና ለትናንሽ ኢንዱስትሪዎች ብድር የሚያበድሩ ይኖራሉ። ከማዕከላዊ ባንክ የገንዘብ ክፍፍል ባሻገር እነዚህ ሁለቱም የባንክ ዘርፎች በመያዣ(Bond) መልክ ወለድ በመክፈል ገንዘብ ካለው በመበደር እንደገና ብድር ለሚፈልገው ገንዘብ ያበድራሉ። ከዚህ በተጨማሪ በደሞዝ ተቀጥሮ የሚሰራው ሰራተኛ ገንዘቡን በባንክ አማካይነት ያገኛል። የተወሰነውን ደግሞ በቁጠባ መልክ ያስቀምጣል። አስቸጋሪው ነገር በአገራችን ውስጥ አብዛኛው ሰራተኛ በባንክ አማካይነት ደሞዝ አይከፈለውም። አብዛኛውም የመቆጠብ ኃይሉ ደካማ ነው። ስለዚህም የማዕከላዊ ባንኩና የተወሰነው ሀብታም የሀብረተሰብ ክፍል ለኢኮኖሚው ዕድገት አስተዋፅዖ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ ማለት ነው። ከዚህ በተረፈ የውጭ ምንዛሪን መቆጣጠርና ለኢኮኖሚው ዕድገት ብቻ እንዲውል ማድረግ። ለማሸንገና ለቴክኖሎጂ እንዲሁም ለጥራት-ሀብት ማስመጫ ካልሆነ በስተቀር ለቅንጦት እየተባለ የውጭ ምንዛሪ እንዳይባክን መቆጣጠር ያስፈልጋል። ከዚህም በላይ የጥራት ሀብቶችን በመለክ የውጭ ምንዛሪ ማግኘት ይቻላል። ያም ሆነ ይህ ለአንድ አገር የኢኮኖሚ ዕድገት የአገር ውስጥ ገንዘብ ነው ውሳኔ። ዶሊርና ኦሎን አይደሉም። ከዚህ በመነሳት በዓለም አቀፍ ደረጃ ስለ ዕድገት የሚነፍሰውን የተሳሳተ አባባል በመጠኑም ቢሆን እንመልከት።

ምን ዐይነት ዕድገት ፣ ዕድገት ለማን!

እስከዛሬ ድረስ በአገራችን ምድር አንዳች ዐይነት ዕድገትን ለማምጣት ተብለው ተግባራዊ የሆኑ ፖሊሲዎችና ፕሮግራሞች በሙሉ በውጭ ኃይሎች የታቀዱና የጥቂቱን የህብረተሰብ ክፍል ጥቅም ብቻ የሚያንፀባርቁ ናቸው። በተለይም ግሉባል ካፒታሊዝም በአሸናፊነት ከወጣ ካለፉት 60 ዓመታት ጀምሮ በብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች ተግባራዊ የሆኑት ፖሊሲዎች በሙሉ በአወቅሁኝ ባይነት የተካሄዱና አሉታዊ ባህሪ ያላቸው ናቸው። የየአገሮችን ታሪክ ፣ ባህል ፣ የዕውቀት ደረጃና የምጣኔ ሀብት ግኝት በማጥናት የተከናወኑ አይደሉም። በመሰረቱ ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት በኋላ የተዋቀረውን የዓለም ኢኮኖሚ እንዲያግዙ ሆነው የተዘጋጁ ሞዴሎች በመሆናቸው ሀብትን መጣችና አውዳሚ ሊሆኑ በቅተዋል። በዚህም ምክንያት በየአስር ዐመቱ ሰማቸውን እየለዋወጡ የሚወጡት ፕሮግራሞች የባሰውን ድህነትን ፈልፋይ በመሆን ለሀብት መባከንና ለብዙ ሚሊዮን ህዝቦች መሞትና መሰደድ ምክንያት ሆነዋል። የባሰውንም ጥገኛ በማድረግ ለብሄራዊ ነጻነት መሰርደርና ለግለሰብአዊ ነጻነት አጦት ዋነኛ ምክንያት ሆነዋል። ዛሬ በየአገሮች ውስጥ አገራችንም ጨምሮ አምባገነን መንግስታት የሰፈኑትና በአስፈሪ መሳሪያ በመታጠቅና በተወሳሰበ የሰላል ድርጅትና መሳሪያ የሚያስቃዩት በየአገሮቹ ውስጥ የፈለቁ ሳይሆኑ ከውጭ በመጣ መሳሪያና በውጭ ኃይል በመታገዝ ነው። ይህም ማለት ከውጭ በዕድገት ስም የሚመጣው ፖሊሲ ከኢኮኖሚ አልፎ ብሄራዊ ነጻነትንና የግለሰብ ነጻነትን በመግፈፍ ለዘለዓለማዊ ድህነት የሚዳርግ ነው። በመሆኑም እስከዛሬ ድረስ ፣ በተለይም ባለፉት ሃያ አንድ ዐመታት በአገራችን ምድር ተግባራዊ የሆነው የኢኮኖሚ ፖሊሲ ከመጨቆኛ መሳሪያዎችና ስልቶች ጋር በመጣመርና ሰፊውን ህዝብ ፣ በተለይም የከተማውን ህዝብ በነፃ ገበያ ስም በማታለል የጭቆና ኢኮኖሚን ያስፋፋና ቴክኖሎጂያዊ ዕድገት እንዳይኖር እንቅፋት የሆነ ነው።

ከዚህ ቀደም አንዳንድ ቦታ ላይ ለማሳየት እንደሞከርኩት አገራችን እስከዛሬ የተከተለችውና ወደፊትም መከተል የሚገባትን የኢኮኖሚና የህብረተሰብ ፖሊሲ በሚመለከት በምሁራ ዘንድ ውይይት ፣ ጥናትና ክርክር ሲካሄድ በፍጹም አይታይም። አብዛኛው ማለት ይቻላል ፣ የእነ ዓለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅት ስታትስቲኮችን ከማገለጠጥ አልፎ ለአገሩ ጠበቃ በመሆን በአገር ወዳድነት ስሜት ትንተና ሲሰጥና ሲያስተምር በፍጹም አይታይም። አብዛኛዎቻችን ውጭም ብንማርና ውጭ አገር አየሰራን ብንኖር ፣ አስከተወሰንም ደረጃ ድረስ የኢትዮጵያ ህዝብ እንድንማር ቀረጥ ከፍሎልናል። ትምህርት ቤት አስርቶልናል። ተምረንና አውቀን መልሰን እንድንረዳው ፣ ከድንቁርናና ከድህነት እንድናለቅቀው ነው ይህንን ሁሉ ያደረገልን። ብሄራዊ ነጻነቷ የተከበረችና የሰለጠነች ኢትዮጵያን እንድንገነባለት ነው ይጠባበቅ የነበረው። ይህንን ከማድረግ ይልቅ ብቻውን እንዲጋፈጥ አድርገናል። ማንም እየመጣ እንዲጨፍርበት አድርገናል። ሳናውቀው ከውጭ ኃይሎች ጋር በመተባበር የኢትዮጵያ ህዝብ በድህነት ዓለም እንዲኖር አድርገናል። አዋርደንዋልም።

በመሰረቱ ከአውሮፓ ምሁራን ብዙ ነገሮች በተማርን ነበር። በአውሮፓ ታሪክ ውስጥ መንግስታት ከፍተኛ ሚና ቢጫወቱም ፣ ቀዳሚውን ሚና የተጫወቱት ግለሰቦች ናቸው። ማንም ሳይገፋፋቸው በራሳቸው ጥረትና ውስጣዊ ግፊት የጥበብን ምስጢር በመፈለግ የግዴታ ህዝባችንን ከጨለማ ማውጣት አለብን በማለት የብርሃኑን መንገድ ያሳዩት ግለሰብ ምሁራን ናቸው። ከኩዛኑስ አስከ ዳንቴ ፣ ከዳቪንቺ አስከ ሚካኤል ኤንጅሎ ፣ ከኬፕላር አስከ ኒውተንና ላይብኒዝ ፣ የኋላ ኋላም ሺለር ፣ ጎተና ካንት ፣ አንደዚሁም ብዙ የጥበብና የድራማ ሰዎች ብቅ ያሉትና ህብረተሰቦቻቸውን ለመለወጥ የተነሳሱት መንግስታት ስለቀሰቅሷቸውና ስለገዟቸው አልነበረም። የየግለሰቦቹ ጥረት ነው። ጨለማንና ፊዩፍዳላዊ የድንቁርናን ፣ እንዲሁም የካቶሊክን ጭፍን ሃይማኖት በመቃወም ነው በሳይንስ ላይ መረባረን የጀመሩት። የየግለሰቦችን ታሪክ ስንመረመር ፣ አንዳንዶቹ የጻፉትን ሁሉ ለማሳተምና ለመበተን እየተቸገሩ ፣ እንዲሁም እንዳይነቃባቸው እየተሰደዱ በመኖር የችግርን ፅዋ ይቀምሱ ነበር። በማያቋርጥ ትግል ግን በመጨረሻ ላይ ለአውሮፓ ህዝብ ብቻ ሳይሆን ለኛም የሚተርፍ ሳይንስና ጥበብ ጥለውልን አልፈዋል። ዕውቀታቸው ዓለም አቀፋዊ ባህሪ እንዲኖረው አድርገዋል። ዘለዓለማዊ ነው። በህልማቸው ውስጥ ለአውሮፓ ብቻ ብለው አስበው የፈጠሩት ዕውቀት ሳይሆን ፣ ከፍልስፍና እስከድራማ ድረስ ያለውን ግኝት ስንመለከት የሰውን ልጅ ባህሪ የሚመለከትና ፣ ከተፈጥሮ ጋር ያለውን ግኝት ግንዛቤ ውስጥ ያገባ ነው። በመሰረቱ የአውሮፓ የጥንቱ ዕውቀት ፣ ታላቁ የሴኔጋል ሳይንቲስትና ፈላስፋ አንታይ ዲዮፕ እንደሚያስተምረን ፣ ከግብጽ የተወሰደ ነው። ግሪኮች ይህንን በመውሰድ ያስፋፉት ነው። ከዚያም አውሮፕያኖች የበለጠ ውስጠ-ኃይል በመስጠት ለካፒታሊዝም ዕድገት ይጠቀሙበታል። በሌላ አነጋገር ትግሉ ዕውቀታችንን መልሶ የማግኘት ትግል ነው። ስለሆነም ወደ ኋላ ተመልሰን ታሪካችንን ማጥናት ይኖርብናል። ምናልባትም ለዛሬው ችግራችን መልስ ሊሰጠን ይችላል ብዬ እገምታለሁ።

እዚህ ላይ ጥንቃቄ መውሰድ ያለብን ይመስለኛል። ካፒታሊዝም ሙሉ በሙሉ ሳይንቲስቶች ያዳበሩትን በስምምነትና በስርዓት ላይ የተመሰረተ ፣ እንዲሁም ከተፈጥሮ ጋር የሚኖረውን ስምምነት በመጣስ ተፈጥሮንና የሰውን ልጅ ወደ ተበዝባዥነት ለውጧቸዋል። የሰውም ልጅ ህይወት ሙሉ በሙሉ ማቲሪያላዊ እንዲሆን በማድረግ የሰው በሰ ግንኙነት ወደ ንጹህ የገንዘብ ግንኙነት እንዲለወጥ አድርጓል። በዚህም የተነሳ በአገር ውስጥም ሆነ በዓለም አቀፍ ደረጃ ከፍተኛ የህሊና ቀውስና የአካባቢ መበላሸት እንዲደርስ አድርጓል። በዚህ ብቻ ሳይወሰን ከረዥም ጊዜ ጀምሮ በዓለም አቀፍ ደረጃ የሚካሄደው ጦርነት የጥሬ-ሀብትን ከመቆጣጠር ጋር የተያያዘ ነው ማለት ይቻላል። በብዙ የሶስተኛው ዓለም አገሮች የሚሳበቡት የርስ በርስ ጦርነቶች በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ የውክልና ጦርነቶች ናቸው። ስለዚህም ለሀብረተሰብነትን ዕድገት በመንታገልበት ጊዜ ብዙ ነገሮችን ማውረድና ማውጣት ይኖርብናል ማለት ነው። ምን ዐይነት የሀብረተሰብ ሞዴል ነው ለአገራችን የሚያዋጣው እያልን ማጥናትና መከራከር ይኖርብናል። በአደገውም የካፒታሊስት ሀብረተሰብም ውስጥ አዲስ ሞዴልን ለመፈለግ ትግል እየተካሄደ ነው።

ከዚህ ስንሳ ካፒታሊዝም የሰው ልጅ ዕድገትና ስልጣኔ የመጨረሻው ቦታ ላይ አልደረሰም። ስለሆነም ካፒታሊዝም የመጨረሻው ፣ የታሪክም መፈጸሚያው ላይ ነን ብለን ልናቆምና ነገረ ዓለሙን በሙሉ ልንተው አንችልም። ታሪክ ሂደት ነው። ክንዋኔ ነው። የሰው ልጅ አንድን ነገር እስኪያገኝ ድረስ ሳያቋርጥ ይፈልጋል። ህይወታችንና የሰው ልጅ ታሪክ እንደ ወንዝ ውሃ ፈሳሽ ናቸው። ከዚህ ስንሳ የሀብረተሰብነትን የወደፊት ዕጣ ምን ይመስላል? ለመጭው ትውልድ ምን ጥላንላት ነው ማለፍ ያለብን? የምንችለው? ብለን ማውጣትና ማውረድ ይኖርብናል።

በአርግጥ አሁን በአለው እጅግ የተወሳሰበና ግራ የሚያጋባ ዓለም የየአገሮችን የወደፊት ዕድል መወሰን ያስቸግራል። ሁሉም ነገር ከገበያ አንፃር በሚታሰብበት ዓለም ስልጣኔና የሰው ልጅ ትርጉም እያው መጥተዋል። የየአገሮች ዕድገት መለኪያ ንግድና ብዙ ትርፍ ማካበት ሆነዋል። ውብ ውብ ከተማዎች ፣ ጥበብና ድራማ ፣ ለሰው ልጅ የሚሰማውና ፣ ከአካባቢውና ከአየሩ ሁኔታ ጋር የሚሄዱ የቤት አሰራሮች ከረዥም ጊዜ አንፃር ታሰበው አይሰሩም። በእኛ አገርና በሌሎች የሶስተኛው ዓለም አገሮች ያለው ከፍተኛ ምሁራዊ ክፍተት ኢንቬስተር ነን የሚሉት እንደፈለጋቸው እየገቡ እንዲፈተፍቱ አመቺ ሁኔታ ፈጥሮላቸዋል። በዚህም ምክንያት የተነሳ ሰፊው ህዝብ በአገሩና ለሀብቱ ባይተዋር በመሆን ፣ እንዲሁም ደግሞ በፍርሃት በመዋጥ በአስቃቂ ሁኔታ ውስጥ እንዲኖር ተገዷል። አገሮችና ህዝብ ታሪክ የሚሰራባቸውን የሚሰሩ መሆናቸው ቀርቶ ጥቂት አዋቂ ነን ባዮች ውስጥ ካለው ኃይል ጋር የእጅና ቻንቲ በመሆን አገር እያፈራረሱ ነው። ይህንን ዐይን ያወጣና ታሪክ-ቢስ ተግባር የሚቃወሙ ደግሞ አናርኪስቶችና አሸባሪዎች ወይም ግራዎች እየተባሉ ይወነጀላሉ። ይህን ሁሉ የሚመለከተው ነገሩን ባለመረዳት ዝም ብሎ “ሌሎች ሲዘርፉ እኔም አብሬ ልዝረፍ” በማለት አብሮ አገር ያወድማል ፣ ታሪክ ያበላሻል። ይህንን ዐይነቱን እጅግ የዘገነ ሁኔታ እስከመቼ ድረስ ነው ውጦ የሚተኛው? በካፒታሊስት አገሮችም ኢንቬስተሮች ነን የሚሉ ብዙ ነገሮች እየተቆጣጠሩና እያበላሹ መጥተዋል። ይህንን አስመልክቶ ሰሞኑን እዚህ የምናርበት ከተማ ውስጥ የቀኝ ኮንሰርቫቲቮች ፣ ዘ ወርልድ የሚባለው ጋዜጣ ላይ ታትሞ የወጣ ፣ ስለቤት አዲስ የአሰራር ባህል ላይ ሰፊ ዘገባ ቀርቧል። በትንተናው መሰረት ባለፉት ሰላሳ ዓመታት ከንጹህ የኢኮኖሚና የትርፍ አንጻር ብቻ ታሰበው የሚሰሩ ቤቶች የየከተማዎችን ስዕሎች እንደቀየሯቸውና ፣ በሰው የህሊና አወቃቀር ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ማሳደር እንደቻሉ ይዘግባል። ከማዕከላዊው ዘመን ጀምሮ ሲወርድ ሲዋረድ ከመጣው የመኖሪያ ቤቶች አሰራር ፣ ሱቆችና ትላልቅ የመንግስታት ህንጻዎች ጋር ያወዳድራል። በመሆኑም ይላል ፣ የሚሰሩት አዳዲስ ህንጻዎች በሙሉ የተወሰነ የጂኦሜትሪን ቅርጽ የማይከተሉና ሀርሞኒየስ ባህርይ የሌላቸውና እንዲሁም ዘላቂነት እንደሌላቸው ቁልጭ አድርጎ ያስቀምጣል። በሌላ ወገን ደግሞ በጥንቱ ዘመን መኖር ፣ ዕውቀት መቅሰም ፣ ባህላዊ ክንዋኔዎች ፣ መጻሕፍት ቤቶች ፣ የሚያማምሩ ቡና ቤቶች ወዘተ... አንድ ላይ ሆነው የሚገነቡ ነበሩ በማለት ትዝታ ውስጥ ይከተናል። ትላልቅ ግቢዎች ፣ ሰፊ ጓሮ ሲኖራቸው ኗሪውን የሚያገናኙ ነበሩ። የዛሬው የህንጻ አሰራር ከኢኮኖሚ አንጻር ብቻ የሚሰራ በመሆኑ የከተማዎችን ውበት እያበላሸና የህዝቡን የማሰብ ኃይል እያዘበራረቀው ነው በማለት ያለውን ቅሬታ ያስቀምጣል። ይህም የሚያመለክተው ዕድገትንና አጠቃላይ የሆነን የኑሮ ስልት በሚመለከት አሁንም ውይይት ይካሄዳል። ጥቂት አዋቂ ነን የሚሉ ሰዎች በአንድ አገር ላይ መወሰን እንደሌለባቸው ያመልክታል። ይህ ዐይነቱ ክርክር ከኢኮኖሚክስ አንስቶ እስከትምህርትና ፣ እስከሌሎችም ድረስ የሚዘልቅ ነው። ጥቂት ኤሊት ነኝ በሚለው ፣ በኢንቬስተሮችና በህዝቡና ሰፊ ምሁራዊ ዕውቀት ባላቸው ዘንድ የጦፊ ክርክር ይካሄዳል።

ያም ሆነ ይህ ለዕድገት የሚደረገው ትግል አስቸጋሪ ነው። ምሁራዊ የሆነ ግልጽ ውይይት በማይካሄድበት በአንደኛ ባለ አገር ውስጥ የዕድገትን ሂደትና ዓለምን በሁለት

አማራጮች ብቻ ወስኖ ማውራት የተለመደ ሆኗል። ይኸውም በገበያ ኢኮኖሚና በሶሻሊዝም መሀከል የሚደረግ ትግል ነው የሚል ነው። በሌላ ወገን ደግሞ ስለገበያ ኢኮኖሚ ያለው አመለካከት ግልጽ በሆነ መልክ ተተንቶና አይቀርብም። በአብዛኛዎቻችን ዘንድ የገበያ ኢኮኖሚ የሚለው ግዙፍ አባባል ከንግድ ጋር ብቻ ተያይዞ ነው የሚታየው። ይህም ማለት በንግድ ላይ በሚመረኮዝ ፣ ዛሬ በብዙ የአፍሪካ አገሮች እንደሚታየው የገበያ ኢኮኖሚ እየተባለ በሚወራውና በንጹህ የካፒታሊስት ኢኮኖሚ ላይ ያለው ግንዛቤ ግልጽ አይደለም። አብዛኛው የትኛውን እንደሚፈልግ አይነግረንም ፤ መንገዱንም አያሳዩንም።

ይህንን ውዝንብር ትተን ከላይ ቀደም ብዬ ለማሳየት እንደመከርከት የኢትዮጵያን የኢኮኖሚ የወደፊት ዕርምጃና የሚያዋጣውን ነገር ለመጠቆም ከንጹህ የኢኮኖሚ ስሌት ብቻ መነሳቱ በጣም አደገኛ አካሄድ ነው። መነሳት ያለብንና መንደፍም ያለብን ዕቅድ ጠቅላላውን ኢትዮጵያ እንደ ብሄራዊ ፣ እንደሀብረተሰብአዊ ፣ እንደማህበራዊ ፣ እንደባህሉና እንደሰነምግባራዊ ፣ ፕሮጀክት በመውሰድ ብቻ ነው። በዚህ ዐይነቱ ስፊ ፕሮጀክት ውስጥ ለግለሰብአዊ መብት ፣ ለነጻ ኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ፣ በሀብረት ለሚካሄድና በመንግስት በሚደገፍ አያለን እየነጣጠልን ማስቀመጥ አንችላለን። የገበያ ኢኮኖሚ የሚለውም ፅንሰ-ሃሰብ በዚህ የሚጠቃለል ሲሆን ፣ ዋና አንቀሳቃሽ ሃይል ማኑፋክቱር ነው። የትናንሽና የማዕከልኛ ኢንዱስትሪዎች ፣ እንዲሁም ልዩ ልዩ የዕደ-ጥበብ ሙያዎች የሚሰፋፋቡት ይሆናል። ይህ ዐይነቱ ኢኮኖሚዊ ክንዋኔና አንቅስቃሴ ወደ ካፒታሊዝም ያምራ አያምራ ከዛሬውኑ ልንወስን አንችልም። የዛሬውን ህልግችንና ጅግሮአችንን አዳዲስ ኃይሎች በመምጣት ሊያፈራሱት ይችላሉ። ከሞትን በኋላ መቃብር ውስጥ ሆነን ምን እንደሚሰሩ ልናያቸውና ልንቆጣጠራቸው አንችልም። በሌላ ወገን ከብዙ አገሮች ልምድ መማር እንደሚቻለው ፣ አንድ እንደባህል የተወሰደ አሰራርና ሰፊ ያለው ምሁራዊ እንቅስቃሴ ያለው ሀብረተሰብ ማንም አየመጣ የሚጨፍርበት አገር አይሆንም። ብዙ የሚያበላሹ ነገሮችና ኃይሎችን በምሁራዊ ኃይልና ክርክር መግታት ይቻላል። ከዚህ ስንሳ ሰፊ ያለ የሲቪል ሀብረተሰብ መቋቋም አለበት። በዚህ አማካኝነት ብቻና ፣ ሀብረተሰብአዊ ባህርይ ያለው ኢንስቲትዩሽንና አገዛዝ ከተመሰረተ የሀብረተሰብአችን የዕድገት ጉዞ የተቃና ይሆናል። መልካም ንባብ!

ፈቃዱ በቀለ

fekadubekete@gmx.de

ማሳሰቢያ፡ - የዚህ ጽሁፍ አዘጋጅ ፣ “ዕድገት በሰላም አማካኝነት” ወይም ደግሞ “አፍሪካን ሪናሳንስ” በሚል ስም የአፍሪካን መንግስታትና ዲፕሎማቶች ፣ ስለ ኢኮኖሚ ዕድገት ፣ ስለሀብረተሰብ ግንባታ ፣ ስለቴክኖሎጂና ሳይንስ ፣ ስለ አካባቢና እንዲሁም ስለ ሁለ-ገብ ግንባታ አስፈላጊነት የሚያማክር ነው። ኢኮኖሚ ግንባታን ፣ ፖለቲካን ፣ የሀብረተሰብ አወቃቀር ዘዴና ምክር የሚፈልግ ሁሉ በጋራ ፖይንት የተዘጋጀ ስፊ ጥናት ስላለ ፣ ጸሀፊው በሚጠየቅበት ጊዜ ስለ ዕድገትና ስለሰላማኝ በሌክቸር መልክ ሊያቀርብ ይችላል። ግለሰቡን በሚቀጥለው አድራሻ መገናኘት ይችላል።

ADC Dr. Fekadu Bekele
 Tel.: 030/494 38 61/ 01577 34 64 122
 E-Mail: fekadubekete@gmx.de
 Bank: Berliner Sparkasse. BLZ: 100 500 00 Konto Nr: 32 032 5539

HOLISTIC MODEL-AFRICAN RENAISSANCE

- Resource Based Development & Human Power
- Organic Growth/ from bottom upwards
- Science & Technology/Innovation
- Entrepreneurship
- Finance & Money
- Institution/The Role of Government
- Environment & Social

